

Νιάουστα

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ετος 26ο - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2002 - ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 101 ΑΡΙΘΜ. ISSN 1106-2118

Φωνή της Νάουσας" μετά 50 χρόνια
Η ιστορία των σιδηροδρόμων
Ανήμερες ιστορίας της Νάουσας

Επιμέλεια: Βέρα Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περιεχόμενα: Σελίδα

Μήμη Αχ. Γκούντα..... 4

Ιστορικά

Γ. Κιονίδης: Η χρησιμότητα της Λογοτεχνίας για την τοπική κοινωνία..... 6

Αντωνίου Ζωή: Ιδεολογικά ρεύματα στο ύστερο Βιζάντιο..... 10

Μαύρου-Τολούδη Χαρούλα: Μέγας Βασίλειος ο Ιατρός..... 15

Έρευνα

Καρατσιώλη Γιάννη: Μερικά για την ιστορία της σιδηροδρομικής συγκοινωνίας της Ημαθίας..... 19

Νιουσάκης Γεώργιος: 110 χρόνια Σιδηροδρομικός Αλεξάνδρεια-Βεροια-Νάουσα (1892-2002)..... 27

Σαμαρά Λευκή: Φωνή της Νάουσας: 50 χρόνια μετά..... 29

Γαουλέκας Κώστας: Μνήμες ιστορίας του τόπου μας..... 41

Απομνημονεύματα

Παναζόπουλος Δημήτρης: Το παλιό Ρουμλοικιώτικο Σπίτι 43

Αγαητοί Φίλοι

Καλή χρονιά και ευλογημένη με υγεία. Πάλι θα σας συντροφεύουμε όσο εσείς μας αγαπάτε και μας στηρίζετε. Είμαστε μαζί, κλείνοντας 26 χρόνια και πηγαίνουμε στα 27α γενέθλια της "Νιάουστα"

Τον Δεκέμβρη χάσαμε δύο πολύτιμους φίλους και συνεργάτες τον Αχιλλέα Γκούντα και τον Άγγελο Βαλταδώρο. Η απουσία τους δύσκολα θα αναπληρωθεί.

Σ' αυτό το τεύχος θα βρείτε ενδιαφέροντα θέματα, για την ιστορία των Σιδηροδρόμων στην Β. Ελλάδα, την ιστορία συλλόγων της πόλης μας, από τα πρωτοσέλιδα της "Φωνής" και πολλές ενδιαφέρουσες εργασίες για ιστορικά θέματα.

Καλή Χρονιά

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ"

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ "ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ"

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2002 Έτος 26ο - Τεύχος 101 Αριθμός ISSN 1106 2118

ΕΔΡΑΣ: Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας, (+) Οδούσσης Ντανόπουλος
ΕΚΔΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Λευκή Σαμαρά, Γιάννης Καρατσιώλης, Ελένη Μήτσιαιλα - Ζεγκίνη, Κωνσταντίνος Οικονόμου.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Πλ. Σολωμού 3 Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ
Τηλ. 0332024102
Γκαρνέτα 17 τηλ.0332022575 & 0332026996

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ: Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 0331060331
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τα Μπατάνια, Τάκη Σκούπερ
ΜΙΕΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Παναγιώτης Πέτρος ΚΑΤΕΡΙΝΗ

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο

Διακίνηση περιοδικών Εμβάσματα - συνδρομές:
Λευκή Σαμαρά
Γκαρνέτα 17 - τηλ. (03320) 22.575 - 26996
Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Σολωμού 2 τηλ. (03320) 24102

0140058844

Ετήσια συνδρομή ιδιωτών	14
Δήμοι - Κοινότητες - Συν/σμοί	30
Εξωτερικού δολλάρια	50

Αχιλλέας Γκούντας

Ενας έφηβος 89 ετών

Δεν ξέρω όλες αυτές τις θεωρίες, από Αριστοτέλη μέχρι Αϊνστάϊν, για τον χρόνο και τον χώρο-χρόνο και ούτε θέλω να μπλεχτώ στις διαφωνίες ανάμεσα σε φιλοσόφους και ποιητές. Οι άνθρωποι, πρακτικά και για την βολιμάδα τους, προσπάθησαν να δαμάσουν τον Χρόνο και έφκιασαν τα ημερολόγια Τριακόσιες εξήντα πέντε μέρες, σου λένε, χρειάζεται η Γη μας να κάνει τη γύρα της στον Ήλιο και τα λοιπά, και τα λοιπά. Έστησαν ένα σύστημα με τις εποχές, τους μήνες τις βδομάδες και τις μέρες με τις ώρες, τις γιορτές και τις αργίες και πολλά άλλα. Και μας έχωσαν μέσα σ' αυτό το σύστημα και ζούμε υποχρεωτικά και γυρίζουμε γύρω από τον Ήλιο, και αυτός μαζί με την ακολουθία του, γύρω από το Χάος και πάει λέγοντας... Και νόμισαν πως δάμασαν το Χρόνο.

Έλα, όμως, που ο Χρόνος κάποτε χάνει το ρυθμό του και ανοίγει και μεγαλώνει και απλώνεται, και ύστερα συμμαζεύεται, ώσπου να γυρίσει στη ρουτίνα.

Υπάρχουν χρονιές που είναι ατέλειωτες και μέσα στο μνημονικό σου πιάνουν χώρο, όσο δεν πιάνουν ολόκληρες δεκαετίες.

Το παίρνεις είδηση ξαφνικά, κάποτε. Και απορείς και αναρωτιέσαι το πώς μέσα σ' εκείνα τα μακρόσυρτα χρόνια έγιναν τόσα πολλά. Μήπως σ' αυτά τα χρόνια βρίσκονται γεγονότα που σημάδεψαν την παραπέρα ζωή σου; Μήπως σ' αυτά τα χρόνια "κοιλοπονούσε η Ιστορία" και μπερδεύτηκες και συ σ' αυτή την δαιδαλώδη, την ανεξιχνίαστη αλληλουχία των γεγονότων;

Το Γιατί μην το ψάχνεις. Υπάρχει το σήμερα

που ζεις.

Θα συνεχίσεις να λησμονάς τα χρόνια της ρουτίνας και -θες, δε θες- θα ξανάρχονται αυτά τα χρόνια τα μακρόσυρτα στην επιφάνεια του μνημονικού σου. Εικόνες, πότε καθαρές και ποιητικές, γεγονότα και περιπέτειες, δικές σου και των φίλων σου, ανάκατες και μπερδεμένες.

Μην τρομάξεις, μη στενοχωριέσαι, μην τα' αποδιώχνεις. Φρόντισε μόνο να τα ξεδιαλύνεις, όσο μπορείς. Και να χαίρεσαι όλα αυτά τα περασμένα, τις πίκρες και τις χαρές, τα βάσανα και τις δύσκολες μέρες, τις ευτυχισμένες στιγμές.....

"Το γράψιμο είναι μια μορφή θεραπείας, λέει Graham Greene.

Κάποτε απορώ πως αυτοί που δε γράφουν, δε συνθέτουν, δεν ζωγραφίζουν, κατορθώνουν να ξεφεύγουν από την τρέλα, από την μελαγχολία τον πανικό που βρίσκεται μέσα στην ανθρώπινη μοίρα." Κι ο ποιητής Auden "ο άνθρωπος έχει ανάγκη από κάποια απόδραση, όπως έχει ανάγκη από τροφή και καλό ύπνο".

Απόδραση, φυγή ή πόθος για ανθρώπινη επι-
 ρωνία;

Κάθε άνθρωπος, λίγο πολύ, έχει κάποια ιστο-
 ρία. Και, όταν, στο ηλιοβασιλέμα του, τα γεγονό-
 τα και τα συμβάντα που ύφαναν τη ζωή του,
 επηδούν, άθελά του, στην επιφάνεια του συνει-
 ητού, τότε του' ρχεται η επιθυμία να τα ιστορή-
 ρει - ίσως για να λυτρωθεί.

Αν έχει την τύχη να είναι παππούς, μαζεύει τα
 γόνια και τα διηγείται πράματα και θάματα,
 ανακατεύοντας γεγονότα με μύθους και παραμύ-
 θια.

Αν δεν έχει αυτή την τύχη και του λείπουν οι
 πρόθυμοι μικροί ακροατές, τότε κάνει μια μικρή
 προσπάθεια να καταγράψει αυτά τα πράματα
 και θάματα, ανακατεύοντας - και πάλι άθελά του
 γεγονότα και συμβάντα, δικά του και αλλωνών,
 πραγματικές ιστορίες με φαντασίες και παραμύ-
 θια.

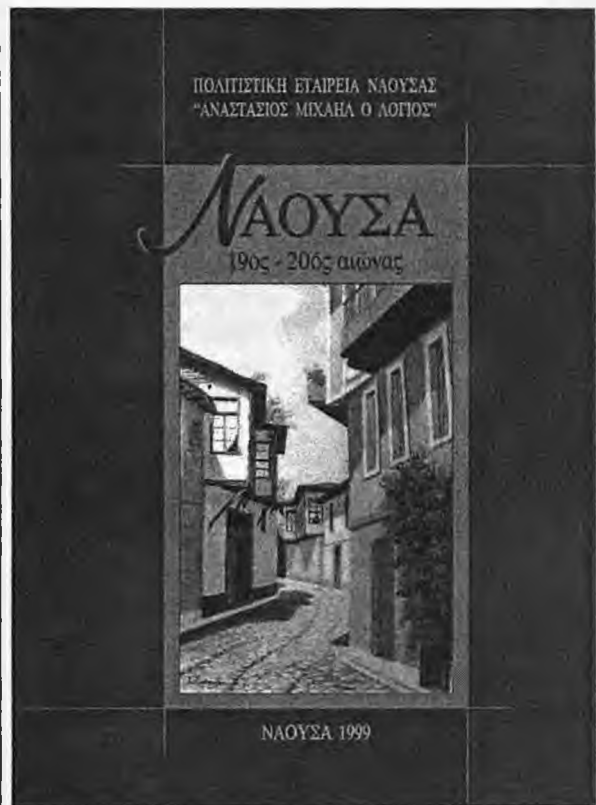
Για πέντε έξι φίλους.....

Για λίγους φίλους αυτή η καταγραφή. Για λίγη
 ανθρώπινη επικοινωνία....

Το κείμενο, που διαβάσατε είναι από τα "Μα-
 γικόσυρτα Χρόνια", γράφτηκε το 1985 από τον
 Χρήστο Γκούντα, που τώρα μας κοιτάζει περι-
 τρεπτικά, από εκεί που βρίσκεται ψηλά, δίπλα σε
 τυχές Αθάνατες σαν τη δική του.

Γραφή ευαίσθητη, χαρακτηριστική, πικρή, δυ-
 σπαστή.

Όπως ακριβώς ήταν και ο μεγάλος φίλος που
 χάσαμε.

"Νάουσα 19ος - 20ος
 αιώνας" ...

*...ένα βιβλίο που δεν
 πρέπει να λείπει από την
 βιβλιοθήκη σας*

ΔΙΑΘΕΣΗ: Σε όλα τα βιβλιοπωλεία της
 Νάουσας

Η χρησιμότητα της Λογοτεχνίας για την τοπική κυρίως ιστορία

"Η περίπτωση του Γιάννη Αλεξ. Αλεξιάδη"

του Γιώργου Χιονιά

Νομίζω ότι είναι πλέον έτοιμο το υπόβαθρο, το έδαφος, για να ασχοληθούμε πια με μια, συγκεκριμένη, περίπτωση ενός ιστοριογραφούντος λογοτέχνη της ελληνικής Επαρχίας, ως αντιπροσωπευτικής της προαναφερθείσας κατηγορίας των (ερασιτεχνών, κυρίως ή συνήθως) συγγραφέων, ώστε να υλοποιηθούν οι γενικότερες σκέψεις και απόψεις και να εντοπισθούν στο πρόσωπο - έργο του ανθρώπου, ο οποίος αποτέλεσε την αφορμή μου για να συγκεντρωθούν, να καταγραφούν και να δημοσιοποιηθούν όλα τα προηγούμενα.

Α'. Ο Ιωάννης - Γιάννης Αλεξιάδης του Αλεξάνδρου και της Χρυσής γεννήθηκε στη Βιζύη της Ανατολικής Θράκης, την 25 Μαρτίου του 1908, όπου και μαθήτευσε. Λόγω των γνωστών πολεμικών γεγονότων και της έκρυθμης καταστάσεως εγκατέλειψε, με την οικογένειά του, την πατρώα γη και εγκαταστάθηκε τελικά στη Βέροια, το 1923, σε ηλικία 15 ετών. Μετά την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο αυτής της πόλεως και αφού από νωρίς δημοσιογράφησε σε εφημερίδες της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και της Βέροιας βέβαια ("Κρόταλος", το 1924, μαθητής, "Αστήρ Βέροιας", 1925, μαθητής ακόμα, "Βέροια", παλιά και νέα, "Ο Φρουρός της Ημαθίας" και τελευταία "Λαός"), διορίστηκε ως δημόσιος υπάλληλος. Μάλιστα, τόλμησε, σε ηλικία 24 ετών, να εκδώσει και δική του εφημερίδα για τρεις μήνες με τον χαρακτηριστικό τίτλο "Ψύλλος", αλλά ο διορισμός τους στο Ελληνικό

Δημόσιο τον προσγείωσε στη βιοπάλη..

Όμως, ο Ιωάννης - Γιάννης (χρησιμοποιούσε και τις δύο γραφές, τη δεύτερη στα τελευταία έτη) δεν ξέχασε τη δημοσιογραφία, τη μεγάλη ερωμένη του. Και τούτο διότι ήθελε να προσφέρει τον οβολόν του στην προσπάθεια του σωστού πολίτη, μια και είχε αποδεχθεί την αυτονόητη αλλά παραμελούμενη υποχρέωση των Ελλήνων και των Ελληνίδων να μην περιορίζονται σε άσκοπες, ακίνδυνες και ανέξοδες κατακρίσεις μέσα στο στόμα τους, στα πεζοδρόμια και στα καφενεία, μιλώντας να έχουν την τόλμη και την υπευθυνότητα να τις δημοσιεύουν, με όσα συνεπάγεται αυτό...

Έτσι, έγραψε εκατοντάδες κείμενα (ίσως δε και... χιλιάδα!), συχνά με ψευδώνυμο (όπως "Αδολος" κ.τ.λ.), είτε διότι συνέχισε να υπηρετεί (στο Υπουργείο της Γεωργίας στην αρχή ή στο Εθνικής Αμύνης ύστερα) ή απροσεμνότητα, για να μην εκληφθεί ότι επιδίωκε τη δημοσιότητα και δημοσιογραφικές - πνευματικές δάφνες. Πράγματι, χρειάστηκε να γίνει 76 ετών, να τον "πιέσω" πολύ και εγώ πολύ χρόνο (ήμασταν δε και συγκατοίκιο τότε και δεν μπορούσε να με... ξεφύγει), ώστε να αποφασίσει επιτέλους να επιλέξει κάποιο από τα κείμενά του, αφού υπερπηδήθηκαν οι αναστολές του, μια και προθυμοποιήθηκαν να το προλογίσω και να διορθώσω τα τυπογραφικά δοκίμια.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Το πρώτο βιβλίο του έχει τον τίτλο “Βε-
ιοιώτικες αράδες” (Βέροια, 1984).

Αυτό ήταν, ύστερα (σαν “καλοέμαθε η γριά
πα σίκα”, με συγχωρείτε δε για τη χρησιμο-
ποίηση της ασεβούς αλλά “κουτί” λαϊκής εκ-
φράσεως) ακολούθησαν άλλα εννιά (9) βι-
βλία!

Να οι τίτλοι τους, ο τόπος και ο χρόνος
εκδόσεώς τους:

“Βεροιώτικα - Θρακιώτικα” (Θεσσαλονίκη,
1985).

“Συννεφιασμένη Βέροια” (Βέροια, 1986).

“Αύρες - Λαύρες” (Βέροια, 1985).

“Χαριτωμένο” (Βέροια, 1988).

Στα βιβλία τούτα αναδημοσιεύτηκαν τα
περισσότερα, αξιολογότερα δημοσιεύματά
του στον τοπικόν Τύπον ή πρωτοδημοσιεύτη-
καν ανέκδοτα κείμενά του.

Στις 8 Ιουλίου 1998 ο “μπάρμπα Γιάννης”,
ο “Γέρο-πλάτανος”, πέθανε “σαν έτοιμος α-
πό καιρό”, ήρεμα, για να θυμηθούμε και τον
Αλεξανδρινόν ποιητή, “μας άφησε”...

Β'. Για τα βιβλία του Γιάννη Αλεξιάδη έχω
γράψει αναλυτικά σημειώματα (βιβλιοκριτι-
κά) ή παρουσιάσεις τους σε τοπικές εφημερί-
δες της Βέροιας και συνεπώς δεν θα επανα-
λάβω εδώ όσα εκεί κατέγραψα.

Δεν υπάρχει, άλλωστε, ο πολυσέλιδος χώ-
ρος που θα απαιτούνταν σε τέτοια περίπτωση
και το κείμενο τούτο, εξάλλου, έγινε ήδη
ακροσκελές.

Ακόμα, έχουμε εκδώσει (“τα πνευματικά
αιδιά” του, με επιμέλεια του φιλόλογου και
παιδαγωγού Θωμά Γαβριηλίδη και με δωρεά
του Νίκου Καραμανλίδη, των εκδόσεων
“Type Press”) βιβλιάριο με τίτλο “Στον Γιάν-

νη Αλεξιάδη, έναν χρόνο μετά την ημέρα του
αποχωρισμού” (Βέροια, 1999), με τη συμπλή-
ρωση (8-7-99) του πρώτου έτους από τον θά-
νατό του. Σ’ αυτό αναδημοσιεύτηκαν όσα
κείμενα είδαν το φως της δημοσιότητας στις
τοπικές εφημερίδες της Βέροιας (μεταξύ των
οποίων και οι σύντομοι επικηδέιοι λόγοι του
Μητροπολίτη και του Δημάρχου της Βέροιας
και η αναλυτική του γράφοντος, όπως και το
πετυχημένο επίγραμμα του Θωμά Γαβριηλί-
δη).

Επιπλέον, η “Θρακική Εστία της Βέροιας”
(της οποίας ο αποθανών ήταν επίτιμος Πρόε-
δρός της και η κινητήρια δύναμη και των
αξιόλογων εκδόσεών της) αφιέρωσε (τη 19-9-
1999) ειδική εκδήλωσή της στο Γιάννη Αλε-
ξιάδη, με ομιλητές τον Πρόεδρό της Στάθη
Βακάλη, τον πρωτοπρεσβύτερο πατέρα Πα-
ναγιώτη Χαλκιά, τον προαναφερθέντα συγ-
γραφέα Θωμά Γαβριηλίδη, τον Γιάννη Με-
λετιδίδη, οικονομολόγον και συγγραφέα και
εμένα. Αποσπάσματα των κειμένων δημο-
σιεύτηκαν ήδη σε ένα δισέλιδο (φύλλο της 26-
9-1999) της ημερήσιας εφημερίδας “Λαός”
της Βέροιας (τελευταίο πνευματικό μετερίζι
του γέροντα), είναι δε και υπό έκδοση το
σχετικό βιβλιάριο από τη “Θρακική Εστία”
(της Βέροιας) όπου θα συμπεριληφθούν ολό-
κληρες οι ομιλίες των προμνημονευθέντων.

Γ'. Εδώ θα κλείσω με λίγες γενικές κρίσεις
και πληροφορίες για τον χαρακτήρα, τη φύ-
ση, το στυλ της γραφής του Γιάννη Αλεξιάδη,
μια και έτσι θα λάβει ο αναγνώστης ή η
αναγνώστρια του “Μ.Η.” αμυδρότατη, βέ-
βαια, ιδέα και για τον άνθρωπο, αφού (κατά
τον Φλωμπέρ και Ο. Ελύτη) “το στυλ της γρα-
φής είναι ο ίδιος ο άνθρωπος”:

α. Ο Γιάννης Αλ. Αλεξιάδης διέθετε (μέχρι
τελευταία) εντυπωσιακή μνήμη (“ελέφαντος”,
όπως λέγεται - γράφεται σε παρόμοιες περι-
πτώσεις). Αυτή χρησιμοποιούσε, σχεδόν α-
ποτελεσματικά, και όχι την έρευνα αρχείων ή

των γνώσεων των άλλων (που δεν το απέφευγε, όμως), όπως έκαμαν άλλοι, π.χ. ο Φρέντυ Γερμανός στις ιστορικές ή μυθιστορηματικές βιογραφίες του (βλ. για τον Φρ. Γερμανόν ως “χρονογράφον” και “ιστορικόν” όσα έγραψε ο Κ. Γεωργουσόπουλος την εφημερίδα “Τα Νέα”, φύλλο της 26-5-1999, σελ. 36 ή “Πανόραμα” σελ. 12).

Είχε δε το “δυσμενές προνόμιον” (όπως λέμε οι νομικοί), κοντά στη δυσβάστακτη προσφυγιά, να ζήσει σε μια πολύ ενδιαφέρουσα (από άποψη Ιστορίας, Κοινωνιολογίας κ.τ.λ.) μεταβατική περίοδο, λίγα χρόνια μετά την απελευθέρωση της Βέροιας (που συνέβηκε δέκα ημέρες πριν της Θεσσαλονίκης, δηλαδή τη 16-10-1912), οπότε συνεχιζόταν ακόμα η εποχή της Τουρκοκρατίας (άραγε τελείωσε τούτη και τώρα ή της τουρκοנוστροπίας, προσθέτω διερωτώμενος και ερωτών...).

Όντας νέος, περίεργος, έξυπνος και προσεκτικός, αποτύπωσε, “διά βίου”, στη δυνατή μνήμη του την τοπογραφία της Βέροιας. Και τούτο είχε ευεργετική σημασία, χρησιμότητα και αξία για την πόλη, διότι σκισαίρισε ύστερα (από 60 χρόνια και πλέον) μνημεία, δρόμους, πλατείες και μάλιστα δεν φιλοξενήθηκαν τα σκίτσα τούτα, τα σχεδιαγράμματα κ.τ.λ. στα βιβλία του. Έτσι διασώθηκαν στοιχεία τους, ακόμα και εκείνων που τα εξολόθρευσε η πολυκατοικιοποίηση και της Βέροιας, δυστυχώς.

β. Ο Γιάννης Αλεξιάδης ήταν πραγματικό θησαυροφυλάκιο γνώσεων για την πόλη μας “που έφυγε”. Γνώριζε και θυμόταν πάμπολλες πληροφορίες, χρησιμότες για τους ερευνητές του πρόσφατου παρελθόντος της Βέροιας.

Άρκεσε δε η “απουσία” του ενός έτους και κάτι για να το αισθανθούμε, μια και έγινε, για όλους εμάς, εξαιρετικά αισθητή ήδη, διότι κατανοήσαμε πως αποστερηθήκαμε την κιβωτό όπου διασώζονταν ακόμα πολλές

μνήμες πριν από τον κατακλυσμό που καστρεψε τα “όσια και τα ιερά”.

γ. Εκείνο το οποίο διέκρινε τα κείμενα του Γιάννη Αλεξιάδη ήταν η φιλοπατρία, η κοινωνικότητα, το ήθος, η απλότητα, η συντομία, η ειλικρίνεια, η παρρησία, η ευθύτητα, η αφοσίωση, η γλαφυρότητα, η ευθυβολία, η αμεσότητα, που φανέρωναν την ολοζώντανη ηλικία και εθνική συγκρότηση - συνείδηση του συγγραφέα.

Ακόμα, η ικανότητα του συντάκτη των κειμένων να αντιλαμβάνεται (και όταν δεν τα αποδεχόταν) τη νέα κατάσταση, ώστε να μη εμποδίζεται - καταπνίγεται η νέα θεώρηση των καταστάσεων, των προσώπων και των πραγμάτων από την έκδηλη νοσταλγία μιας εποχής “που παρήλθε”. Αποδεχόταν τις λοιπές καινοτομίες, ενώ λάτρευε τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις, σύμφωνα με την καθοριστική προσταγή του αρχαίου Έλληνα παιδαγωγού Ισοκράτη. “Να στέργεις τα παλαιά, δηλαδή να δέχεσαι όσα υπάρχουν, αλλά να ζητείς τα καλύτερα”. Νέο μυαλό, λοιπόν, σε γεροντικό σώμα, μίγμα ιδεαλισμού - ρομαντισμού και ρεαλισμού. Έτσι οι απόψεις του, είχαν και φρεσκάδα προσπιεσμένη, επιθυμητή, αναμιγμένη με την πείρα και τη σοφία της παραδόσεως.

Είναι όμως καιρός να κλείσω το δημοσίεμα μου, με την αναδημοσίευση ενός τμήματος του κειμένου το οποίο έγραψα για το τελευταίο βιβλίο του, διότι περιέχει και μια δόση σμυσή του (την οποία επανέλαβα, άλλωστε και στην εκφωνηθείσα νεκρολογία του), οποία ίσως καταγραφόμενη και εδώ, με “αναγκάσει” να εκπληρώσω ένα χρέος μου ως προς την (ημιτελή) Ιστορία της Βέροιας, ή την έκδοση του τρίτου τόμου της.

Έγραψα, λοιπόν, και τα εξής (βλέπε στην εφημερίδα “Βέροια”, φύλλο 1256, της 8-1999 σελίδα 1 και κυρίως 6, που είναι

ενταία, τα οποία διάβασε ο ίδιος με πολλή συγκίνηση και αγαλλίαση, αλλά και διεπώμενος, μήπως υπερβάλλω από αγάπη, οντας αμφιβολίες (!!), αν τα πίστευα κιόλας, διότι ήταν ταπεινόφρων και λάτρης της αλήθειας, τη ειλικρίνειας.

“... Οι δέκα τόμοι των έργων του αποτελούν μαντική παρακαταθήκη και πολύτιμον θησαυρόν πληροφοριών “για τη Βέροια που έγινε”, δυστυχώς.

Πιστεύω ή, έστω, θέλω να ελπίζω ότι κάποτε κι υπάρξουν καταλληλότερες συνθήκες, να γαστραφεί, κάπως, το κύμα της μονόπλευρης και αποκλειστικής πορείας του ανθρώπινου γένους προς την ύλη.

Αν λοιπόν συμβεί τούτο, θα χρειαστεί να υπερηριάζω, να αξιοποιήσω και να χρησιμοποιήσω προσεκτικά τον όγκο των στοιχείων που περιέχουν τα δημοσιεύματά του.

Και πάντα ελπίζω ότι θα κατορθώσω (και ο ίδιος) να υπερβώ, τελικά, τις όποιες (πολλές δυστυχώς) εξωγενείς και εσωγενείς δυσκολίες μου, ώστε να συγγράψω τελικά την ιστορία της Βέροιας, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και ύστερα.

Αν συμβεί τούτο, τότε, με μεγάλη χαρά μου, θα χρειασθεί να παραπέμψω (πολλές φορές) και στα δέκα βιβλία του Γιάννη Αλεξιάδη.

Παρακαλώ να θεωρηθεί αυτή η πρόθεσή μου ως μια δημοσιοποίηση της σταθερής πεποίθησής μου ότι η προσφορά του είναι τόσο αξιόλογη, ώστε να δικαιολογεί (ή και να επιβεβαιώνει) τη συνεχή αναφορά του, ιδιαίτερα σε θέματα της τοπογραφίας, της προσωπογραφίας, της κοινωνικής, της οικονομικής κ.τ.λ. ιστορίας, της λαογραφίας, ακόμα δε και της Ιστορίας της Βέροιας και όχι μόνο. Ακόμα και τα σχεδιαστικά σκαριφήματά του (στα εννιά, πρώτα βιβλία του) είναι εξαιρετικώς χρήσιμα.

Αν, συνεπώς, ξαναθυμηθώ τον Ιωάννη Καποδίστρια ή και τον αρχαιότερόν του Ισοκράτη, τότε θα πρέπει να τελειώσω με μια οριστική αποτίμηση της συμβολής του μεγάλου φίλου μου, αδελφού μου, “πατέρα” μου και ...συναδέλφου μου (στη λατρεία και στη λάτρευση... της τοπικής Ιστορίας). Το κύριο έργο της ζωής του είναι αυτά τα δέκα βιβλία του, που θα μείνουν ως χρήσιμοι φάροι και όταν θα έχουν αποθάνει ακόμα και όσα άτομα δεν έχουν γεννηθεί μέχρι τώρα!

Αυτή η ελπίδα, η προσμονή, είναι άλλωστε η μεγαλύτερη (ηθική) αμοιβή για τους ζώντες δημιουργούς, δηλαδή για τους συγγραφείς, για τους καλλιτέχνες, για τους ηγέτες και γενικότερα για όσους και όσες προσφέρουν στα “Κοινά”, χωρίς να λειτουργούν με τη νοοτροπία των εδαφοκτητών που επιζητούν και αποβλέπουν - λαμβάνουν μονάχα την υλική ικανοποίησή τους, την “αντιπαροχή” τους (άσχετα ποιας ποιότητας, μέχρι και επικίνδυνης, είναι τούτη).

Είναι δε ευοίωνη διαπίστωση, ότι η (ηθική) ανταμοιβή, σε μερικές φορές, συντελείται (αποδίδεται) και όσο ζουν οι συγγραφείς κ.τ.λ. έστω και ως εξαιρετική περίπτωση, όπως συμβαίνει, ευτυχώς, με τον κ. Γιάννη Αλεξιάδη...”

Αυτά, λοιπόν, για τον Γιάννη Αλεξιάδη, προκειμένου να τον θυμόμαστε και να τον τιμάμε, γιατί, όπως έγραψε ο Κορνήλιος Καποδιστριαδής (“Χώροι του ανθρώπου”, στις εκδόσεις Ύψιλον): “Δεν τιμάμε έναν στοχαστή με το να δοξάζουμε ή έστω να ερμηνεύουμε το έργο του, αλλά με το να συζητάμε, να το κρατάμε έτσι ζωντανό και να δείχνουμε έμπρακτα ότι περιφρονεί το χρόνο και διατηρεί τη αξία του”...

Ιδεολογικά ρεύματα στο ύστερο Βυζάντιο

της Ζωής Αντωνίου

Ο Χριστιανισμός ως οικουμενική θρησκεία, κατέστησε την αυτοκρατορική ιδέα των Ρωμαίων "αταξική" ως το τέλος της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Αυτό αποδεικνύεται, καθώς η αυτοκρατορία της Ανατολής δε διεξήγαγε ποτέ κατακτητικούς πολέμους. Πολιτική της απετέλεσε ο εκπολιτισμός των "βαρβαρικών" λαών και η ενσωμάτωσή τους στην αυτοκρατορία.

Για πρώτη φορά, σύμφωνα με τους περισσότερους ιστορικούς, η αυτοκρατορική ιδέα απέκτησε και μια "πατριωτική" χροιά κατά τη διάρκεια των αραβικών επιδρομών, στις ανατολικές επαρχίες της αυτοκρατορίας. Τότε οι Ρωμαίοι της Ανατολής συνειδητοποίησαν πως έπρεπε να υπερασπιστούν την "πατρίδα" από τους εξωτερικούς εχθρούς που απειλούσαν την ακεραιότητά της. Όμως, ο "βυζαντινός" αυτός "εθνικισμός", όπως τον ονομάζει η Ελ. Γλύκατζη - Αρβελέρ, είχε θρησκευτικό χαρακτήρα και αποτελούσε "απάντηση" στον ιερό πόλεμο του Ισλάμ. Σύμφωνα με την ίδια ιστορικό, οι Ρωμαίοι της Ανατολής από τον 8ο αι. και μετά, αυτοθεωρούνται ως ο νέος περιούσιος λαός του Θεού, η αυτοκρατορία τους ως ο καθορισμένος υπερασπιστής της δικαιοσύνης, και το κράτος τους ως το όργανο του Θεού εναντίον των απίστων.

Η ανάγκη εξεύρεσης νέων προτύπων, που θα ισχυροποιούσαν τη θέληση των λαών της αυτοκρατορίας να αντισταθούν στους εξωτερικούς εχθρούς, που ολοένα και πολλαπλασιάζονταν απειλώντας την ίδια την ύπαρξη της "Ρωμαϊκής Πατρίδας", σε συνδυασμό με τη στροφή των λογίων στη μελέτη των αρχαίων Ελλήνων συγγρα-

φρέων (Μακεδονική Αναγέννηση) επέφερε τη χροιά του ονόματος "Έλλην". Το όνομα Έλλην για αιώνες είχε περιφρονηθεί καθώς ταυτίστηκε εθνολογικά με το "ειδωλόλατρες" και έχασε το εθνικό του σημασία. Τον 11ο αιώνα, λοιπόν, το στοιχείο της ελληνικότητας μολοιάστηκε στο φυλετικό βυζαντινό έθνος, στη χριστιανική πίστη και στην αυτοκρατορική ιδέα.

Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί πως επιπλέον η ανάγκη αντιμετώπισης της προπαγάνδας των Φράγκων, οι οποίοι, αφού κατέλαβαν και εδραιώθηκαν στη Ρωμαϊκή Δύση, στράφηκαν εμφανώς εναντίον της Ανατολής, αμφισβητώντας δυναμικά το δικαίωμα των αυτοκρατοριών της Κωνσταντινούπολης στη νόμιμη κληρονομιά του Ρωμαϊκού Οικουμενικού κράτους (Imperium Romanum). Για να επιτύχουν τον σκοπό τους οι Φράγκοι ονόμασαν τον αυτοκράτορα της Ανατολής, αλλά και μόνο "Αυτοκράτορα της Κωνσταντινούπολης" και τους Ρωμαίους της Ανατολής "Γραικούς", όρο αναμφίβολα μειωτικό για τον "περιούσιο λαό". Ταυτόχρονα ιδιοποιηθήκαν στον τίτλο "Αυτοκράτορας των Ρωμαίων" (Imperator Romanorum), επέβαλαν τα Πάπες της Ρώμης να τους στέφουν αυτοκράτορες και διεκδίκησαν την αναγνώριση του τίτλου από τον ίδιο τον αυτοκράτορα της μιας και μόνης Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, δηλαδή εκείνης της Ανατολής. Λίγο αργότερα οι Φράγκοι επιχείρησαν αρχικά να αμφισβητήσουν και το δικαίωμα των Ρωμαίων της Ανατολής στην πολιτιστική κληρονομιά των αρχαίων Ελλήνων και τελικά ιδιοποιηθούν και το αρχαίο ελληνικό πολιτιστικό κληρονομικό υλικό. Οι Φράγκοι αυτοκράτορες εμφανιζόμενοι από τον 14ο και 15ο αιώνα, με τ

πόση της Ανατολής και την Αναγέννηση στη Δύση, ως μοναδικοί συνεχιστές του.

Κάτω από την επίδραση όλων αυτών των παραγόντων, οι Ρωμαίοι της Ανατολής απάντησαν στην προπαγάνδα της Δύσης με την επαναφορά του ονόματος "Έλλην" με την πρωταρχική του σημασία. Έτσι, στον 11ο αιώνα η "αυτοκρατορική ιδέα" αποκτά ένα νέο περιεχόμενο, κυρίαρχα στοιχεία του οποίου είναι η ελληνικότητα και η ορθοδοξία. Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί πως η συντριπτική πλειοψηφία του λαού, έστω και αν χρησιμοποιούσε ως κύριο εκφραστικό όργανο την ελληνική, ταύτιζε την "αυτοκρατορική ιδέα" μόνο με την ορθοδοξία και εξακολουθούσε να χρησιμοποιεί τον όρο "Ρωμαίοι", ενώ τον όρο "Έλληνες" υιοθέτησαν κυρίως οι λόγιοι της Ανατολής, χωρίς να μπορέσουν να περάσουν τη χρήση του και στις λαϊκές μάζες. Κι αυτό που πρέπει να υπογραμμιστεί εδώ είναι το γεγονός ότι από τον 11ο αιώνα και μετά, εξαιτίας του σχίσματος των Εκκλησιών και της αυξανόμενης επιθετικότητας των Φράγκων, ο λαός της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ολοένα και περισσότερο θα συλλειτουργείται γύρω από την ιδέα της ορθοδοξίας και ολοένα και περισσότερο θα ταυτίζει την ύπαρξη της αυτοκρατορίας με τη διατήρηση της ορθής πίστης.

Καταλυτικό ρόλο στις παραπέρα εξελίξεις στο χώρο της ιδεολογίας διαδραμάτισε η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους στα 1204. Η κατάλυση της αυτοκρατορίας και η πολυδιάσπαση του γεωγραφικού χώρου που ως πριν από λίγο κάλυπτε το "οικουμενικό κράτος της Ανατολής" ήταν λογικό και αναμενόμενο να λειτουργήσει θετικά στην εμφάνιση νέων ιδεών και τη διαμόρφωση νέων ιδεολογικών ρευμάτων. Έτσι, στα "ελληνικά", όπως ονομάστηκαν από τους ιστορικούς, η "ρωμαϊκά" όπως θα ήταν πιο σωστό να λέγονται, κράτη που γεννήθηκαν μετά το 1204 στην περιφέρεια (Αυτοκρατορία της Νίκαιας, της Τραπεζούντας, Δεσποτάτο της Ηπείρου κ.α.), εμφανίστηκε και αναπτύχθηκε μια νέα

ιδεολογία, κυρίαρχο στοιχείο της οποίας υπήρξε ο πατριωτισμός με έντονο αλυτρωτικό χαρακτήρα. Η απουσία του παντοδύναμου "κέντρου", δηλ. της Κωνσταντινούπολης που την κατείχαν οι Φράγκοι, το οποίο ως τα 1204 κατήρτηνε και επέβαλε σ' όλη την αυτοκρατορία την κοινή γραμμική πλεύση, επέτρεψε την ανάπτυξη των κεντρόφυγων εκείνων δυνάμεων που καλλιέργησαν ένα νέο πνεύμα, εμφανώς αντίθετο στην "αυτοκρατορική ιδέα", κυρίαρχο στοιχείο του οποίου υπήρξε ο ελληνορθόδοξος πατριωτισμός. Πολλοί ιστορικοί μάλιστα συμφωνούν πως ακριβώς σ' αυτήν τη νέα ιδεολογία που εμφανίστηκε κατά τον 13ο αιώνα στους κόλπους των Ρωμαίων της Ανατολής, πρέπει να αναζητήσουμε τα σπέρματα της "Μεγάλης Ιδέας" του Ελληνισμού, όπως αυτή εμφανίστηκε και αναπτύχθηκε κατά το 19ο και τις αρχές του 20ου αιώνα.

Ενώ όμως στις τάξεις των μορφωμένων και των αξιωματούχων της αυλής των "ελληνικών κρατών" της περιόδου αυτής αναπτύσσεται και καλλιεργείται η νέα αυτή ιδεολογία με τον ελληνοκεντρικό της χαρακτήρα, ο λαός εμπορεύεται αποκλειστικά και μόνον από ένα έντονο μίσος ενάντια στην καθολική Δύση, ενάντια στους "Λατίνους", ενάντια στους Φράγκους εισβολείς, ενάντια σ' όλους εκείνους που κατέλυσαν "την αυτοκρατορία του" και τον μετέτρεψαν από "περιούσιο λαό" σε δούλο. Φυσικό επακόλουθο ήταν η ορθοδοξία να γίνει το κυρίαρχο στοιχείο της ιδεολογίας των λαϊκών μαζών, μια και αυτή πρωτοστατεί στον "ιερό πόλεμο" κατά των Δυτικών.

Η επανάκτηση της Κωνσταντινούπολης στα 1261 από τον Μιχαήλ Η' Παλαιολόγο δεν σήμαινε βέβαια σε καμιά περίπτωση την ανασύσταση της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Κι αυτό γιατί ο γεωγραφικός χώρος της Βαλκανικής και της Μ. Ασίας παρέμενε διασπασμένος σε πολλά μικρά κρατίδια (φράγκικα, σλαβικά και τουρκικά). Παρ' όλα αυτά, ωστόσο, ο Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος, εγκαταλείποντας τις νέες ιδέες

που είχαν γεννηθεί και αναπτυχθεί στα δύσκολα χρόνια της φράγκικης κατάκτησης, επανέφερε σε ισχύ την επίσημη "αυτοκρατορική ιδεολογία" της πριν από το 1204 περίοδο, σε μια εμφανή προσπάθεια να επιχειρήσει την ανασύσταση του οικουμενικού κράτους, πράγμα βέβαια ανέφικτο λόγω των αντικειμενικών συνθηκών της εποχής. Έτσι παρατηρείται το οξύμωρο πράγματι σχήμα, ένα μικρό και ανίσχυρο πλέον κράτος να έχει ως επίσημη ιδεολογία του την "οικουμενικότητα", που από θρησκευτική άποψη είχε πάψει να υφίσταται ουσιαστικά από τα τέλη του 9ου αιώνα και τυπικά από το σχίσμα των Εκκλησιών του 1054, ενώ από πολιτική άποψη είχε πλέον καταστεί ουτοπία, εξαιτίας της κατάλυσης της αυτοκρατορίας στα 1204 και της ίδρυσης δεκάδων κρατών και κρατιδίων στο γεωγραφικό χώρο που κάποτε κάλυπτε το οικουμενικό κράτος της Ανατολής.

Η επιμονή αυτή των αυτοκρατόρων της Κωνσταντινούπολης μετά το 1261 στην αυτοκρατορική ιδέα είχε -πέρα από όλες τις άλλες συνέπειες που δεν υπάρχει λόγος να απαριθμήσω εδώ- ως φυσικό επακόλουθο έντονες ιδεολογικές συγκρούσεις στους κόλπους του Ελληνισμού της Ανατολής. Η σοβαρότερη όμως συνέπεια ήταν το ότι δημιουργήθηκε ένα τεράστιο χάσμα ανάμεσα στην ηγεσία της αυτοκρατορίας και το λαό, με αποτέλεσμα να γίνει με την πάροδο του χρόνου αδύνατος ο προσεταιρισμός των λαϊκών μαζών στον κρίσιμο αγώνα για την επιβίωση έστω και των υπολειμμάτων της παλιάς Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Έτσι, κατά τη διάρκεια του 14ου και 15ου αιώνα θα αναπτυχθούν στους κόλπους της Ρωμιοσύνης δύο κυρίως ιδεολογικά ρεύματα. Το πρώτο είχε ελληνοκεντρικό χαρακτήρα και οι οπαδοί του απέβλεπαν στην ανασύσταση της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η οποία θα έπρεπε πλέον να εκτείνονται σε περιοχές, όπου κατά τεκμήριο ζούσαν ελληνόφωνοι πληθυσμοί. Οι ίδιοι κύκλοι θεωρούσαν επίσης ως απολύτως αναγκαία την εισαγωγή μεταρρυθμίσεων τόσο

στην οικονομία και την κοινωνία, όσο και στην πολιτικό βίο του κράτους. Στο θέμα των σχέσεων Ανατολής - Δύσης πίστευαν ότι η Κωνσταντινούπολη έπρεπε να αποδεχτεί την Ένωση των Εκκλησιών για τους παρακάτω λόγους: 1) Γιατί οι δυτικοί ήταν επίσης Ρωμαίοι, όπως και οι ανατολικοί, 2) γιατί οι διαφορές των δύο Εκκλησιών δεν ήταν τόσο σημαντικές, όσο ισχυρίζονταν οι αδιάλλακτοι των δύο πλευρών, 3) γιατί η Δύση είχε κάνει πολλά και σημαντικά βήματα προόδου, ιδιαίτερα στο χώρο του πνευματικού πολιτισμού, και 4) γιατί η Ανατολή είχε άμεση ανάγκη από τη βοήθεια της Δύσης, για να αντιμετωπίσει το φοβερό κίνδυνο των Οθωμανών Τούρκων που απειλούσαν με πλήρη εξαφάνιση όχι μόνο το ρωμαϊκό της Ανατολής, αλλά και τον ελληνορθόδοξο χιλιετή πολιτισμό του ευρύτερου χώρου της Βαλκανικής και της Μ. Ασίας.

Κύριοι εκφραστές αυτής της ιδεολογίας υπήρξαν οι περισσότεροι λόγιοι του 14ου και 15ου αιώνα με προεξάρχοντα βέβαια το Γεώργιο Γεμιστό ή Πλήθωνα (π. 1355 - 1452) και το μαθητή του Βησσαρίωνα (1403 - 1472), καθώς και πολλά μέλη των αυτοκρατορικών οικογενειών και της αυλής της ιδεολογίας, έμειναν γνωστοί με την επωνυμία "Ενωτικοί", πρέπει να αναζητήσει κανείς μόνο στους κύκλους των μορφωμένων της Κωνσταντινούπολης, της Θεσσαλονίκης, του Μυστρά και πιθανώς, των άλλων ασιατικών κέντρων της ύστερης περιόδου της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Διαμετρικά αντίθετη υπήρξε η ιδεολογία των λεγομένων "Ανθενωτικών" που κατά κοινή ομολογία, υπήρξε η κυρίαρχη ιδεολογία των λαϊκών μαζών, με κύριους εκφραστές ορισμένους λογίους που προέρχονταν από τον κλήρο, με προεξάρχοντα βέβαια εδώ το Γεώργιο Σχολάριο το Στουδίτη (1405 - 1472) τον πρώτο μετά την Άλωση του 1453 Οικουμενικό Πατριάρχη. Κυρίαρχο στοιχείο του ιδεολογικού αυτού ρεύματος υπήρξε η ορθοδοξία και το έντονο και απροκάλυπτο μίσος κατά της καθολικής Δύσης και των Φρά-

των ή Λατίνων. Οι "Αθθενωτικοί" εξακολούθουσαν να είναι προσκολλημένοι στην άποψη ότι οι Ρωμαίοι της Ανατολής ήταν ο "περιούσιος λαός" του Θεού, πίστευαν στα απαράγραπτα δικαιώματά τους στην κληρονομιά του οικουμενικού κράτους και θεωρούσαν ως μοναδική οδό σωτηρίας την προσήλωση στην παράδοση και στην ορθή πίστη. Γι' αυτούς η Κωνσταντινούπολη ήταν πάντοτε η "βασιλεύουσα", το κέντρο της Οικουμενικής, η μοναδική νόμιμη κληρονόμος της Ρώμης. Πίστευαν πως η ένωση των Εκκλησιών, που συνεπαγόταν την υποταγή στη Δύση, θα επέφερε την οριστική κατάλυση του "οικουμενικού κράτους" ακόμη και ως ιδέας, αφού οι Φράγκοι ούτε επιθυμούσαν, αλλά ούτε και ήταν σε θέση να αποκαταστήσουν την ενότητα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Όσον αφορά τώρα στο μεγάλο κίνδυνο που προερχόταν από την Ανατολή, δηλαδή τους Οθωμανούς, οι "Αθθενωτικοί" πίστευαν πως αυτοί αποτελούσαν τη "Θεία δίκη" για τα αμαρτήματα κυρίως της άρχουσας τάξης της Αυτοκρατορίας, η οποία όχι μόνον είχε παραμελήσει το Θεό, αλλά είχε προδώσει και τον "περιούσιο λαό Του", επιζητώντας την καθυπόταξη της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον αιρετικό Πάπα της Ρώμης και της άλλοτε πανίσχυρης αυτοκρατορίας της Ανατολής στους Φράγκους. Ο Θεός, επομένως, είχε "αποφασίσει" να τιμωρήσει το "περιούσιο λαό Του", για να τον αναγκάσει να μετανοήσει για τα πολλά και μεγάλα αμαρτήματά του. Η διατήρηση, συνεπώς, της ορθής πίστης και η ειλικρινής μετάνοια θα οδηγούσε κάποτε στους Ρωμαίους της Ανατολής στην απελευθέρωση από τους Οθωμανούς και την ανασύσταση της Ορθόδοξης Ανατολικής Αυτοκρατορίας. Αυτό λοιπόν που έπρεπε με κάθε θυσία να διατηρηθεί ήταν η θρησκευτική ενότητα των Ρωμαίων της Ανατολής, την οποία μπορούσε να εξασφαλίσει μόνον ένα ισχυρό κράτος που θα επανένωνε ολόκληρο το γεωγραφικό χώρο της Βαλκανικής και της Μ. Ασίας σ' ένα ενιαίο κρατικό σχηματισμό, δηλαδή θα αναβίωνε το "οικουμενικό κράτος" που είχε

καταλυθεί στον 13ο αιώνα, Εξκών Φράγκων".

Κάτω από την επίδραση αυ πρέπει να θεωρηθεί καθόλου: νός ότι οι "Αθθενωτικοί" κατέ αντιμετωπίσουν παθητικά τη ση των Οθωμανών αρχικά στ αργότερα στη Βαλκανική, αλ σημείο να θεωρήσουν τους σκ μους κληρονόμους των αυτοκ σταντινούπολης και την Οθμ τορία ως διάδοχο και συνεχισ Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. διαπίστωσαν: 1) Την αδυναμι σχυρου και ανυπόληπτου κρ κατ' ευφημισμό συνέχιζε να ο λική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία άρχουσας τάξης αυτού του κ ποτάξει την Ορθόδοξη Ανατ όνομα του οθωμανικού κινδύ θητικότητα και την υστερόβλ Φράγκων, που επιδίωκαν τη ση του οικουμενικού κράτους μη και ως ιδέας.

Στο σημείο αυτό κρίνω σκό σω ότι το δίλημμα που τέθη ποι οι τελικά "πρόδωσαν" τη νωτικοί" ή οι "Αθθενωτικοί" εί από τις τραγικές συνθήκες τ οι οπαδοί των δύο ιδεολογικι μετώπιζαν με διαφορετικό τ διάσωσης των Ρωμαίων της Α τικοί", ξεκινώντας από την "οικουμενικό κράτος" της Ανι κά καταλυθεί και ότι έπρεπε διασωθεί ο Ελληνισμός, θευ και μοναδικό σκοπό την από μανών, έστω κι αν για την π του σκοπού θα έπρεπε να κί βέβαια, κάποιους αναγκαίου τη Δύση. Οι "Αθθενωτικοί", α ξεκινώντας από την πίστη πω

η Ρωμιοσύνη και όχι ο Ελληνισμός, θεωρούσαν ως μοναδική λύση τη διατήρηση με κάθε θυσία της καθαρότητας της Ορθόδοξης Πίστης, πράγμα που μπορούσε να γίνει μόνο μέσα σ' ένα ισχυρό "οικουμενικό κράτος" της Ανατολής, το οποίο θα είχε ως απαραίτητο συστατικό του στοιχείο την Ορθοδοξία. Γι' αυτό και είδαν στους Οθωμανούς τη δύναμη εκείνη που όχι μόνον μπορούσε να αναβιώσει την αυτοκρατορία της Ανατολής, αλλά ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά και την επιθετικότητα των Φράγκων. Από τη στιγμή λοιπόν που οι Οθωμανοί απέδειξαν έμπρακτα ότι στόχευαν: 1) Στην ανασύσταση του ενιαίου κράτους της Ανατολής, 2) στην εκδίωξη των Φράγκων από τη Βαλκανική και τη Μ. Ασία και τη μελλοντική συντριβή τους, 3) στην αντιμετώπιση με κάθε ανεκτικότητα των Ορθοδόξων και 4) στην απόδοση στο Οικουμενικό Πατριαρχείο όλου του κύρους που είχε χάσει κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων αιώνων του βίου της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (13ος - 15ος αιώνας), οι "Ανθενωτικοί" ήταν λογικό και αναμενόμενο να τους αντιμετωπίσουν ως την καλύτερη δυνατή λύση με την άρση του αδιεξόδου στο οποίο είχε περιέλθει η Ορθόδοξη Ανατολή μετά την κατάλυση της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας από τους Φράγκους στα 1204. Κι αυτό έχοντας πίντα κατά νου ότι η ανασύσταση του ενιαίου κράτους από τους Οθωμανούς θα έδινε στους Ρωμαίους (ή καλύτερα στους Ρωμιούς) όλα τα αναγκαία χρονικά περιθώρια, για να ανασυντάξουν τις δυνάμεις τους και με την πάροδο του χρόνου, να επιτύχουν σταδιακά την άλωση της εξουσίας "εκ των έδων" που θα οδηγούσε βέβαια στην αναβίωση της ορθόδοξης χριστιανικής αυτοκρατορίας της Ανατολής.

Συμπερασματικά, θα πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι στις παραμονές της Άλωσης της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς η "αυτοκρατορική ιδέα" των Ρωμαίων της Ανατολής είχε πάρει πια καθαρά θρησκευτικό χαρακτήρα. Στη συντριπτική του πλειοψηφία ο χειμαζόμενος λαός

από τις επιδρομές και από τις συνεχείς πολέμους συγκρούσεις, που συντάραξαν το γεωγραφικό χώρο της Μ. Ασίας και της Βαλκανικής σ' όλη τη διάρκεια του 13ου, 14ου και 15ου αιώνα, είχαν διαμορφώσει μια αφυλετική "πανορθόδοξη συνείδηση". Η νέα αυτή ιδεολογία αφενός μεν εξαφάνισε τα όποια σπέρματα "πατριωτισμού" σπριζόμενου στη φυλετική διάκριση εμφανίστηκαν στην ίδια περίοδο και εφετέρου, κυριάρχησε για περισσότερο από τέσσερις αιώνες, δηλαδή σ' όλη τη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας. Η "πανορθόδοξη" αυτή "συνείδηση" άρχισε τελικά να υποχωρεί μόλις στα τέλη του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα, όταν γεννήθηκε και άρχισε να αναπτύσσεται στους βαλκανικούς λαούς με πρώτους τους Έλληνες, η εθνική συνείδηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βακαλόπουλος, Απ. Η πορεία του γένους. Από το Βυζάντιο στο Νέο Ελληνισμό, Θεσσαλονίκη: Βάνιας, 1992.
 Γλύκατζη-Αρβελέρ, Ελ., Η πολιτική ιδεολογία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, Αθήνα: Ψυχογιός, 1988.
 Καραγιαννόπουλος, Ιω., Το βυζαντινό κράτος, τ. 1-2 Αθήνα: Ερμής, 1988.
 Του ίδιου, Η πολιτική θεωρία των Βυζαντινών, Θεσσαλονίκη: Βάνιας, 1988.
 Ostrogorsky, G., Ιστορία του Βυζαντίου κράτους, τ. 1 Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
 Σαββίδης, Αλ., Το βυζάντιο και οι Σελτζούκοι Τούρκοι το ενδέκατο αιώνα, Αθήνα, 1988.

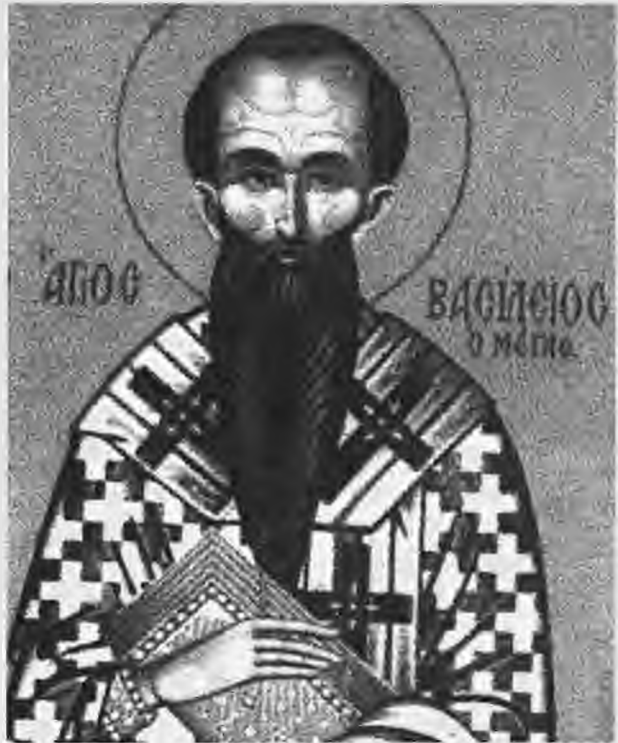
***Η Ζωή Αντωνίου είναι πτυχιούχος Ιστορίας και Εθναλογίας

Μέγας Βασίλειος Ο Ιατρός

Επιμέλεια Χαρούλας Μούρνου - Τολούδη
Χειρούργου - Οφθαλμιάτρου

Οι σπουδαστές της Πατρολογίας είναι ενημερωμένοι πάνω στην πλατιά γνωριμία των πατέρων την Εκκλησίας με την Ιατρική. Αυτό το αντιλαμβάνεται κανείς από την μελέτη των συγγραμμάτων και των επιστολών των Πατέρων. Οι Πατερικοί συγγραφείς στράφηκαν προς την Ιατρική τέχνη για να υπερασπίσουν και να εξηγήσουν χριστιανικές διδασκαλίες και για να χρησιμοποιήσουν εικόνες από την οικονομία του σώματος γενικά. Οι παραπομπές της Ιατρικής που βρίσκονται στα συγγράμματα των πατέρων της Εκκλησίας είναι πολυάριθμες. Τα έργα τους όμως δεν είχαν εκδοθεί σε μεγάλο βαθμό, ώστε να είναι γνωστά στο πλατύ κοινό, σήμερα όμως η σύγχρονη τοποθέτηση στην Ιστορία της Ιατρικής με την μαζική έκδοση των έργων των τόσο στην Ελλάδα όσο και στο Εξωτερικό τα κατέστησαν προστάτ' όλους. Σε μια σύντομη ανασκόπηση όπως αυτή εδώ αποκλείεται ανάπτυξη όλων των παραπομπών, γι' αυτό θα ασχοληθούμε ξεχωριστά με τον Μέγα Βασίλειο, ο οποίος υπήρξε και επινάδελφος εις την Ιατρική.

Όλοι τον γνωρίζουμε σαν Επίσκοπο, εργατή του Πνεύματος, σαν κοινωνικό αναμορφωτή, σαν κίριστο χειριστή της ρητορικής, της γραμματικής, της φιλοσοφίας. Ελάχιστοι όμως γνωρίζουμε για την ιατρική του μόρφωση. Και θα πρέπει να σημειωθεί απ' την αρχή ότι δεν ήταν μορφωμένος επιφανειακά ή αν θέλετε εγκυκλοπαιδικά, αλλά, χωρίς να υπερβάλλουμε τα γεγονότα, ήταν βαθύς σπουδαστής και ερευνητής της επιστήμης του Ιπποκράτους. Όταν βρισκόταν στην Αθήνα, είχε την ευκαιρία να συνδεθεί φιλικά με Έλληνες γιατρούς απ' όπου πήρε τις καταβολές των γνώσεών του που αργότερα αποτέλεσαν και το κίνητρο της δημιουργίας ενός τόσο μεγάλου έργου

όπως είναι η ίδρυση του πρώτου Δημόσιου Νοσοκομείου της Βασιλειάδας. Δεν μπορούμε όμως να υποστηρίξουμε ωστόσο πως η φροντίδα του και το ενδιαφέρον του εστράφη αμέριστον μόνο στην ιατρική. Διότι, την εποχή του ο σπουδαστής της φιλοσοφίας έπαιρνε συγχρόνως και μαθήματα ιατρικής, γιατί δεν υπήρχε ιδιαίτερη έδρα για τη διδασκαλία της. Ακόμη και κατά το 425 μ.Χ. στο Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης από τις 30 έδρες του μια έδρα κατείχε η φιλοσοφία όπου διδασκόταν και το μάθημα της Ιατρικής. Έτσι εξηγείται πως ο Μ. Βασίλειος πήρε και μαθήματα Ιατρικής μαζί με τις σπουδές του στη Φιλοσοφία. Όπως μάλιστα μας πληροφορεί εις τον επιτάφιο λόγο του και ο συσπουδαστής του Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός, "από την ιατρική επιστήμη σπούδασε, όχι μόνον όσα το

μάτι βλέπει και τα απλούστερα αλλά όσα συνιστούν το φιλοσοφικό και θεωρητικό περιεχόμενο *ὄς ἀδ ἑὸρις ὄ*".

Δεν είναι όμως έξω της πραγματικότητας να ισχυρισθούμε ότι παράλληλα με την διάθεση προς μια ολοκληρωμένη μόρφωση μια παραπάνω αφορμή δια τη σπουδή της ιατρικής αποτέλεσε και το ότι ήταν και ο ίδιος ασθενικός. Ο επιστήθιος φίλος του Γρηγόριος μας λέγει εις τον επιτάφιο λόγο του "..... την δε ιατρική η οποία είναι καρπός φιλοσοφίας και επιμελούς ασκήσεως την κατέστησε αναγκαία εις αυτόν η αρρώστια του σώματος και η νοσοκομία τούτου. Ενώ δε ήρχισε να την μελετά απλώς λόγω της ανάγκης αυτής, κατόρθωσε να μάθει όλη την επιστήμη...". Είναι γνωστό ότι ο Μ. Βασίλειος έπασχε από κάποια χρόνια αρρώστια χωρίς όμως να μας είναι γνωστή. Και μολονότι ήταν γνώστης της ιατρικής, θα περίμενε κανείς να μας δίνει ακριβή περιγραφή της παθήσεώς του. Εν τούτοις μας είναι άγνωστη ακριβώς διότι το ενδιαφέρον του εστρέφεται πολλές φορές προς τους άλλου ξεχνώντας τον εαυτό του. Δείγμα και τούτου της ακεραιότητας του ανθρώπου, ο οποίος απορροφάται από την αποστολή του.

Κρατά η σκέψη ότι έπασχε από φυματίωση, κατ' άλλους από έλκος του στομάχου και κατ' άλλους από πάθηση των νεφρών. Μέσα στις επιστολές του έχουν αριθμησει 30 παραγράφους, όπου παραπονείται, δια την κακή του υγεία χωρίς να αναφέρει συγκεκριμένα κάτι από το οποίο θα ήταν δυνατόν να βγάλει κανείς θετικό συμπέρασμα. Έτσι στην 139η επιστολή του γράφει: "επειδή το σώμα μου υπό χρονίας νόσου κατηνάλωται, ως μηδέ από της κλίνης δύνασθαι μοι καταβαίνην..." και στην 196η ".... το σούτον μέτεστιν υμίν τον βίου, όσον αναπνεύν μόνον...". Από όλα αυτά πρέπει να δεχθούμε ότι πράγματι υπήρξε γι' αυτόν αναγκαία και η σπουδή της Ιατρικής.

Μελετώντας τα συγγράμματά του καθώς και τις ομιλίες του μπορεί κανείς ν' αντιληφθεί ότι κάθε φορά που του δινόταν η ευκαιρία ν' ασχοληθεί με ιατρικά θέματα ήταν όχι μόνο εγκυκλοπαιδικά κατατοπισμένος σ' αυτά, αλλά ταυτόχρονα βαθύς γνώστης των επιστημονικών δεδομένων της εποχής του. Αν και σκοπός του δεν

ήταν να συγγράψει ιατρικές μελέτες, όμως είναι πολύτιμες οι επιστημονικές παρατηρήσεις του που σημειώνει κανείς στις εργασίες του. Γιατί φρόντιζε να ωφελήσει κυρίως πνευματικά το ποικίλλον ακροατήριό του όπως άλλωστε το διατυπώνει και ο ίδιος όταν, κλείνοντας έναν κύκλο ομιλιών του στην "εξαήμερον", * λέγει: "Ίσως να μπορέσετε να έχετε κάποια ωφέλεια από ότι σας διηγήθηκα. Εάν όχι, τουλάχιστον η προσοχή σας εξέφυγε λόγον από την αμαρτίαν".

Μεταξύ των χριστιανών για την ανάγκη της χρησιμοποίησης των γιατρών ή όχι. Ετέθη κάποτε το ερώτημα: "Ει τοις εκ της ιατρικής κατεχρησθαι κατά σκοπόν εστί της ευσεβείας". Απαντώντας ο Μέγας Ιεράρχης αναπτύσσει θαυμάσιες σκέψεις όχι μόνον για την ανάγκη της ιατρικής επιστήμης, αλλά και για την προέλευση αυτής από το Θεό: "Ὡσπερ εκάστη των τεχνών βοήθεια ημίν προς το της φύσεως ασθενές υπό του Θεοῦ κεχάρισται οίον γεωργία μεν επειδή ουκ εξαρκεί τα αιτομάτως εκ της γης φινόμενα πωις την των χρειών παραμυθίαν, υφαντική δε επειδή αναγκαία η των σκεπασμάτων χρεία προς τε το εΐσημον και τας από τον αέρος βλάβας και οικοδομική ομοίως, οΐτω και ιατρική".

Συνεχίζοντας δε λέγει ότι αν ήμαστε κάτοικοι του παραδείσου, ασφαλώς δεν θα είχαμεν ανάγκη γιατρών. Αφού όμως, μετά τον προπατορικόν αμάρτημα, ο εξορισμένος του Παραδείσου άκουσε το "εν ιδρώτι του προσώπου σου..." από το Θεό, "παρασχέθη ημίν η εκ της ιατρικής προπαγομένη τοις κάμνονσι κατά το ποσόν γονν επικουρία". Και συνεχίζει: "ου τοίνυν, επειδή ου καλώς χρώνται τη τέχη τη ιατρική φευκτέον ημίν πάσαν την απ' αυτής ωφέλειαν. Ουδέ γαρ επειδή μαγειρική προς τρυφής επίνοιαν οι περι τας ηδονάς ακόλαστοι κέχρηται ή τη αρτοποιία ή τη υφαντική ήδη ημάς πάσας ομοίχρη παραιτήσθαι τας τέχνας. Ούτε ουν φευκτέον πάντι τη τέχη οΐτε επ' αυτήν πάσας τας ελπίδας έχει ακόλοισθον".

Τις γνώσεις του από την ιατρική τις χρησιμοποιεί με εξαιρετικό τρόπο στις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες κατά τις ομιλίες του. Πολλές φορές, αντλώντας από την ιατρικήν εικόνας, αναπτύσσει

περίφημες σχέσεις σε θέματα καθαρά θεολογικά. Αξίζει τον κόπο να σημειώσουμε ελάχιστα από τις πολυπληθείς εικόνες και παραστάσεις του από την ιατρική. Έτσι σ' ένα λόγον του, ερμηνεύοντας τον προφήτην Ησαΐα, δίνει ορισμούς χειρουργικής που δεν απέχουν καθόλου από σύγχρονες πανεπιστημιακές παραδόσεις. "...Επειδή τραύμα λύσις της του σώματος συνεχείας κατά μικρόν τι μέρος της συναφείας διακοπής ως και ο μώλωψ ίχνος εστί πληγής ύφαιμον, θλασθέντος του σώματος εκ της αντιτυπίας του πληξαντος και τούτου δε κατά τι μέρος σπνίσταται και η φλεγμονή όγκος εστί πυρώδης συρροήτων επί το ασθενήσαν μέρος των υγρών και τη παράφυσιν θερμοσία φλεγόντων το πεπονήθος..." Με θαυμάσιο τρόπο σπεύδει ακολούθως να μεταφέρει τους χειρουργικούς ορισμούς στο πνευματικό οργανισμό της εκκλησίας που θεωρεί σαν πλήρη και ολοκληρωμένο σωματικό οργανισμό χρησιμοποιώντας γι' αυτό την ίδια εικόνα με τον Απ. Παύλον.

"Τραύματα μεν ουν εστί τα εν τη εκκλησία σχίσματα μώλωπες δε αι ύπουλαι καρδίαι, φλεγμονή δε, έπαροις ψηχής εξ αλόγουι οίησεως ογκουμένης και δια τούτου επαιρωμένης κατά της γνώσεως του Χριστού Μάλαγμα με ουνεστί σμετά πραιοτήτος και επιεικειάς ταπεινωτικός των ματαίων φυσιώσεων λόγος. Ελαιον δε, ο μετά οίκτου και συμπαθείας τον δελερόν και ύπουλον και τραχύ των ενυποκρίσει ψευδολόγων καταλαιών. Κατάδεσμον δε, λόγος ο τα προς διάστασιν επειρόμενα συγκρατών".

Αλλά και η Βιολογία και η Γενετική δεν βρίσκονται έξω από την παρατήρηση και την έρευνα του Μ. Βασιλείου, που, ερμηνεύοντας το "Αυξάνεσθε και πληθύνεσθε και πληρώσατε την γην", αναλύει το θέμα της κατωσκευής του ανθρωπίνου οργανισμού. Εκεί κάνει την εξής παρατήρηση. Η ανάπτυξη του ανθρωπίνου σώματος έγκειται στους "λόγους της αυξήσεως" που καταβλήθηκαν στην μήτραν και που έχουν τας προς "το αυξάνεσθαι επιτηδείότητας". Δηλαδή ο ανθρωπίνος οργανισμός υπόκειται σε νόμους που μεταβιβάζονται κατά την καταβολήν του στην μήτρα. Τον περασμένο μόλις αιόνα ήλθεν η μελέτη των νόμων της βληρονομικότητας να επιβεβαιώσκει την παρατή-

ρηση αυτή του Μ. Βασιλείου για "χρ και γονίδια". Στοιχεία ακριβώς τους χαρακτήρες του αναπτυσσόμενου και που περιέχονται σαν συ των αρχικών μητρικών καταβολών και σπερματαζωαρίου. Παι σχετικάν περικοπήν όπως αυτή έκδοση των Αλιάντων του Μ. Β. Barille: "Αυξάνεσθε ουν Ουκ εά ετών από πρώτου μέχρι του εκατ επιδέχη αλλά τοίπο το, Αυξάνεσθ φώς λεχθέν, προνοητικώς οικονομείσθε μέχρι τινός. Κατά την πρώτη καταβληθείσαν εν τη μήτρα κατεβλή λόγοι της αυξήσεως. Αλλ' οτι νεώτερον το της ηλικίας χάρισμα και μητρώαι καταβολαί σηγκαταχουσι τας προς το αυξάνεσθαι επι

Θα αξίζει να μελετούσε κανείς με τα όσα αναφέρει για τους οφθα παραθέτομεν περικοπές από το που θα ήταν δυνατόν να τοποθετη χρονον σύγγραμμα περιγραφικώς "...Η μεν ουν κεφαλή του όλου σώματος, τοις ώμοις επίκειται... Ε οφθαλμόν ουκ ολίγα. Χιτών εν αρκεί οίτος. Ουγαρ εδέχετο παχί θήναι. Ουκούν εις μεν διαιγής εις κρυσταλλοειδής, ο δε κερατοειδής λυμμένος στερώτερος, ο ένδοθεν μη κωλή την παράδον. Ο τρίτος λειοειδής, ίνα εν αυτώ την έμφασι γειαν εκατέρα έχη". Την ομιλ κλείνει μ' έναν ύμνον, σαν άλλος σοφίαν του Δημιουργού. "Ποίος ούτω δύναται ασφαλώς την οικεί ρικλείσαι, και θριγγόν αυτή τοιού ως ανεπίβατον πάντως καθεστήν ο Θεός εξηργάσατο την των οφθ λή". Θα ήταν δυνατόν να παρα περικοπές από τους λόγους του, ο ίδιος μας λέγει "...Ει μεν ουν περί των λοιπών μερών του σώμα μεν λεπτολογίσασθαι και την εφ' του Θεού διατρανώσαι και εξυμ πάντων ημίν η ημέρα..."

Από τις αρχές του Χριστιανισμού οι φροντίδες για τους ασθενείς ήταν μέρος θρησκευτικών υποχρεώσεων. Διαπιστώνουμε από τον 2ον μ.Χ. αιώνα ότι οι χριστιανικές κοινότητες εμπιστευόνταν σε μερικά πρόσωπα ειδικά την φροντίδα των ασθενών και των πτωχών. Αλλά ο Μ. Βασίλειος έδωσε την λογική σπουδαιότητα αυτής της θεμελιώδους αρχής της πρώτης Εκκλησίας, ιδρύοντας το πρώτο δημόσιο νοσοκομείο. Την εποχήν του οι γιατροί έμεναν στις πόλεις και εξασκούσαν το επάγγελμα χωρίς να ασχολούνται καθόλου με τη νοσηλεία των ασθενών. Κατά τη διάρκεια του λιμού του έτους 368 μ.Χ. ο Μ. Βασίλειος ίδρυσεν στα περίχωρα της Καισάρειας το πρώτο μεγάλο Νοσοκομείο, την περίφημη "Βασιλειάδα" για την περίθαλψη των ασθενών, ταξιδιωτών, τραυματιών, αστέγων και λεπρών. Διαπιστώνοντας ο Μ. Βασίλειος ότι το έργο του ανταποκρινόταν σε μια πραγματική ανάγκη άρχισε να συνιστά τις εκκλησιαστικές εξουσίες την ίδρυση παρόμοιων φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, κυρίως λεπροκομείων. Έτσι είναι όχι μόνον ο πρώτος ιδρυτής ενός νοσοκομείου, αξίου του ονόματός του, αλλά ακόμη και ο ιδρυτής ενός δικτύου νοσοκομειακών υπηρεσιών που είχαν διασπαρεί σχεδόν σ' όλη την Μ. Ασίαν.

Ο Γρηγόριος Ο Νανξμινζηνός γράφοντας για την Βασιλειάδα λέγει: "Θα πρέπει να συμπεριληφθή εις τα θαύματα του κόσμου, είναι τόσοι οι ενδεείς, οι ασθενείς που έρχονται εκεί και οι περιποιησείς που τους κάνουν τόσοσιν θαυμαστός καθώς και η τάξις". Η Βασιλειάς περιελάμβανεν τμήματα προοριζόμενα δια τους γέροντας, τους ξένους, τους ενδεείς, τους ανιάτους και μιαν ενδιαφέρουσαν υπηρεσίαν δια την περίθαλψιν των λεπρών. Με τους λεπρούς ησχολείτο μόνος του ο Βασίλειος και αυτό προκαλούσε τον θαυμασμόν των συγχρόνων του.

Ο Γρηγόριος εις τον Επιτάφιόν του μας λέγει: "Ο δε Βασίλειος είχε τον νουν του εις τους ασθενείς και εις τας θεραπείας των πληγών και κατά μίμησιν του Χριστού, εις την θεραπείαν και τον καθιρισμόν της λέπρας όχι βεβαίως δια λόγου (όπως τον εθεράπειεν ο Χριστός) αλλά δι των έργων". Ο Μ. Βασίλειος θέλει να μας πείσει ότι είναι απαράδεκτον εις τον άνθρωπον να περι-

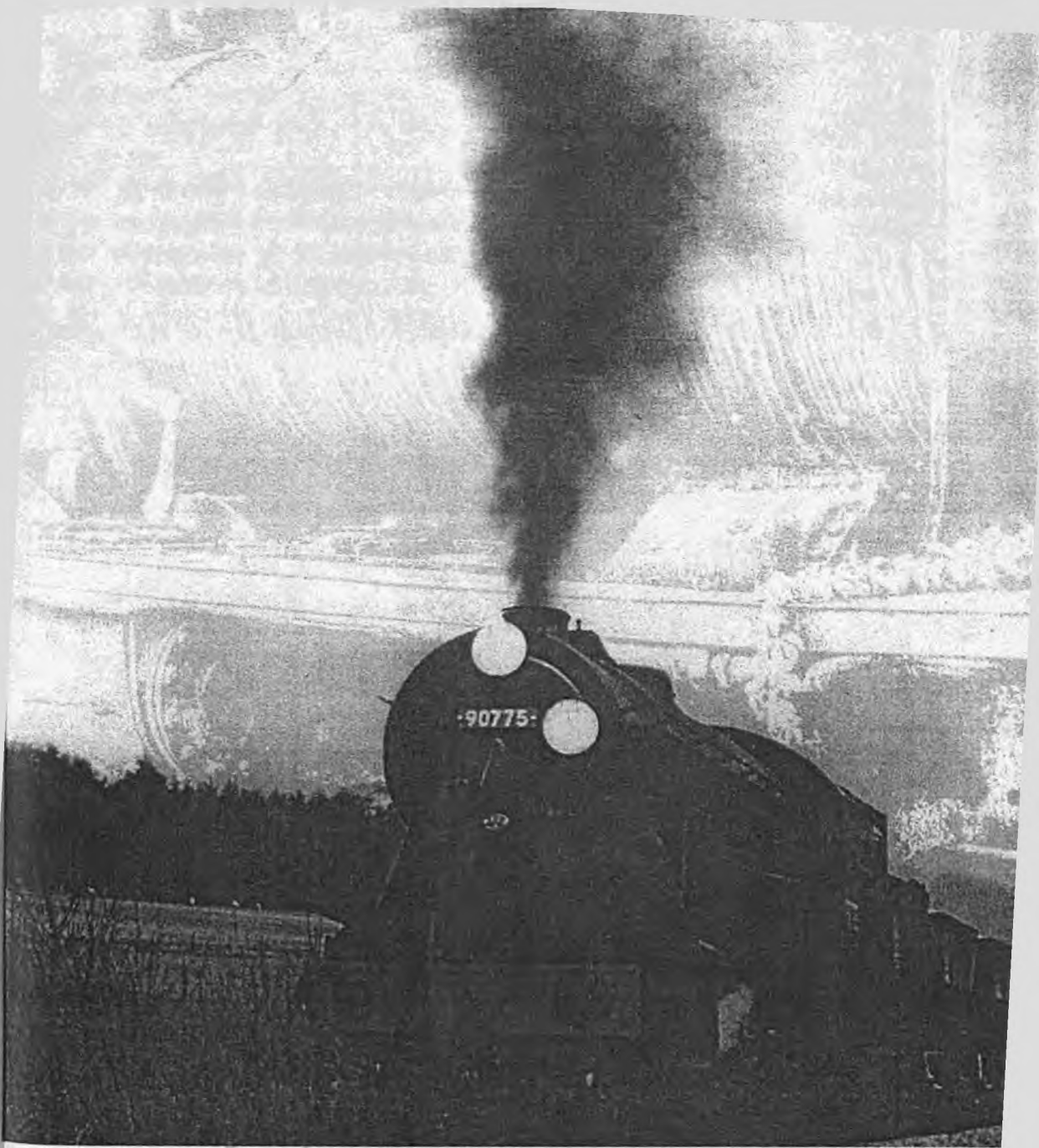
φρονεί τους συνανθρώπους του, καθώς και να ασκείται αγριότης στους ασθενείς. Πρέπει να ζητούμε την σωτηρίαν μας μέσα στην δυστυχίαν του άλλου και να κερδίσουμε έτσι την συγγνώμη του Θεού. Ο Μέγας Πατήρ είναι ο πρώτος που τονίζει την ανάγκην της προσωπικής επαφής ιατρού και αρρώστου. Γι' αυτού πηγαίνει κοντά εις τον άρρωστον, μελετά τα προβλήματά του, τον ενισχύει ψυχικά με μοναδικό σκοπό να τον θεραπεύσει. Η "Ανθρωπιστική Ιατρική" είχε βρη επί τότε εις το πρόσωπόν του τον ενσαρκωτή της. Πολύ χαρακτηριστικά ο Γρηγόριος μας λέγει: "...Δια τούτο δεν απηξίωνε ο Βασίλειος να τιμή τους ασθενείς και τας ασθένειάς των και δι' αυτών ακόμη των χειλέων του, αλλ' ησπάζετο αυτοίς ως αδελφούς καίτοι δεν ήτο κανέναν άσχημος άνθρωπος αλλά ειγενής και εξ ευγενών γονέων και υπέρλαμπρος δια την δόξαν του. Δια της πράξεως ταύτης έδιδε παράδειγμα ότι δεν πρέπει να διαστάζωμεν να πλησιάζωμεν τους ασθενείς, προκειμένον να τους θεραπεύσωμεν και να τους ενισχύσωμεν".

Η ιατρική μετά 16 αιώνες από της εποχής του κατευθυνόμενη προς την εφαρμογή της ιατρικής της προσωπικότητας εις την σύγχρονον ιατρικήν σκέψιν θα πρέπει να θεωρεί ως τον πρώτο θεμελιωτή των αρχών της τον Μ. Βασίλειον.

Ο Μέγας Βασίλειος δεν έζησε πολλά χρόνια. Ο άνθρωπος αυτός, ενώ σαν Χριστιανός, Επίσκοπος, Επιστήμων και Κοινωνικός εργάτης μας φαίνεται σαν μια από τις πιο δυναμικές προσωπικότητες τους αιώνος του, υπήρξεν σ' όλη του τη ζωή ασθενής και τέλος, νικημένος απ' αυτήν την αρρώστια, πέθανε μόλις 49 χρόνων την 1ην Ιανουαρίου 379 μ.Χ.

Και δια να υπενθυμίσουμε κάτι που και στην αρχήν ετονίσασαμε. Μολονότι σκοπός του Μ. Βασιλείου δεν ήταν η θεραπεία της ιατρικής επιστήμης, δεν θα υπερβάλλομεν την πραγματικότητά, εάν θεωρούσαμε τον Μεγάλο Πατέρα της Εκκλησίας μας και σαν έναν των μεγάλων σκαπανέων της επιστήμης του Ιπποκράτη.

Το κείμενο είναι από τα δημοσίευμα του Βασιλείου Κέκη στη Σύγχρονη Ιατρική Ενημέρωση.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Α. Εισαγωγή.

Με αφορμή την τελευταία αναστολή λειτουργίας της υπερταχείας σιδηροδρομικής, επιβατικής συνδέσεως της περιοχής μας με την Αθήνα, με την αποκαλούμενη και ως "Ιντερσίτι" αμαξοστοιχίας, ας ανατρεξουμε περιληπτικά σε ορισμένα ιστορικά στοιχεία της σιδηροδρομικής μας σύνδεσης.

Η κατασκευή σιδηροδρομικών γραμμών, εντασόμενη στο πλαίσιο της γενικότερης προσπάθειας εκσυγχρονισμού και εξευρωπαϊσμού της Οθωμανικής αυτοκρατορίας άρχισε να συζητείται στα μέσα του 19ου αιώνα.

Ο σουλτάνος Αμπντούλ Αζίζ και οι μεγάλοι βεζύρηδες Αλί και Φουάντ είχαν ταχθεί τότε υπέρ της κατασκευής σιδηροδρόμου και τηλεγράφου για οικονομικούς λόγους. Ενας επί πλέον λόγος ήταν η κακή κατάσταση των δρόμων, που ως επί το πλείστον κατασκευάζονταν με αναγκα-

στική εργασία (αγγαρεία) των χωρικών- υπηκόων των Βαλκανίων, ενώ τα χρήματα που μαζεύονταν με την επιβολή των τοπικών φόρων, κατασπαταλώνταν για άλλους σκοπούς.

Για πρώτη φορά γύρω στα 1850 ο Γάλλος Πρόξενος στη Θεσσαλονίκη ισχυρίζεται πως κάποια εταιρεία πρότεινε την κατασκευή μιας γραμμής που να συνέδεε την Κωνσταντινούπολη με την Αυστρία μέσω Θεσσαλονίκης, ενώ το 1855 η οθωμανική κυβέρνηση εσκέπτετο να κατασκευάσει τη γραμμή Κωνσταντινούπολη-Βελιγραδίου, χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Β. Η σύνδεση με το Μοναστήρι.

Για πρώτη φορά το 1859 γίνεται λόγος για σύνδεση με σιδηροδρομική γραμμή των δύο μεγαλύτερων εμπορικών κέντρων της Μακεδονίας την Θεσσαλονίκη και του Μοναστηρίου, σε μνη-

Ο πρώτος σιδηροδρομικός σταθμός της Σκίδρας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μόνιο του Βρετανού Προξένου στο Μοναστήρι προς το Φόρειν Οφισ, όπου αναφέρει, ότι, η Βρετανία πρέπει να υποστηρίξει, κάποιον “Τούρκο κεφαλαιούχο με επιρροή”, ο οποίος ενδιαφέρεται για την κατασκευή της γραμμής. Για την ιστορία ο πρόξενος ήταν ο Βρετανός διπλωμάτης Τζων Λόνγκουωρθ.

Ετσι το 1864 δύο Αγγλοι μηχανικοί μελετούν τη διαδρομή Θεσσαλονίκη-Βεροια-Νάουσα-Εδεσσα-Μοναστήρι και κατά τον Βασ. Γούναρη επιβεβαιώνουν ότι “οι εδαφικές δυσκολίες δεν αποτελούν σημαντικό πρόβλημα”. Ήδη είχαν ξεκινήσει μερικές γραμμές στο οθωμανικό έδαφος μεταξύ του λιμανιού της Κωσταντζας και της Τσερναβόνα στο Δούναβη (μήκους 40 μιλίων), Σμύρνης-Αϊδινίου (80 μίλια), Βάρνας (στη Μαύρη θάλασσα) με το Ρούσε (Ρουσιτσούκ) στο Δούναβη (139 μίλια), που μέσω του Γιούργκεβο θα συνδέονταν με Βουκουρέστι και Πλοέστι, από βρετανικές εταιρείες.

Όμως εν τω μεταξύ άρχισαν το 1865 να κατα-

σκευάζονται δύο δρόμοι από τη Θεσσαλονίκη προς τις Σέρρες και το Μοναστήρι (σημαντικά εμπορικά κέντρα της Μακεδονίας), οι οποίοι όμως δεν έλεγαν να τελειώσουν και παράλληλα καθυστερούσαν και την σιδηροδρομική σύνδεση των περιοχών, ενώ και κονσόρτσιουμ βελγικής, γαλλικής και βρετανικών εταιρειών για την κατασκευή γραμμής, Κων/πολης-Βελιγραδίου μέσω Αδριανούπολης (Κάραγατς) και Νις (με παράλληλη κατασκευή δύο κλάδων από Αδριανούπολη προς Βάρνα και από Νις προς Θεσσαλονίκη) δεν ετελεσφόρησε.

Ετσι το 1870 ο Αρμένιος υπουργός Δημοσίων Εργων, Νταούντ Πασά, υπογράφει με τον Εβραϊκής καταγωγής τραπεζίτη από τις Βρυξέλες βαρώνο Μωρίς ντε Χιρς σύμβαση διάρκειας 99 ετών και το 1871 ξεκινά η πρώτη σιδηροδρομική γραμμή από Θεσσαλονίκη προς Σκόπια-Μιτροβίτσα, εν μέσω γερμανικών και αυστρουγγρικών καθώς και αντισημητικών αντιδράσεων. Παράλληλα γίνονται τα τμήματα Κων/πολης-Αδρια-

Ο σταθμός της Εδεσσας στα πρώτα χρόνια λειτουργίας του σιδηροδρομου.

νούπολης και από εκεί οι κλάδοι προς Φιλιππούπολη (Πλόβντιβ) και Λίθιο-Αλεξανδρούπολη (Δεδεαγάτς).

Γ. Η κατασκευή της γραμμής μας

Τα παραπάνω εκτεθέντα καθώς και το γεγονός της κλιμάκωσης των εθνικιστικών κινημάτων στα Βαλκάνια, ή πτώχευση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας στα 1875-1876 και ο ρωσοτουρκικός πόλεμος (1877-1878), είχαν ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση των σιδηροδρομικών συνδέσεων τόσο της Θεσσαλονίκης με την Αλεξανδρούπολη-Κωνσταντινούπολη όσο και με την Βαλκανική ενδοχώρα προς Νις-Βελιγράδι και την δική μας γραμμή, προς Μοναστήρι.

Ετσι μετά της συνθήκης του Αγίου Στεφάνου και Βερολίνου επεκτάθηκε η γερμανοαυστριακή επιρροή στην παραπαίουσα οθωμανική αυτοκρατορία και η Ντόϊτσε Μπάνκ ανέλαβε την ολοκλήρωση της κατασκευής του σιδηροδρομικού άξονα Βιέννης-Κωνσταντινούπολης με επέκταση μελλοντική μέχρι Βαγδάτης) και έξοδο προς Θεσσαλονίκη (για την πλήρη εξασφάλιση των προς ανατολάς συμφερόντων της.

Το 1889 ήδη ολοκληρώθηκε η γραμμή Θεσσαλονίκης-Σκοπίων-Νις-Βελιγραδίου και έτσι έγινε η σύνδεση της Θεσσαλονίκης με την Κεντρική Ευρώπη και μέσω του Νις με Σόφια-Φιλιππούπολη-Αδριανούπολη και μέσω Αλεξανδρούπολης με την πρωτεύουσα Κων/πολη.

Στις 28/10/1890, σουλτανικό φερμάνι εξουσιοδοτεί τον Αλφρεντ Κάουλα, διευθυντή της Nuerttemberische Vereisbank της Στουτγάρδης, να κατασκευάσει τη σιδηροδρομική γραμμή Θεσ/νίκη-Βέροια-Νάουσα-Εδεσσα-Μοναστήρι. Το πρώτο τμήμα της γραμμής, μήκους 56 μιλίων, παραδίδεται το Δεκέμβριο του 1892, όμως η κατασκευή του υπόλοιπου τμήματος καθυστερούσε εξ αιτίας των πολλών κρουσμάτων ελονοσίας μεταξύ των εργατών λόγω των εκτεταμένων ελών της τέως λίμνης-βάλτου των Γιαννιτσών από την άκρη της οποίας ήταν υποχρεωμένη να περάσει η γραμμή και οι εποχιακές αυξομειώ-

σεις της στάθμης της, δυσκόλευαν αφάνταστα την κατασκευή του έργου.

Άλλες αιτίες της καθυστέρησης των έργων ήταν, κατά των Βασ. Γούναρη, η αργοπορία στην παράδοση των υλικών καθώς και τα παχιά στρώματα γρανίτη, που συναντούσε η γραμμή κατά την πορεία της και τα οποία δεν μπορούσαν να ανατιναχθούν, εξ αιτίας της απαγόρευσης εισαγωγής δυναμίτη στην Οθωμανική αυτοκρατορία για τον φόβο της τρομοκρατίας, αφού ήδη κομιτατζήδες και βούλγαροι εξαρχικοί δρούσαν στην περιοχή.

Η Τράπεζα της Στουτγάρδης ως εντολοδόχος της Ντόϊτσε Μπάνκ ανέθεσε την κατασκευή σε γαλλική εργοληπτική εταιρεία με επικεφαλής μηχανικό τον Philipe Vitalli, η δε κατασκευή της γραμμής, κατά τον Δημ. Παπαδημητρίου, άρχισε τον Ιούνιο του 1891. Το μήκος της γραμμής ήταν 219 χιλιόμετρα. Η γραμμή ολοκληρώθηκε το 1894 και πήρε την επωνυμία Chemin de Fer Salonique a Monastir (σε συντομογραφία S.M.).

Χρειάστηκαν όμως ιδιαίτερες συνεννοήσεις και καταβολή χρημάτων προς την άλλη εταιρεία των αποκαλούμενων Ανατολικών Σιδηροδρόμων, που υποκατέστησε το 1889 την εταιρεία του βαρώνου Χιρς και είχε την εκμετάλλευση των σιδηροδρομικών γραμμών στο ευρωπαϊκό τμήμα της οθωμανικής αυτοκρατορίας, για τη χρησιμοποίηση του σταθμού της και των εγκαταστάσεων της στη Θεσσαλονίκη. Ετσι ο σταθμός των γραμμών Βελιγραδίου και Μοναστηρίου ήταν κοινός (ο σημερινός εμπορικός ή παλιός σταθμός της Θεσσαλονίκης).

Δ. Η ιστορία της γραμμής και η σιδηροδρομική Εγνατία.

Μετά τους βαλκανικούς πολέμους, η παλιά Ελλάδα είχε ένα δίκτυο σιδηροδρόμων 1584 χλμ. Από τα οποία μόνον 441 χλμ. (Η γραμμή Αθηνών-Λαρίσης-Παπαπουλίου) ήταν διεθνούς πλάτους. Τώρα μόνη η Μακεδονία, με κόμβο της Θεσσαλονίκη πρόσφερε σιδηροδρομικό δίκτυο συνολικού μήκους 556 χλμ. Ετσι η επέκταση προς

βορρά του Λαρισσαϊκού σιδηροδρόμου αρκούνε για να συνδεθεί όλη η Ελλάδα με το πανευρωπαϊκό δίκτυο. Αυτό και έγινε με την στρώση της γραμμής Παπαουλίου-Κατερίνης-Πλατέος (89 χλμ.) η οποία κατέστησε το Πλατύ της Ημαθίας σιδηροδρομικό συγκοινωνιακό κόμβο μεταξύ Βορείου και Νοτίου Ελλάδος, Δυτικής και Ανατολικής Μακεδονίας και περαιτέρω Βαλκανίων και Ανατολής.

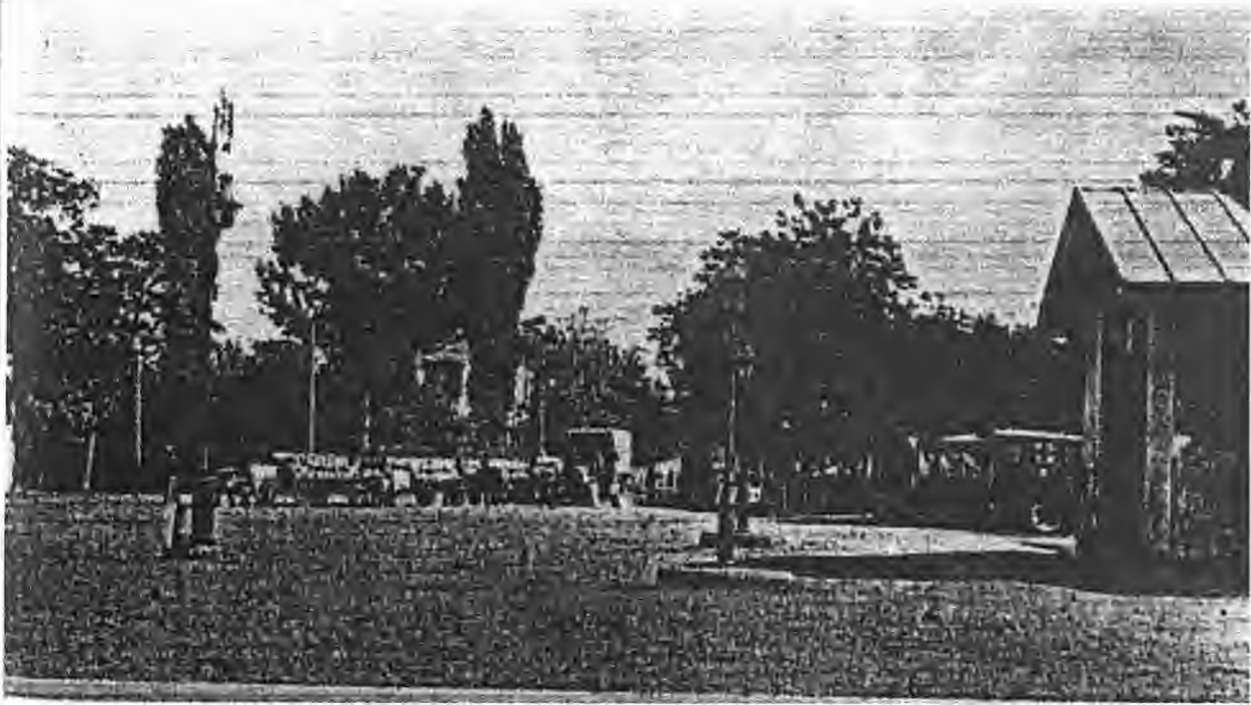
Η ένωση των δύο δικτύων αποτέλεσε βαρυσήμαντο συγκοινωνιακό επίτευγμα και εγκαινιάστηκε από τον βασιλιά Κωνστανίνο στις 26-5-1916 μέσα στη δίνη του Α' παγκοσμίου πολέμου. Η συγκοινωνία ουσιαστικά δεν λειτούργησε λόγω του σχηματισμού χωριστού επαναστατικού κράτους στη Β. Ελλάδα (από τον Βενιζέλο, Δαγκλή, Κουντουριώτη) και της αποκοπής από την Αθήνα, καθώς και λόγω του πολέμου, ενώ μετά την ενοποίηση των δύο κρατών του διχασμού τον Ιούνιο του 1817, αποκαταστάθηκε και η σιδηροδρομική συγκοινωνία Αθηνών-Θεσσαλονίκης (Μάρτιος 1918).

Η γραμμή μας, κατά τον Α' παγκόσμιο πόλεμο (όπως και οι αντίστοιχες των Σκοπίων και της

Κωνσταντινούπολης με βρετανικά στρατεύματα στο μέτωπο Αξιού-Δοϊράνης), εξυπηρετήσε όλους τους ανεφοδιασμούς των σερβικών στρατιών, του ιταλικού εκστρατευτικού σώματος και της γαλλικής στρατιάς της ανατολής.

Για τις τεράστιες ανάγκες ανεφοδιασμού τους, οι σύμμαχοι της Αντάντ (Entente) κατασκεύασαν αρκετές τοπικές γραμμές κανονικού (1,44μ) και στενού (0,60μ) πλάτους, στα μετόπισθεν προς το μέτωπο ή κατά μήκος αυτού, για την εξυπηρέτηση των αναγκών του πολέμου. Από τις γραμμές αυτές στην περιοχή μας διασώθηκε και λειτούργησε για λίγο και στην περίοδο της ειρήνης, η στενού πλάτους γραμμή Σκύδρας-Αριδαίας (28 χιλμ.) το αποκληθέν και σκωπτικά "τρένο της Καρατζόβας"

Αξιοσημείωτο, ότι η χαραχθείσα σιδηροδρομική γραμμή διήλθε πλησίον ή εντός των πόλεων της διαδρομής της δηλαδή Πλατύ, Αλεξάνδρεια, Βέροια και εν συνεχεία Σκύδρα, Εδεσσα, Αρνισα, Αμύνταιο κλπ. Εκτός της Ναούσης, από την οποία απέχει περίπου 7 χιλιόμετρα προς ανατολάς, του γεγονότος οφειλομένου εν πολλοίς και εις απομονωτικές τάσεις των κατοίκων της.

Το 1930-31 κατασκευάστηκε το τμήμα Αρμενοχωρίου-Φλώρινης, μήκους 6 χιλιομέτρων, με αντικειμενικό σκοπό την εν συνεχεία σύνδεση με Πόγραδετς-Κορυτσά-Δυρράχιο προς δημιουργία της σιδηροδρομικής Εγνατίας οδού, που θα συνέδεε την Αδριατική με την Κωνσταντινούπολη. Πράγματι ο εγκάρσιος σιδηροδρομικός άξονας από το Μοναστήρι στην Κωνσταντινούπολη, περνάει στα περισσότερα σημεία από την Εγνατία οδό, μέσω της οποίας στα 1800 το 1/3 περίπου του οθωμανικού εξωτερικού εμπορίου, έφθανε πρώτα στο λιμάνι του Δυρραχίου και στη συνέχεια, σε 20 μέρες, μεταφερόταν στην Κωνσταντινούπολη.

Η διάλυση βέβαια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και η δημιουργία των εθνικών συνόρων των κρατών, έκτοτε και μέχρι σήμερα, με την κατάκτηση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, ανέκοψεν την ολοκλήρωση του μεγάλου σχεδίου του γερμανικού επεκτατισμού για την σιδηροδρομική σύνδεση της Κεντρικής Ευρώπης με την Βαλκανική και τις δύο θάλασσες, Αδριατική και Εύξεινο Πόντο.

Πάντως η Αλβανία το 1947 κατασκεύασε σιδηροδρομική γραμμή από το Δυρράχιο μέχρι το Πεκίν μήκους 42 χιλιομέτρων και εν συνεχεία μέχρι το Πόγραδετς μήκους 130 χιλιομέτρων. Απομένει επομένως η σημερινή γνώμη και συνεργασία με την Ελλάδα για την ολοκλήρωση της συνθήκης Φλώρινας-Πόγραδετς για να έχουμε έτσι και την σιδηροδρομική Εγνατία ή Παραεγνατία.

Ε. Επεκτάσεις της γραμμής και η εθνική προσφορά της.

Στην πολεμική κινητοποίηση του 1940 το σύνολο σχεδόν των στρατευμάτων και των υλικών που συγκεντρώθηκαν με την έναρξη του πολέμου στη Δυτική Μακεδονία κινήθηκε σιδηροδρομικώς από την γραμμή μας. Επίσης ένα μεγάλο μέρος των αναπληρώσεων, της μεταφοράς τραυματιών και κυρίως του εφοδιασμού των μαχομένων τμημάτων στην ελληνοαλβανική μεθύριο έγινε από τη γραμμή Θεσσαλονίκης-Βέροιας-Νάουσας-Ε-

δεσσας-Φλώρινας.

Κατά την γερμανική κατοχή η γραμμή υπέστη μεγάλες καταστροφές και αργότερα κατά την περίοδο 1946-49 κατά τον εμφύλιο. Από όλες τις σιδηροδρομικές γραμμές στην Ελλάδα είχε την μεγαλύτερη συμβολή αλλά και τις περισσότερες ζημιές κατά την περίοδο αυτή, γι' αυτό και αποκαταστάθηκε τελευταία την 1-12-1950.

Τον Ιανουάριο του 1951 άρχισε η επέκτασή της από το Αμύνταιο προς Κοζάνη για την μεταφορά κυρίως των μεταλλευμάτων της λιγνιτικής περιοχής Πτολεμαΐδος και τα 59 χιλιόμετρα της τελείωσαν τον Δεκέμβριο του 1954, αφού προχώρησε και 17 χιλιόμετρα προς την Καλαμπάκα (από την Κοζάνη, όπως προέβλεπαν τα σχέδια από το 1926), όμως ουδέποτε ολοκληρώθηκε η προγραμματισθείσα διασύνδεση της Δυτικής Μακεδονίας με την Θεσσαλία. Δηλαδή η ελληνική πολιτεία υποβάθμισε την σημασία ενός οικονομικού και μαζικού μέσου μεταφοράς.

Η συμβολή της γραμμής Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου στην εμπορική διακίνηση προϊόντων ήταν εξ αρχής σημαντική, αφού το 1894 διακινούνταν 32000 τόνοι και το 1911 (λίγο πριν την απελευθέρωση της Μακεδονίας) 120.000 τόνοι, ενώ η διακίνηση επιβατών από 43.500 το 1892 έφθασε στις 373.000 το 1912 σύμφωνα με στοιχεία του Γιάννη Γκλαρνέτατζη, που δημοσίευσε στο περιοδικό "Χίλια Δένδρα" της Θεσσαλονίκης το Ιούλιο του 1999.

Σημαντική είναι και η μεταφορά μέσω της γραμμής αυτής των γεωργικών προϊόντων των περιοχών που καλύπτει, με μεγάλη συμμετοχή παλιότερα στις μεταφορές ροδακίνων και άλλων ευπαθών προϊόντων με βαγόνια-ψυγεία από Σκύδρα-Νάουσα-Βέροια προς την Ευρώπη (κυρίως Γερμανία) αλλά και σήμερα με την μεταφορά σακχαροτεύτων από την περιοχή Κοζάνης Πτολεμαΐδος προς τα εργοστάσια ζάχαρης στο Πλατύ.

Στ. Τα εκδρομικά τρένα μιας εποχής

Ενδιαφέρον είναι να αναφέρουμε και την χρησιμοποίηση της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσ-

σαλονίκης-Βέροιας-Νάουσας-Εδεσσας ήδη από την κατασκευή της, ως κυριότερης οδού για την εκδρομική κίνηση από την πρωτεύουσα της Μακεδονίας προς τις κατάφυτες πόλεις του Βερμίου.

Ετσι στα τέλη του 19ου αιώνα (1895) έχουμε την πρώτη μεγάλη εκδρομή- διαδήλωση από τη Θεσσαλονίκη στην Εδεσσα. Συμμετείχαν 850 άτομα μαθητές και μαθήτριες, δάσκαλοι, πρόκριτοι, δημογέροντες, ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ο επίσκοπος Πολυανής και η φιλαρμονική της Θεσσαλονίκης. Αξιοσημείωτο ότι στο σταθμό της Θεσσαλονίκης έμειναν άλλα 1500 άτομα, γιατί δεν είχαν εισιτήριο. Αυτά γράφει στην "Εδεσαϊκή" ο Κων. Σταλίδης σε σχετικό άρθρο το 1992.

Η δεύτερη εκδρομή έφθασε στην Εδεσσα από το Μοναστήρι με 1200 άτομα της ίδιας σύνθεσης, φέρνοντας μαζί τους και 1200 άτομα από το

Αμύνταιο. Σκοπός της ήταν και εθνικός, καθώς "καταφανής η εν τη χώρα τούτη δύναμις του ελληνικού πληθυσμού και το υπέρ της Ορθοδοξίας και του Εθνους αίσθημα" όπως ανέγραφαν εφημερίδες της εποχής, ενώ τον Μάιο του 1905 παρόμοια εκδρομή-διαδήλωση έγινε από την Θεσσαλονίκη στη Βέροια.

Ο Γ. Χατζηκυριάκος στο έργο του "Σκέψεις και εντυπώσεις εκ περιοδείας ανά την Μακεδονία 1905-1906" γράφει σχετικά "θα μεταβώμεν (στην Εδεσσα) ευτυχώς δια σιδηράς οδού, δια τον σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου, απηλλαγμένοι των ταλαιπωριών της δι' αμάξης τούτου οδοιπορίας και δη επί των οδών, οίαι α των μερών τούτων".

Ο δε Σπύρος Βαρδουσιώτης σε άρθρο του με τίτλο "τα εκδρομικά τραίνα" που δημοσιεύτηκε στην ειδική έκδοση για τους Μακεδονικούς σιδηροδρόμους της εφημερίδος "Θεσσαλονίκη" (πε

Σταθμός ανατολικών σιδηροδρόμων Θεσσαλονίκης

ριοδικό "Χίλια Δένδρα" αριθ. Τεύχους 3 -Ιούλιος 1999) γράφει ότι "οι μακρινές εκδρομές (με τραίνα) είναι σημαντικό κοινωνικό γεγονός και η αναχώρηση ή η άφιξη των εκδρομέων γίνεται με πανηγυρισμούς. Στις δίφυλλες εφημερίδες της εποχής η εκδρομή είναι μεγάλη είδηση, είναι πρωτοσέλιδο, τους δε εκδρομείς συνοδεύει δημοσιογράφος και ρεπόρτερ".

Θεσσαλονίκη: Γραμμή λιμανιού -Μικρας στην παραλιακή σημερινή Λεωφόρο Νίκης

Μάλιστα στα "Μακεδονικά Νέα" της Θεσσαλονίκης της 8-5-1925 αναφέρεται η εκδρομή 145 κυριών από τη Θεσσαλονίκη στο Μοναστήρι με την υπογράμμιση ότι "είναι η μικρή επανάσταση της Μακεδονοπούλας γυναίκας" κατά τον συνοδό αρθρογράφο και φίλο του φεμινιστικού κινήματος.

Στην ίδια εφημερίδα και στις 18-5-1925 δημοσιεύεται η εκδρομή των τελειοφοίτων της εμπορικής σχολής Αθην. Κωνσταντινίδη στην Νάουσα και Εδεσσα "όπου έτυχον εγγενούς και ενθέρμου υποδοχής εκ μέρους των διευθυντών και του προσωπικού των εργοστασίων και των διανοομένων των άνω πόλεων" και ποζάρουν στα "ΕΡΙΑ" Ναούσης.

Στην δε "Εφημερίδα των Βαλκανίων" διαβάζουμε στις 15 Μαΐου 1925, ότι οι φοιτητές της ονομαστής τότε Σχολής Νούκα έφθασαν στη Νάουσα, όπου γίνεται αγώνας μεταξύ των σωφέρ (από τον Σ.Σ. Ναούσης μέχρι την πόλη) ποιος θα πάρει τους περισσότερους, έτσι ώστε να "νομίζει κανείς ότι γίνεται ματς μεταξύ Αρεως-Ηρακλέους". Επιβιβάζονται από το σταθμό στα αυτοκίνητα και κατευθύνονται στο "Κιόσκι" του μπαρμπα-Δημητρώ.

Σε άλλη ανταπόκριση εφημερίδας της Θεσσαλονίκης, από τη Νάουσα διαβάζουμε για πανηγυριστές στον Άγιο Νικόλα που συνάντησαν "

την εγχώριον τζαζ-μπάντ, αποτελουμένην από γκραν-κάσσαν, κλαρίνο, πίπιζα και σαντούρι! Τόσον αγρίως εδολοφονούντο μερικά τεμάχια από το "Διαβολόπαιδο", ώστε μαζί με τους εκδρομείς ετράπησαν εις φυγήν και μερικά πολλάκια τρομαγμένα", όπως επιλέγει με καταφανή σκωπτική διάθεση ο Θεσσαλονικός δημοσιογράφος της εποχής.

Ήταν πράγματι μια διαφορετική εποχή, όπου η χαρά και η απόλαυση του κόσμου ήταν διαφορετική. Από το 1935 μέχρι το 1940, κάθε χρόνο, τη ημέρα της Ανάληψης, οι εργατοϋπάλληλοι των εργοστασίων Λαναρά Αθηνών, μεταφέρονταν σιδηροδρομικώς στον Άγιο Νικόλαο της Νάουσας. Εκεί, με τους συναδέλφους των της Νάουσας και με την διακριτική κονκάρδα στο πέτο ΕΡΠΟΛΑΝ ακολουθούσε ολοήμερο γλέντι, άφθονο φαγοπότι, με συνοδεία λαϊκής μουσικής.

Βέβαια η εκδρομική κίνηση των τρένων συνεχίστηκε και μεταπολεμικά με τις ειδικές ναυλώσεις αμαξοστοιχιών από την συμπρωτεύουσα για το "Ανθεστήρια" της Εδεσσας καθώς και το Καρναβάλι της Νάουσας, όμως αυτά είναι πιο πρόσφατα και λίγο-πολύ τα θυμόμαστε όλοι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ - ΒΕΡΟΙΑ - ΝΑΟΥΣΑ

110 ΧΡΟΝΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ

(1892-2002)

Του Γιάννη Μοσχόπουλου

Στα τέλη του 19ου αιώνα η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήρθε σε συμφωνία με Αυστρογερμανούς επενδυτές για την εγκατάσταση ενός πλέγματος περιφερειακών σιδηροδρομικών γραμμών, που θα συντελούσε στην εύκολη μεταφορά πρώτων υλών και βιομηχανικών προϊόντων. Οι Αυστρογερμανοί προσπαθούσαν να δημιουργήσουν ένα σιδηροδρομικό άξονα Βιέννης - Θεσσαλονίκης μέσω Βοσνίας. Στα πλαίσια αυτά κινήθηκε η πρότασή τους για τη σιδηροδρομική σύνδεση Θεσσαλονίκης - Μοναστηρίου (Μπιτόλια). Οι συζητήσεις κράτησαν περισσότερο από ένα χρόνο και τελικά η εκχώρηση του δικαιώματος κατασκευής και εκμετάλλευσης της γραμμής για 99 έτη ανατέθηκε με αυτοκρατορικό φερμάνι (27-10-1890) στην Deutsche Bank του Βερολίνου, η δε συμφωνία υπογράφηκε στις 28-10-1890.

Οι όροι της προέβλεπαν υποβολή οριστικής μελέτης του πρώτου τμήματος της γραμμής (Θεσσαλονίκη - Βέροια) μέσα σε έξι (6) μήνες από την υπογραφή της συμφωνίας και έναρξη των εργασιών εκτέλεσης σε δεκαπέντε (15) μήνες. Η αποπεράτωση του συνολικού μήκους της γραμμής έπρεπε να γίνει σε τρισήμισι χρόνια το αργότερο και ο σταδιακός έλεγχος της καλής εκτέλεσης των όρων της σύμβασης θα γινόταν από επιτροπή, που θα όριζε το οθωμανικό δημόσιο. Για την κατασκευή συμφωνήθηκε να χρησιμοποιηθεί γραμμή πλάτους 144 εκατοστών - αντί της στενής των 100 εκ.- παρ' όλη την οικονομική επιβάρυνση στο σύνολο του δικτύου, με κριτήριο τη μελλοντική σύνδεση με το ευρωπαϊκό δίκτυο.

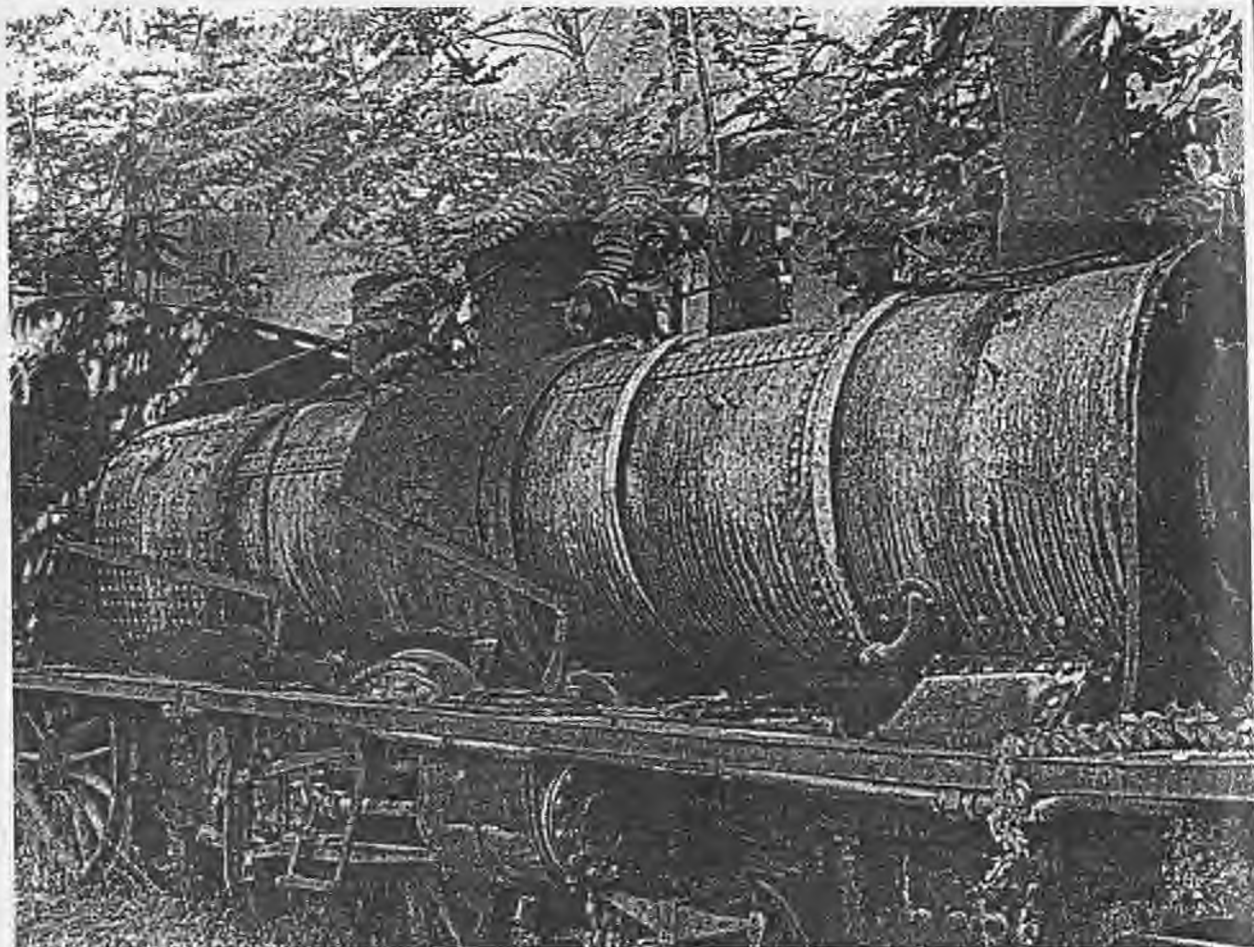
Το μέσο κόστος κατασκευής ορίστηκε με βάση την προμελέτη σε 113.000 φρ. ανά χιλιόμετρο γραμμής παρ' όλη την οικονομική επιβάρυνση στο σύνολο του δικτύου, με κριτήριο τη μελλοντική σύνδεση με το ευρωπαϊκό δίκτυο.

μελέτης, σύνταξης σχεδίων εφαρμογής, απαλλοτριώσεις εδαφών, κατασκευή του δικτύου και των σταθμών, προμήθεια ακινήτου και σταθερού υλικού, τηλεγραφικές εγκαταστάσεις και έργα υποδομής.

Η εκτέλεση των εργασιών, που ήταν δύσκολη εξαιτίας της γαιομορφολογίας της περιοχής και των κλιματολογικών συνθηκών, απαίτησε την πραγματοποίηση αρκετών εξειδικευμένων τεχνικών έργων. Το "στρώσιμο" της γραμμής ξεκίνησε από τη Θεσσαλονίκη. Από το 28,8 χλμ μέχρι το σταθμό της Αλεξάνδρειας (Guida) στο 44,1 χλμ. κατασκευάστηκαν τρεις γέφυρες, από τις οποίες η μία είχε άνοιγμα 72 μ., πάνω από τον ποταμό Λουδία (Καρά Ασμακ). Από το 44,1 χλμ μέχρι το σταθμό της Βέροιας (Καραφέρια) στο 67,5 χλμ. δώδεκα μικρές γέφυρες συνολικού ανοίγματος 200 μ. περίπου. Από το 67,5 χλμ. μέχρι το σταθμό της Νάουσας (Άγουστος) στο 79,1 χλμ., τρεις μικρές γέφυρες.

Η εταιρία ανέλαβε επίσης την κατασκευή των κτιρίων όλων των σταθμών εκτός από της Θεσσαλονίκης. Οι εξυπηρετούμενοι σταθμοί ήταν στη Θεσσαλονίκη, Σίνδο (Τεκελή), Άδενδρο (Κιρτζάλαρ), Αλεξάνδρεια (Γιδάς), Βέροια (Καραφέρια), Νάουσα (Άγουστος), Σκύδρα (Βερτεκόπ).

Για την εγκατάσταση της γραμμής, η κατασκευάστρια εταιρία υποχρεώθηκε να απαλλοτριώσει τα εδάφη απ' όπου θα περνούσε η χάραξη, καταβάλλοντας αποζημίωση στους γαιοκτήμονες μέχρι 6,67 χρυσά πιάστρα το τετραγωνικό μέτρο. Όμως κατά το δεύτερο έτος κατασκευής (1892) οι τιμές που ζητήθηκαν από τους γαιοκτή-

Ατιμάμαξα, απομεινάρι της σιδηροδρομικής τεχνικής των αρχών του προηγούμενου αιώνα.

μονες ήταν διπλάσιες και μερικές φορές τριπλάσιες από τα αρχικά μεγέθη.

Η εκμετάλλευση του σιδηρόδρομου ανατέθηκε στην "Compagnie d'Exploitation des Chemins de fer orientaux", που ανέλαβε και την καταβολή όλων των εξόδων λειτουργίας.

Το πρώτο τμήμα της γραμμής, μήκους 97 χλμ., κάλυψε την απόσταση Θεσσαλονίκη - Σκύδρα (Βερτεκόπ) και εγκαινιάσθηκε στις 9 Δεκεμβρίου 1892 με ιδιαίτερη επισημότητα και δόθηκε για εκμετάλλευση.

Από τη Θεσσαλονίκη αναχωρούσε καθημερινά η αμαξοστοιχία στις 06.50 κι έφθανε στις 08.00 στο Κερτζαλάρ, στις 08.39 στο Γκουίντα (Αλεξάνδρεια), στις 09.41 στην Καραφέρια, στις 10.12 στην Άγουστος (Νάουσα) και στις 10.49 στο Βερτεκόπ. Από κεί αναχωρούσε η αμαξοστοιχία για τη Θεσσαλονίκη στις 12.19 κι έφθανε στις

12.52 στην Άγουστος, στις 13.28 στην Καραφέρια, στις 14.25 στο Γκουίντα, στις 15.04 στο Κερτζαλάρ και στις 16.09 στη Θεσσαλονίκη.

Η λειτουργία του θεωρήθηκε ενδεικτική της όλης μετέπειτα εξελικτικής πορείας του τοπικού αυτού δικτύου και αναλύθηκε με μεγάλη λεπτομέρεια από το Στατιστικό Τμήμα του Γραφείου Κινήσεως. Τα ενθαρυντικά πορίσματα της έκθεσης ισολογισμού 1893 που έδειξαν διακίνησης 43.555 επιβατών, 21.564 τόνων εμπορευμάτων, έσοδα 4.617,62 χρυσών φράγκων ανά χλμ. και έξοδα 3.123,59 χρυσών φράγκων ανά χλμ., ενθάρρυναν το διοικητικό συμβούλιο, που επιτάχυνε τη διαδικασία εκτέλεσης των έργων από Σκύδρα έως Μοναστήρι το 1894.

(Απόσπασμα από το υπο έκδοση βιβλίο του Γιάννη Μοσχόπουλου όπου θα παρατίθεται και η σχετική βιβλιογραφία)

Μετά 50 χρόνια

της Λευκής Σαμαρά

Το πρώτο φύλλο της "Φωνής της Ναούσης" τυπώθηκε στην Θεσσαλονίκη στο τυπογραφείο του Σπύρου Σύρου, επί της οδού Ασκητού στις 16 Απριλίου του 1952, λόγω "πολεμικών τραυμάτων" των τυπογραφείων της Νάουσας

Το μαθητικό όνειρο του Πέτρου Δεινόπουλου, πήρε σάρκα και οστά και η Νάουσα απέκτησε την καταγραφή της ιστορίας της, της οικονομίας της, της κοινωνίας της σε ένα βδομαδιαίο κανονικής έκδοσης.

Οι μέχρι τότε εφημερίδες που εκδίδονταν στην πόλη, ήταν πάντα πριν τις εκλογές και κρατούσαν όσο εξυπηρετούνταν υποψήφιοι.

Η έκδοση της Φωνής ήταν το πρώτο βήμα να ακουστούν οι παραγωγικές τάξεις και για τους Ναουσαίους μια καλοδεχούμενη ευχάριστη έκπληξη, που πρόσθετε και κάποιο κύρος στην πόλη.

Η ύλη ποικίλη. Εκτός από τα εργατικά και αγροτικά θέματα, περιλάμβανε ανέκδοτα ποινικά, σελίδες για τις κυρίες και την ομορφιά τους, κοινωνικά, γάμους αρραβώνες γιορτές την στήλη του Ναουσαίου με την επικαιρότητα και τον πάντα "αχτύπητο Σιακά" πρωτογραμμένα από τον Νίκο τον Σπάρτη.

Είναι η δύσκολη εποχή μετά την κατοχή και τον εμφύλιο, με την Νάουσα καμένη και κατεστραμ-

Έτσι πρώτο θέμα είναι η ανεργία, τα παράπονα των παραγωγών, των προσφύγων των επαγγελματιών, οι επιστολές προς τους τότε υπουργούς και οι πολύ καθησυχαστικές επισκέψεις τους κάθε τόσο στην πόλη χωρίς αποτέλεσμα καθώς και συχνές- πυκνές αφίξεις των Βασιλέων.

Σε κάθε βουλευτική αναμέτρηση όλοι έχουν βήμα, μια που η Φωνή δηλώνει ανεξάρτητη εβδομαδιαία εφημερίδα και είναι πολύ ενδιαφέρουσες οι τότε επιστολές μεταξύ πολιτικών αντιπάλων που ανταλλάσσονταν με οξύτατο και πολλές φορές υβριστικό περιεχόμενο ανεβάζοντας έτσι βέβαια και τις πωλήσεις των φύλλων και των συνδρομητών της εφημερίδας, αφού ο "τζερτζε-λές" πάντα αρέσει.

-Τέλος του σχολικού έτους προβάλλονται πρωτοσέλιδες οι γυμναστικές επιδείξεις και αρχίζουν να εμφανίζονται επί χάρτου τα πρώτα ιστορικά

Το ζύγισμα είναι ακόμα με τα τετρακόσια της οκάς και η Εθνική Τράπεζα τον Ιούνιο του ιδίου έτους ανοίγει πρακτορείο δίπλα στην Ομόνοια...

Δήμαρχος είναι ο Φιλώτας ο Κόκκινος και σε πολλά πρωτοσέλιδα παίζει ο δρόμος σύνδεσης Νάουσας-Πτολεμαΐδας, ένα όνειρό του και οι απόψεις συγκρούονται (μέχρι σήμερα).

Σε κάθε φύλλο υπάρχουν και νέα των γύρω κοινοτήτων καθώς και τα συμβάντα.

επαιρναν μέρος σε παγκοσμίους χιονοδρομικούς αγώνες, από τότε και έφεραν μετάλλια στην πόλη.

Το 1954 το Δημοτικό Συμβούλιο της κατεστραμμένης Νάουσας, με δήμαρχο τον Αλέκο Χωνό που διαδέχτηκε τον Φιλώτα, αποφασίζει να προσφέρει το 2% των εσόδων του για να βοηθήσει στην ανέγερση των καταστραφέντων από τους σεισμούς της Κεφαλονιάς Δημοσίων Κτηρίων.

Το 1955 οι βασιλείς πάλι μας θυμούνται και οι φωτογραφίες τους δεσπόζουν από τους χώρους που επεσκέφτηκαν, ντυμένοι μάλιστα με βλάχικες φορεσιές

Πολλά εγκαίνια έργων ανακοινώνονται και οι παραγωγικές τάξεις, σαν να μην πέρασε ούτε μια μέρα από σήμερα, ζητούν απεγνωσμένα βοήθεια για την φθίνουσα οικονομικά πόλη από το κράτος.

-Μεγάλος μαχητής ο πρόεδρος τους Θανάσης Καπετανόπουλος σε ώτα μη ακουώντων.

Το πασίγνωστο καφενείο, η Ομόνοια, φιλοξενεί συσκέψεις επί συσκέψεων για το τι μέλει γενέσθαι και οι δύο ντόπιοι βουλευτές αείμνηστοι Κωνσταντίνος Χ'Τρηγοριάφης και Γιάνγκος Τζαμπάζης απαντούν με μακροσκελέστατες επιστολές, στις αγωνίες των κατοίκων, της πόλης.

Τον Μάρτη της ίδιας χρονιάς καταστρέφεται η φρουτοπαραγωγή από τον παγετό και μέσα στα τόσα προβλήματα, δημιουργείται άλλο ένα.

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ορκίζει 25νταμελή κυβέρνηση και το εισιτήριο Νάουσα -Θεσσαλονίκη στοιχίζει μόνον 50 δραχμές.

Οι αποκριές στέφονται από μεγάλη επιτυχία όσον αφορά την προσέλευση ξένων αλλά η Νάουσα δεν βγάζει βουλευτή. "Ο πιο κακός Ναουσαίος θα είναι καλύτερος από τον πιο καλό ξένο" γράφει με στεναχώρια ο "Δημοκράτης" στην στήλη του.

Το 1958 ο Τάκος Μακρής τάξει πολλά για την διάσωση της βιομηχανίας μας, αλλά ο Παπαληγούρας κωφεύει, σαν καλός υπουργός οικονομικών.

Οι Ναουσαίοι της Βοστώνης μας θυμούνται πάλι και χαρίζουν στο Νοσοκομείο της γενέτειρας τους έναν καρδιογράφο.

Το κράτος αναγγέλλει άμεση και ουσιαστική συνεργασία μετά των πολιτών και ο υπουργός κ. Μάρτης υπόσχεται να ρυθμίσει τα χρέη των εργατοσυνταξιοδότητων της πόλης μας που με την αναπροσαρμογή της δραχμής έγιναν αβάσταχτα.

Η σίγουρη ευχάριστη είδηση είναι από τον ιατρικό χώρο και είναι γεγονός η πρόληψη και η καταπολέμηση της ελονοσίας που μάστιζε τόσο κόσμο, τόσα χρόνια.

Είναι και η χρονιά που προσπαθεί να ανασυγ-

Το καφενείο "ΟΜΟΝΟΙΑ" του Ζαφείρη Γουργουλιάτου. Πρωτολειτοσύργησε το 1885.
(Φωτογραφία 1/6/1952)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χρησθεί η Φιλαρμονική και η "Φωνή" δημοσιεύει αριθμό λογαριασμού στην εθνική Τράπεζα να καταθέσουν τον όβολο τους όσοι θέλουν. η δε Μητρόπολη παραχωρεί το οικόπεδο στην Παναγιά για την ίδρυση κτηρίου του ΟΤΕ.

Το 1959 άλλη υπόσχεση υπουργού, του Δερτιλή, ότι θα λυθεί "ευμενώς" το πρόβλημα των παγωμένων πιστώσεων των εργοστασίων της εταιρείας Λαναρά-Κύρτη και τον Απρίλη εκλέγεται ξανά δήμαρχος της Νάουσας ο Φιλώτας Κόκκινος. Τον Μάη ο υπουργός Θεμελής γίνεται επίτιμος δημότης Νάουσας.

Την ίδια χρονιά, τον Αύγουστο, οι παραγωγοί ροδακίνων βλέπουν την παραγωγή τους να σαπίζει από την έλλειψη βαγονιών-ψυγείων. "λόγω άλλων σκανδαλωδών προτιμήσεων" γράφει πρωτοσέλιδα η εφημερίδα και παραδίδονται αβοήθητοι στην μοίρα τους.

Ο Δήμος αποφασίζει την ίδρυση Δημοτικής Επιχείρησης για την προστασία των αγροτών, κάτι που προκαλεί την αντίδραση του αγροτικού συνεταιρισμού και γιαυτό μένει στα χαρτιά.

Γκαντέμικη γενικά η χρονιά, αφού τον Νοέμβρη κλέβονται 15000 κ μήλα, οι κλέφτες βεβαίως συνελήφθησαν αλλά τα μήλα ..φαγώθηκαν.

Τον Μάη του 1960, αφιχθεί ο Μαρκεζίνης και μίλησε στην "πολύπαθη" λόγω διαρκών ανακαινίσεων πλατεία της πόλης για τα οικονομικά, αλλά φως από πουθενά..

Το 1961 το Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δέντρων χρηματοδοτείται με 14 εκ. για να συνεχίσει το ερευνητικό του έργο που τότε αναγνωρίζονταν και έσφυζε από ζωή και δημιουργία, ενώ οι αγροτικοί συνεταιρισμοί εξακολουθούν να ..ερίζουν

Η ΕΡΙΑ ανακοινώνει πως θα λειτουργήσει ως ΒΕΤΛΑΝΣ -ΝΑΟΥ-

ΣΑ ενώ οι εργαζόμενοι του εργοστασίου Τσίτση αγωνίζονται να εισπράξουν τα δεδουλευμένα τους.

Ανοίγει η οδός Σπηλαίου και το 1962 τον Νοέμβρη ο τότε υπουργός Παιδείας Κασσιμάτης θεμελιώνει τις Τεχνικές Σχολές.

Το 1963 αποφασίζεται η λειτουργία των Κλωστηρίων Ναούσης από τον Χρήστο Λαναρά και όλα δείχνουν πως επέρχεται μια οικονομική ανάκαμψη παρ' όλο που τα ροδάκινα μένουν πάλι, απούλητα.

Τον Οκτώβρη το Ξυνομάυρο της Νάουσας χαρακτηρίζεται στο συνέδριο της Ρώμης ως "πρώτον της Ελλάδος" ενώ στο φύλλο της 1ης Δεκεμβρίου δεσπόζει η δολοφονία του Τζών Κένεντυ.

Το 1964 η κυβέρνηση υπόσχεται, πάλι στον ακούραστο Θανάση Καπεταινόπουλο πρόεδρο των επαγγελματιοβιοτεχνών διαγραφή δανείων και διακανονισμό χρεών

Τον Ιούλιο παντρεύεται ο Κωνσταντίνος την Άννα-Μαρία και ο λαός..πανηγυρίζει χαζεύοντας τις φωτογραφίες των βασιλικών γάμων.

Παρ' όλο που ο υπουργός Μπαλτατζής πάει κόντρα στους αγρότες και δεν αναγνωρίζει την Ένωση Συνεταιρισμών, ο πληθυσμός στην Ημαθία κάνει ρεκόρ αύξησης των γεννήσεων, ο Αθα-

Απο τη φόρτωση του πρώτου βαγονιού - ψυγείου.

(Φωτογραφία του 1953)

νασιάδης-Νόβας γίνεται πρόεδρος της κυβέρνησης το 1965 και τα Κλωστήρια Ναούσης αρχίζουν εξαγωγές νημάτων στο εξωτερικό.

Ο Φιλώτας Κόκκινος είναι πάλι δήμαρχος και αρχίζει η συζήτηση για την αξιοποίηση του Αγια-Νικόλα

Ο ΑΣΕΠΟΠ στις 24-4-1966 κάνει την πρώτη του γενική συνέλευση και τα ροδάκινα επιτυγχάνουν ρεκόρ εξαγωγών και οι αγρότες μας είναι απόλυτα ευχαριστημένοι.

Στις 21 Απριλίου του 1967 μιλάμε για "εθνοσωτήριο" χούντα και το Δημοτικό μας Συμβούλιο σπεύδει να εκφράσει την ευγνωμοσύνη του προς την "Εθνική Κυβέρνηση" καθώς και πλήθος εκπροσώπων των παραγωγικών τάξεων.

Στις 21 Μαΐου τελείται δοξολογία στην Μεταμόρφωση για την γιορτή του Βασιλέως Κωνσταντίνου και τον Ιούνιο άλλη δοξολογία για την γέννηση του διαδόχου Παύλου.

Ο Μακαρέζος αναγγέλλει ριζοσπαστικά μέτρα για την οικονομία, αποκαθλώνεται το εκλεγμένο από τους Ναουσαίους Δημοτικό Συμβούλιο και διορίζεται άλλο με δήμαρχο τον Λάμπη Χρυσόχου.

Πρώτος υπουργός της "εθνοσωτηρίου" επισκέπτης της Νάουσας ο Ματθαίου και ακολουθεί ο Πατακός συνοδευόμενος από ιππείς με τοπικές ενδυμασίες για να παραστεί στις γιορτές για την απελευθέρωση της πόλης.. "Χρόνια είχε να γιορτάσει η Νάουσα με τέτοια μεγαλοπρέπεια" είναι τα πρωτοσέλιδα..

Το 1968 αναγγέλλεται "τέρμα στην πενία" και

Απο τη θεατρική παράσταση "ο Ταρτούφος" του Μολιέρου που ανέβασε ο "ΑΚΡΙΤΑΣ. Απο αριστερά προς τα δεξιά

Καθήμενες: Ρίξικα Κονταλακίδου - Νέστορα, Μαρία Παπαχριστοδοπούλου, Σοφία Δημητριάδου, Σοτηρία Καραφολίδου - Γιαννικουρή, Ευαγγελία Παπαδοπούλου.
Ορθιοι: Κ. Ματσακίδης, Ε. Ιωσηφίδης, Π. Κεραμίδης, Χρυσ. Σαββατόπουλος (ο σκηνοθέτης), Χαρ. Σαϊνίδης, Χαρ. Αηδονόπουλος, Ηλίας Μιμιλίδης, Π. Παρατσατίδης.

ο Πουλέας εγκαινιάζει την Εργατική Εστία με τους αγρότες πανυγηρίζοντες!!!! και όλοι "έκθαμβοι μελετούν τον ...ιστορικό πρωθυπουργικό λόγο !!!"

Τον Μάη μας επισκέπτεται μεγάλο χουντικό κυβερνητικό κλιμάκιο και λαμβάνει τα "υπομνήματα" των πολιτών, ενώ τα ροδάκινα ατυχούν και ο Πατακός έρχεται να μας ..παρηγορήσει

Τον Οκτώβρη ανεπιφυλάκτως η Νάουσα "όπως όλη η Ελλάδα" ενέκρινε το σύνταγμα της χούντας ενώ στο νοσοκομείο γίνονται εγκαινιάσεις νέας πτέρυγας.

Τον Μάρτη του 69 "αποθεώνεται" ο δικτάτωρ Παπαδόπουλος επισκεπτόμενος την Βέροια και η επέτειος τις 21ης Απριλίου εορτάζεται με δοξολογίες και τελετές.

Για τα ροδάκινα η αισιοδοξία δεν είναι πολύ μεγάλη και κάποιος Τσέλλος επισκέπτεται τα ψυγεία για...παρηγοριά.

Ευτυχώς η ΒΕΤΛΑΝΣ επεκτείνεται και στα ακρυλικά κάνοντας εξαγωγές, ενώ στην Πουλιά-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

να ξεσπά μεγάλη πυρκαγιά στα Καραγιανοπου-
λαίικα που γίνονται σάχητ..

Το 1970 η ΒΕΤΛΑΝΣ αγοράζει την ΕΡΙΑ και γίνεται ανώνυμη εταιρεία. και αποφασίζεται στα 5 Πηγάδια να λειτουργήσει χιονοδρομικό κέντρο ενόψει των Βαλκανικών Αγώνων .

Τον Μάρτη της ίδιας χρονιάς γίνονται τα εγκαίνια της Εμπορικής Τράπεζας με την παρουσία του υπουργού εργασίας Βογιατζή.

Τον Ιούλιο ξανά ο Παπαδόπουλος αποθεώνεται στην Βέροια βγάζοντας "βαρυσήμαντο λόγο" ο Γκαντώνας εκθέτει τας εντυπώσεις του, μόνον για τα ροδάκινα και εμείς, παλαιά μας τέχνη κόσκινο, κάνουμε και άλλον επίτιμο δημότη τον περιβόητο Ασλανίδη..

Το 1971 η αμπελουργία μας βρίσκεται σε πολύ καλό δρόμο η ΒΕΤΛΑΝΣ ΝΑΟΥΣΑ κάνει μεγάλες επενδύσεις καθώς και η ΒΑΡΒΑΡΕ-ΣΟΣ ΕΠΕ κάνει επεκτάσεις.

Κάνουμε και τον Γκαντώνα επίτιμο δημότη

Γ.Γ.του υπουργείου Β. Ελλάδος, τα ΚΛΩΣΤΗ-ΡΙΑ ΝΑΟΥΣΗΣ επενδύουν και επεκτείνονται κάνοντας και μια εκδρομή για τους εργαζόμε-
νους στην Βουλγαρία, ενώ ο Γεωργαλός έρχεται να μας αναλύσει την ιδεολογία της επανάστα-
σης.που την ακούμε "μετά μεγίστης προσοχής"

Τον Αύγουστο το χαλάζι ρημάζει την παραγω-
γή και ο νομάρχης Χατζησακούλας υπόσχεται να μεριμνήσει δια την Νάουσαν

Στις 24-10ου θεμελιώνεται το οικοτροφείο από
κυβερνητικό κλιμάκιο και παίρνει φωτιά ένα
μέρος της ΒΕΤΛΑΝΣ με ζημιά 12 εκ.

Τον Δεκέμβρη ξαναμιλάμε για τα πλεονεκτή-
ματα που θα φέρει ο δρόμος Νάουσα -Πτολαι-
μαίδα,αν γίνει..

Τον Φλεβάρη του 1972 πρωτοσέλιδο το πανη-
γύρι της Υπαπαντής χωρίς παπά και ψάλτες
λόγω διαφωνίας του Μητροπολίτη με την Φιλό-
πρωχο "δια τας εισπράξεις..."

Τον Μάη επέρχεται κρίση στο διορισμένο από
την "Εθνοσωτήριο" Δημοτικό Συμβούλιο της

Μια ομάδα νεαρών χιονοδρόμων το 1954, με τον πρόεδρο του Ε.Ο.Σ. Αντώνη Παπαδόπουλο.

πόλης μας και τινές σύμβουλοι παραιτούνται, ενώ στις 21 γίνεται η θεμελίωση της Ευξείνου Λέσχης.

Τον Οκτώβρη "δια την ανανέωση της δημοτικής αρχής" παραιτούνται δήμαρχος και δημοτικό συμβούλιο αναλαμβάνει προσωρινά καθήκοντα δημάρχου ο κ Βογιατζής μέχρι να γίνουν οι απαραίτητες "ζυμώσεις" και να διοριστεί ο θεολόγος καθηγητής Μανόλης Βαλσαμίδης δήμαρχος..ο οποίος ευχαριστεί δια της Φωνής την 17ην 11ου, τον κ νομάρχη και την "Εθνικὴν Κυβέρνησην" δια τον διορισμό του.

Στις 22-7-1973 τα ροδάκινα πάνε πολύ άσχημα και η Πλατεία Ξανά-αλλάζει όψη.

Ακολουθεί το "δημοψήφισμα" όπου 85 % των Ναουσαίων ψηφίζουν πρόεδρο των Παπαδόπουλο και τερματίζονται αισίως οι πωλήσεις των ροδακίνων.

Τον Οκτώβρη γίνεται το φοβερό δυστύχημα με την πτώση του λεωφορείου στο Σπήλιο και 7 νεκρούς που συντάρραξε την πόλη ενώ αυξάνονται πολύ οι τιμές στα γάλατα και τα κρέατα.

Τον Φλεβάρη του 1974, πάλι μας έρχεται κυβερνητικό κλιμάκιο τάζοντας λαγούς με πετραχήλια αλλά η επερχόμενη πτώση της χούντας είναι ορατή. ..

Στις 27-7-1974 πρωτοσέλιδα είναι η γενική επιστράτευση, 13-7-74 η προδοσία της Κύπρου και στις 14 η άφιξη Καραμανλή που αναγγέλλεται σαν Εθνική Ανάσταση και πλήθος συγχαρητηρίων τηλεγραφημάτων των διορισμένων αρχών φιγουράρουν πρωτοσέλιδα

Στις 18 Αυγούστου το δημοτικό συμβούλιο δηλώνει πως δεν παραιτείται "για το καλό της πόλης!!!" αλλά ο νομάρχης κ. Θεοδοσίου δεν δέχεται στο γραφείο τους διορισμένους και περιμένει την παραίτηση τους όπερ και ..εγένετο. Προσωρινά αναλαμβάνει ο δικαστικός ο κ Ευαγγέλου και αρχίζουν διαδικασίες για εκλογές.

Στις 7-12-1974 ο λαός εκλέγει Αβασίλευτη Δημοκρατία. Τον Απρίλη του 1975 εκλέγεται δήμαρχος της πόλης από τον λαό ο Δημήτρης Βλάχος με 59,88%

Το εκλεγμένο δημοτικό συμβούλιο θεωρεί με απόφασή του "μη διατελέσαντες" τους δημάρ-

χους της επταετίας και όλα αρχίζουν να αποκτούν ενδιαφέρον, αφού υπάρχει πια αντίλογος.

Τον Ιούλιο τα τρακτέρ είναι έτοιμα να βγουν για να στηρίξουν την τιμή του ροδάκινου και τον Οκτώβρη έχουμε την περιβόητη και μηδέποτε αξιοποιηθείσα δωρεά του Χρήστου Λαναρά για την ίδρυση γηροκομείου που περιφερόμενη σαν τον φούρνο του Χότζα, όχι εδώ-όχι εκεί πήγε στο Ελεούσα στην Αθήνα όπου και έγινε πραγματικότητα...

Στην πολύπαθη πλατεία μας αποφασίζεται πάλι αλλαγή και 16 εκατομμύρια που προορίζονταν για τον δρόμο Νάουσα -Σέλι πετάνε και εγκαθίστανται στον δρόμο Βέροια-Σέλι ενώ στην Νάουσα...αναβράζουν στο..ζουμί τους.

Στις 17-10-1976 γίνονται τα εγκαίνια του Δημοτικού μας θεάτρου πανηγυρικά από τον δήμαρχο Δημήτρη Βλάχο, ενώ από την Μονή του Προδρόμου κάνουν φτερά τον Νοέμβρη 46 εικόνες. Η Νάουσα αποκτά και σταθμό ΚΤΕΛ

Το 1977 μπαίνει με μεγάλη επιδημία γρίπης, οι χιονοδρόμοι μας σαρώνουν τα μέταλλα. οι παντοπώλες παραπονούνται για τους συνεταιρισμούς, οι κλωστοϋφαντουργοί απεργούν, ο δήμος παραπονείται για εγκατάλειψη της αυτοδιοίκησης και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Τσάτσος έρχεται για το Ολοκαύτωμα..

Η ΒΕΤΛΑΝΣ κάνει συνεχώς νέες επενδύσεις, στο Σπήλιο αποφασίζεται να γίνει αλοάκι και στο νοσοκομείο μας δίνουν σε ασθενή στο χειρουργείο άζωτο αντί για οξυγόνο κάνοντάς τον φυτό, λόγω λάθους σύνδεσης καλωδίων και αρχίζουν ανακρίσεις, ενώ οι Γιαννίτσαροι διαπρέπουν σε εκδήλωση στο Παρίσι

Στις εθνικές εκλογές του 1977 του Νοέμβρη η Νάουσα δεν εκλέγει βουλευτή και ο Άγγελος Βαλταδώρος γίνεται Γ.Γ. υπουργείου Β.Ελλάδος, ενώ στον Γ.Π.Σ.έρχονται ορκωτοί λογιστές για έλεγχο..

Στις 31 -12-77, 120εκ. έπεσαν στην αγορά από αποδοχές μισθωτών και αγροτών ενώ σαρώνουν τα βραβεία οι χιονοδρόμοι μας.

Τον Απρίλη του 1978 προτείνεται αθλητικό κέντρο στα Πηγάδια και συμπολίτες μας κερδί-

ζουν 20 εκ.στο Λαϊκό.

Ο σεισμός της Θεσσαλονίκης γίνεται πολύ αισθητός και στην πόλη μας και τον Οκτώβρη επανεξελέγεται δήμαρχος ο Δημήτρης Βλάχος.

Τον Νοέμβρη τα χιόνια σχίζουν στο Ροδοχώρι τα δέντρα στην μέση από το βάρος και ο ΟΓΑ δεν δίνει αποζημιώσεις, οι αμπελουργοί ζητούν να εισαχθούν κλήματα και το υπουργείο γεωργίας αντιδρά, ενώ συγκατατίθεται να εισαχθούν..μπανάνες!!!!.

Τον Γενάρη του 1979 έχουμε 12 βαθμούς κάτω από το μηδέν, στο ολοκάτωμα μας τιμά με την παρουσία του ο υπουργός Άμυνας κ.Βαρβιτσιώτης και το ΠΑΣΟΚ, αντιπολίτευση στην βουλή κάνει επερώτηση για τα ροδάκινα.

Την ίδια χρονιά ανακαλείται και η δωρεά Λαυραρά,12.εκ. για το γηροκομείο αφού το Δ,Σ.σε τίποτα δεν συμφωνούσε...

Το μόνο καλό της εποχής ήταν το ξύσιμο στην εκκλησία της Παναγιάς κάθε κακόγουστης λαδομπογιάς που κάλυπτε επί χρόνια τα πανέμορφα ξυλόγλυπτα.

Το 1980 μπαίνει με απεργίες και αγροτικές κινητοποιήσεις,ενώ η Μακεδονία είναι πρώτη σε εξαγωγές φρούτων και τον Μάρτη ανακοινώνεται η ίδρυση μεγάλου κονσερβοποιείου με την επωνυμία ΑΛΒΕΝΑ

Στην Νάουσα, διαβάζουμε ότι έγιναν τα εγκαίνια της πυροσβεστικής, τις διαμαρτυρίες του Δ.Σ για την ρύπανση της Αράπιτσας από τα εργοστάσια, αρχίζει η αποκατάσταση του κτηρίου της Δημοτικής Βιβλιοθήκης και ενώ έχουμε άριστες εξαγωγές πέφτουμε στην φάκα του "θαψίματος" των οπωροκηπευτικών μας, παρά τις φωνές του γεωπόνου Βαδίλη πως αυτή είναι η αρχή του τέλους για την παραγωγή.

Η ΒΕΤΛΑΝΣ την ίδια χρονιά αυξάνει το προσωπικό της κάνοντας και άλλες προσλήψεις και γίνεται η θεμελίωση του γηροκομείου.

Τον Φλεβάρη του 1981 με επίσημα στοιχεία της ICAP τα Κλωστήρια Ναούσης και η ΒΕΤΛΑΝΣ - ΝΑΟΥΣΑ είναι μέσα στις 100 πρώτες βιομηχανίες και στην πόλη μας έχουμε τους "καυγάδες για την" πλατεία στον Αγια-Μηνά.

Σταυροδρόμι Ζαφειράκη - Θεοφίλου - Εμπορίου. Δεξιά στο βάθος το σπίτι του Χατζηγιαννούση.

Αριστερά το κρεοπωλείο του Μάντσιου. (Αρχείο Λευκής Σαμαρά)

Η ΠΑΜΗΧΑΝΙΚΗ δίνει στο γηροκομείο 25 εκ. Τα τρακτέρ πετάνε τα φρούτα στους δρόμους και μια αποσυρθείσα προτομή που θεωρήθηκε εμφυλιοπολεμική προκαλεί σάλο αντιπολιτευτικό

Τις Εθνικές εκλογές τον Οκτώβρη της κερδίζει το ΠΑΣΟΚ και η Νάουσα βγάζει βουλευτή τον Άγγελο Βαλταδώρο από την Ν.Δ.

Η γέφυρα στον Παπαγιάννη στην Αράπιτσα, αρχίζει να παίρνει σάρκα και οστά, στον Άγιο Νικόλα στήνεται ξενοδοχείο 40 κλινών και στις 21 Νοεμβρίου εγκαινιάζεται η Δημοτική Βιβλιοθήκη.

Τα μήλα μας εξάγονται το 1982 μέχρι την Βραζιλία, παρ' όλη την συνήθη γκρίνια, στο δημοτικό μας συμβούλιο μαλώνουν για το ...Σαλβαντόρ και καθιερώνεται στα εργοστάσια το πενθήμερο. ενώ η Φωνή έχει κλείσει 30 χρόνια κυκλοφορίας.

Στις 12.-10- 1982 ο Δημήτρης Βλάχος ξανακερδίζει τον δήμο της Νάουσας στις εκλογές και αναλαμβάνει πρόεδρος του Δ.Σ. ο δικηγόρος Γιώργος Πολάκης. ενώ ο Νίκος Πίτος είναι νομαρχιακός σύμβουλος.

Τον Μάρτη του 83 τέσσερα σπίτια στην οδό Γάτσου γίνονται στάχτη και μια μικρή συγκέντρωση στην πλατεία κατά των αμερικάνικων βάσεων....

Στο δημοτικό μας συμβούλιο αρχίζει η διάσπαση της πλειοψηφίας. ενώ 1000 στρέμματα μπαίνουν στο σχέδιο πόλης.

Τον Ιούνιο κληρώνονται οι καινούργιες εργατικές κατοικίες στο Πανόραμα, τα ροδάκινα ακολουθούν την "μόνη λύση" όπως εξαγγέλλεται η απόσυρση, ενώ ο αείμνηστος Βαδύλης εκλιπαρεί από τις σπύρες της Φωνής "Ναι στον προγραμματισμό όχι στις αποσύρσεις"

Τον Σεπτέμβρη μας έρχεται ο υπουργός εργασίας Ευάγγελος Γιανόπουλος και γίνεται πραγματικότητα η Δημοτική Αστυνομία με την άφιξη του υφυπουργού εσωτερικών Παλαιωάννου.

Συζητείτε η απαλλοτρίωση του Λόγγου- Τουρπάλη και αναστήλωση, τον Ιούνιο γίνονται ευρωεκλογές και τον Νοέμβρη έχουμε δύο Δημοτικές επιχηρήσεις, του δάσους και του Αγίου Νικολάου.

Το Δεκέμβρη του 1984 η ΤΡΙΚΟΛΑΝ απολύει 4 άτομα και απειλούνται κινητοποιήσεις εργαζομένων για συμπαράσταση, ενώ ακούγονται φήμες για υποβάθμιση του νοσοκομείου μας και κατάργηση της ορθοπεδικής κλινικής, κάτι που οργίζει τους Ναουσαίους.

Τα Χριστούγεννα παραδίδεται ο νέος αναβατήρας στα Πηγάδια και στην αγορά της Νάουσας "πέφτουν" 300 εκ.δραχμές. από εισοδήματα εργαζομένων.

Τον Γενάρη του 1985 η ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ κλείνει μια λαμπρή εικοσαετία λειτουργίας, ο Κώστας Δούδος δίνει 9 εκ. για να τελειώσει το γηροκομείο και ο ΕΟΣ συγκρούεται με τον Δήμαρχο κάνοντάς του και μήνυση

Στο ολοκαύτωμα παρίσταται ο τότε πρόεδρος της Δημοκρατίας Χρήστος Σαρτζετάκης με 5 υπουργούς και στις εθνικές εκλογές εκλέγεται κυβέρνηση πάλι το ΠΑΣΟΚ και βουλευτής στην Νάουσα ο Άγγελος Βαλταδώρος.

Η Νάουσα εγκαινιάζει το θερινό Δημοτικό Θέατρο, τα σχέδια του δήμου για τα διατηρητέα προκαλούν αντιδράσεις των ιδιοκτητών ενώ ξεσπά κύμα απεργιών στα εργοστάσια και κλείνει η ΥΦΕΝ απολύοντας 77 εργαζόμενους.

Το 1986 οι πιστώσεις που δίδονται για την πόλη της Νάουσας αρχίζουν να ελαττώνονται συνεχώς, ενώ τριπλασιάζονται οι χορηγήσεις για την Βέροια, σημειώνει, η ΦΩΝΗ

Αρχίζουν αγώνες για την βιομηχανική περιοχή και ο ΑΣΕΠΟΠ τον Μάρτη γιορτάζει τα εικοστά γενέθλιά του. ενώ η Φρουτένωση έχει ζημιές πολλών εκατομμυρίων λόγω κακοδιαχείρισης της ΑΓΡΕΞ.

Τον Οκτώβρη του 1986, ο Δημήτρης Βλάχος επικρατεί των αντιπάλων του και ξαναγίνεται δήμαρχος για 4η τετραετία βάζοντας και 10% πάνω τα δημοτικά τέλη.

Η ΑΛΒΕΝΑ ετοιμάζεται να λειτουργήσει ενώ το γηροκομείο είναι έτοιμο και στην γιορτινή αγορά "πέφτουν" 400 εκ δραχμές.

Το 1987 η Νάουσα ανακηρύσσεται "Πόλη του Οίνου και της Αμπέλου" τα εργοστάσια ΒΑΡΒΑ-

ΠΕΣΟΣ κάνουν προσλήψεις για 4η βάρδια εργαζομένων, δεν γίνεται δεκτή αυτή, ακολουθεί απεργία 24ωρη και η εταιρεία απολύει τους προσληφθέντες.

Τον Οκτώβρη του ίδιου έτους κάτι αρχίζει να τριζει στην παντοδύναμη ΒΕΤΛΑΝΣ ΝΑΟΥΣΑ και ΠΕΛΛΑ -ΟΛΥΜΠΟΣ ενώ οι Ναουσαίοι αρχίζουν να αγωνιούν.

Αρχές του Δεκέμβρη πεθαίνει ο Φιλώτας Κόκκινος πλήρης ημερών και στην αγορά της πόλης "πέφτουν" τις γιορτές 500 εκ. δραχμές.

Οι τράπεζες κρίνουν βιώσιμη την ΒΕΤΛΑΝΣ, στο Δ.Σ γίνεται λόγος για Εταιρεία Λαϊκής Βάσης και οι πιστώσεις για την ανεργία, καταγγέλλει ο δήμαρχος, δίνονται με κομματικά κριτήρια στους δήμους.

Ιδρύεται από τον δήμο η ΔΕΥΑΝ, ενώ η ΒΕΤΛΑΝΣ τίθεται υπό εκκαθάριση και την πολιτική ζωή της χώρας αναστατώνει το σκάνδαλο Κο-

σκωτά το Νοέμβρη του 1988.

Στο τέλος του 89 η αγροτική σύνταξη γίνεται 30.000 δραχ και η κάμψη της κλωστούφαντουργίας είναι γεγονός. Η Γερμανία εξάγει νήματα τα οποία είναι φθηνότερα γιατί χρησιμοποιεί εργατικά χέρια από τις ανατολικές χώρες, με χαμηλό ημερομίσθιο.

Αρχίζει η εφαρμογή των ΜΟΠ για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, οι δήμοι φορτώνονται τις δαπάνες των σχολείων και ο δήμαρχος Δημήτρης Βλάχος αναγγέλλει την παραίτησή του από το αξίωμα του δημάρχου της πόλης και την επιθυμία του να κατέλθει για βουλευτής με τον ΣΥΝ. στις εκλογές του Ιουνίου. Δήμαρχος αναλαμβάνει ο Πέτρος Μπόλας.

Στις αλλεπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις η Νάουσα πάλι δεν κατορθώνει να βγάλει βουλευτή αλλά καίγονται οι "φάκελοι" προς χάρι όλων.

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στην Νάουσα το 1956. Διακρίνονται οι βουλευτές Κ. Χατζηγεηγοριάδης, Δ. Χατζηδημητρίου και ο Γεώργιος Λοτσόπουλος. (Αρχείο Λευκής Σαμαρά)

και ο Δημήτρης Βλάχος διορίζεται περιφερειάρχης Δ. Μακεδονίας.

Οι αποσύρσεις συνεχίζονται από τους συνεταιρισμούς προς δόξα της χωματερής και τον Νοέμβρη πάλι εθνικές εκλογές, η Νάουσα και η οικονομία της πόλης αρχίζει να καταρέει και οι εργαζόμενοι είναι σε αδιέξοδο.

Τον Μάρτη του 1991 "μας έπιασαν στον ύπνο" γιατί η Φρουτένωση ισχυρίζεται πως δεν ενημερώθηκε για την αγορά μίλων από το κράτος και δωρεάν διανομής στα σχολεία και έτσι όλα αγοράστηκαν από την Ένωση της Βέροιας!!!!

Οι Μακεδονικοί Τάφοι καταρρέουν και στέλνονται ΣΟΣ σε ότα μη ακουόντων., ενώ η Φας-Τουμενίλ,αδελφή -πόλη εντυπωσιάζει σαν κηπούπολη..και ο κ.Κούβελας τιμά το Ολοκαύτωμα "Για το καρφί χάνουμε το πέταλο" γράφει η ΦΩΝΗ στην πληροφορία πως κινδυνεύουμε να μην πάρουμε αποζημιώσεις για τα μήλα, γιατί η κοινότητα στέλνει χρήματα αλλά τα κατακρατεί το Υπουργείο Οικονομικών και δεν στέλνει εκπροσώπους στις Βρυξέλλες.!!!

Γίνονται κινητοποιήσεις για την απαναλειτουργεία των εργοστασίων και στην Σχολή του Αριστοτέλη Παγκόσμιο Ογκολογικό Συνέδριο με πρωτοβουλία του καθηγητού κ, Βρίτσιου.

Τα φρονύτια προς εξαγωγή διαρκώς λιγοστεύουν ενώ συγκρούονται για το αρδευτικό Ροδοχώρι και Αγία Φωτεινή Πέλλας.

"Η ΠΕΛΛΑ πέθανε, ζήτω η ΒΕΛΛΑΝ" γράφεται για την καινούργια εταιρεία που προέκυψε και πάλι αρχίζει αγωνία για υποβάθμιση του Νοσοκομείου.μας.ενώ η Χριστουγεννιάτικη αγορά εμφανίζεται πεσμένη, λόγω λιτότητας.

Τον Γενάρη του 1992 γίνεται πάλι στόχος ο δρόμος Νάουσα-Πτολεμαίδα .η Μαθητική Εστία βρυκολακιάζει.άδεια και η υπογεννητικότητα είναι μια δυσοίωνα πραγματικότητα..

Το 1993 αρχίζει έρευνα για απάτη στις αποσύρσεις, η Ντόρα Μπακογιάννη επισκέπτεται τις αρχαιότητες του νομού μας. και απαγορεύεται η ανέγερση και άλλου σχολείου στον αυλόγυρο του

του δημοτικού σχολείου.

Η ΒΕΛΛΑΝ δεν φαίνεται να προχωρεί, αρχίζουν δίκες για καθυστερήσεις πληρωμών, πρώην και νυν εργαζόμενοι είναι σε αντιδικία.και επιβάλλεται τέλος 5% στα κέντρα διασκέδασης.

Το χόμα "τρώνει" διπλάσια ποσότητα ροδακίων, έχουμε 5 αδελφοποιημένες πόλεις και ο Γιώργος Σιμανίκας χαρίζει στην πόλη μας τους κόπους μιας ζωής και μια πολύτιμη συλλογή δίσκων μουσικής.

Στο Δ.Σ. "βράζει το καζάνι" με διχασμένη την πλειοψηφία και γίνεται πανηγυρική έναρξη των Βαλκανικών χιονοδρομικών αγώνων.στα Πηγάδια.

Τσιγάρα, ποτά και ναρκωτικά κάνουν χρήση οι μαθητές της Ημαθίας και οι Βουλευτές Κυριαζόπουλος και Παπαστάμκος κηρύσσονται ανεπιθύμητα άτομα στην Νάουσα γιατί θεωρούνται υπεύθυνοι για την μη έναρξη της πόλης στο πακέτο Ντελόρ

Τον Οκτώβρη γίνονται πρόωρες εθνικές εκλογές,το ΠΑΣΟΚ επανέρχεται στη κυβέρνηση, αυξάνονται τα δημοτικά τέλη και το υπουργείο Γεωργίας έρχεται σε διάσταση με τους συνεταιριστικούς φορείς και πολύ ενδιαφέρουν δείχνεται για τους Παλινοσοτούντες.

Το 1994 τον Μάρτη, κάτι ακούγεται για ανέγερση νέου ορόφου στο Νοσοκομείο το Πάσχα δεν έφερε Ανάσταση στην αγορά, βρέθηκε η ..χαμένη δωρεά της ΜΑΛΚΟ. γίνεται τρίήμερο συνέδριο για την Βιομηχανία μας..και τον Ιούλιο νέος μας Μητροπολίτης είναι ο κ Παντελεήμων

Με τα καινούργια οικονομικά δεδομένα,οι δυσκολίες και οι δυστοκίες συνεχίζονται ,το 1994 είναι δήμαρχος ο Γρηγόρης Λιόλιος και νομάρχης αιρετός ο Ανδρέας Βλαζάκης. που δηλώνει πως όλοι θα έχουν ίση μεταχείριση.

Στην συμπολίτευση του δήμου μας έχουμε πάλι διάσπαση για το θέμα των αντιδημάρχων και η πλειοψηφία γίνεται μειοψηφία, ενώ αρχίζει κάποια συντήρηση των Μακεδονικών τάφων και στα Πηγάδια αποφασίζεται να δημιουργηθεί προπονητικό κέντρο.

Μάρτη του 1995 κατεβάζουν τα ρολά οι μικρομεσαίοι και λένε πως η Νάουσα θα ..υπαχθεί στις φθίνουσες περιοχές...Συζητείται να γίνουν εργατικές κατοικίες στην Παναγιωπούλα, γιατί τα αγορασμένα από την Εργατική Εστία στον Αηλιά είναι ακατάλληλα!! και αυτό συναντά αντίδραση πολιτών, ενώ τρεις καταφεύγουν στο Συμβούλιο της Επικρατείας να μην αλλοιωθεί το "Μπαλκόνι" της πόλης, και η Βέροια θέλει τον αξονικό τομογράφο.

Ιδρύεται η Αναπτυξιακή Εταιρεία Ημαθίας και ο Γιώργος Λιάνης μας δίνει 500 εκ. που δεν τα πήραμε ποτέ...αλλά άρχισε να λειτουργεί ο αξονικός τομογράφος, η Νάουσα μπήκε στις φθίνουσες και όλοι αναμένουμε τα αποτελέσματα...

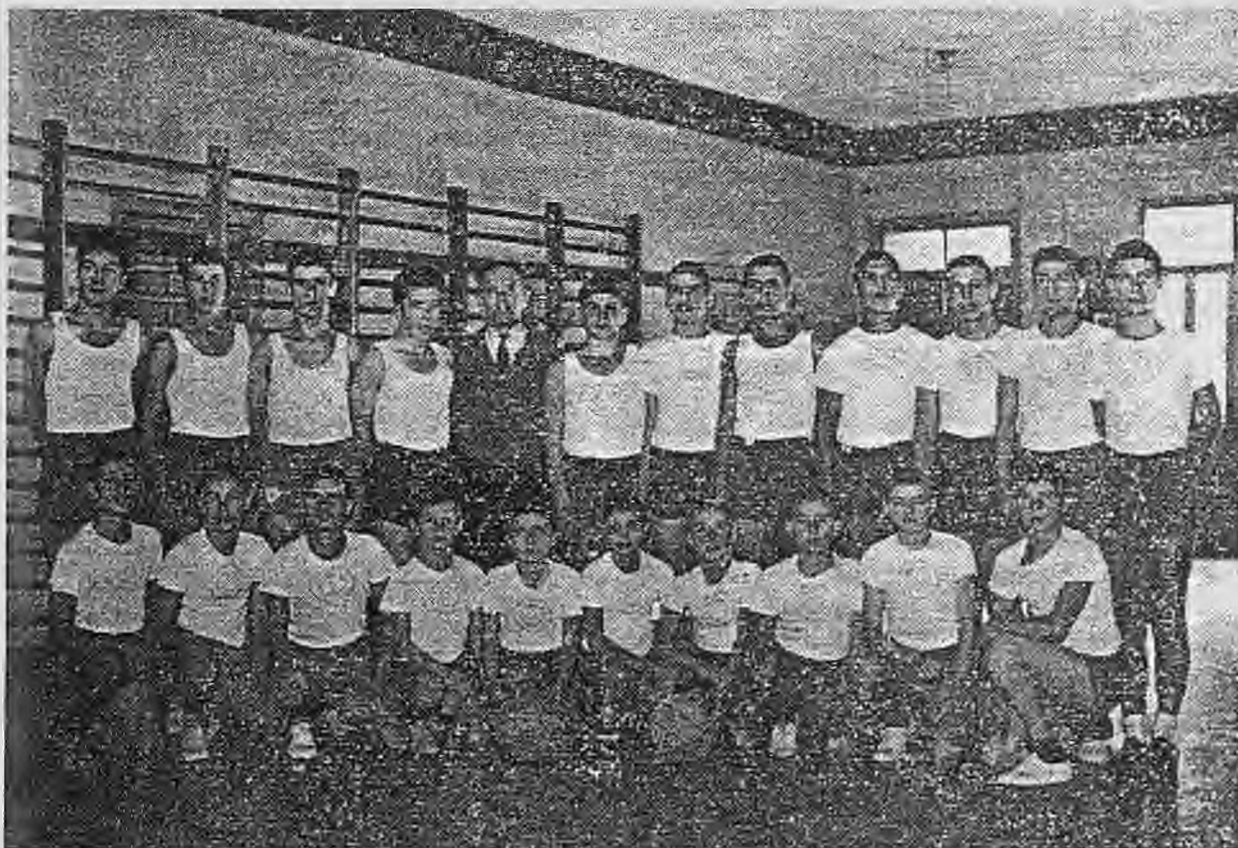
Μπαίνοντας το 1996, πάλι ψίθυροι για υποβάθμιση του νοσοκομείου και πολλές προτάσεις

για την αξιοποίηση της Μαθητικής Εστίας.ενώ ο κ Στεφανόπουλος τιμά με την παρουσία του το Ολοκαύτωμα

Ο υπουργός γεωργίας δεν δεσμεύεται για αποζημιώσεις, ο δήμος ξεκινά την ανάπλαση του κέντρου της πόλης ενώ η ΔΕΤΑΒ πνίγεται στα χρέη. Βατερλό στα ροδάκινα και εθνικές εκλογές "εξπρές" Εκλέγεται ο Γιάννης Σπάρτης βουλευτής αλλά την έδρα λόγω εκλογικού νόμου την παίρνει ο Κοντογιαννόπουλος στην Ηλεία!!!

Η Μαρία Μπόσκου του ΚΚΕ γίνεται βουλευτής και ο Βασίλης Χατζηιωαννίδης κερδίζει την βουλευτική έδρα στο εκλογοδικείο από τον εκλεγμένο βουλευτή Θανάση Γεωργιάδη, λόγω "ασυμβίβαστου".

"Θάψτε τα μήλα" παροτρύνει ο υπουργός γεωργίας και διαβάζουμε ότι θα εννοούνται για επενδύσεις στις φθίνουσες περιοχές.

Η ομάδα του γυμναστηρίου 1953, με διευθυντή τον Ι. Ιωαννίδη. Απο αριστερά προς τα δεξιά

Πρώτη σειρά: Π. Ιτσος, Αρ. Μπίλης, Ν. Τσαλδάρης, Θ. Μαϊίδης, Σ. Μήτας, Κ. Κολτοάκης, 2 άγνωστοι, Ν. Μάκης, Ιω. Νυμπίτης.

Δεύτερη σειρά: Κ. Δήρας, Β. Φελαχίδης, Κ. Λιάμπας, Δ Μυλωνάς, Ι. Ιωαννίδης, Χρ. Καλτοράκης, άγνωστος, Στ. Λαμνίδης, Χρυσ. Δεινόπουλος, Αν. Παπαφιλίππου, Γ. Παπαευγενίου, Γ. Δάσης.

Στις 19 Απριλίου ο Μπαμπινιώτης θεωρεί το τοπωνύμιο Μιέζα ξενόγλωσσο ενώ η Μαθητική Εστία λέγεται πως θα λειτουργήσει σαν εκπαιδευτικό κέντρο του πανεπιστημίου Μακεδονία.

Καταγγελίες και διαμαρτυρίες για τους σταθμούς ηλεκτροδότησης που πρότεινε ο Δήμος και ξανασυζητούνται τα "διατηρητέα" ενώ τα Αλώνια αλλάζουν όψη σαν παραδοσιακός μαχαλάς.

Αρχίζουν οι διεργασίες για τον Καποδίστρια, πρόβλημα έχουν πάλι τα ροδάκινα και αρχίζουν τον Αύγουστο οι εκδηλώσεις "Όινοσ και Πολιτισμός"

Υδρευση, αποχέτευση και ανάπλαση του κέντρου της πόλης προχωρούν με γοργούς ρυθμούς ενώ οι αγροτικές αποζημιώσεις καθυστερούν..

Από τις κοινότητες, μόνο τα Μονόσπιτα θέλουν να υπαχθούν στον δήμο της Νάουσας και στην αγροτική περιοχή Τζουμέλα εξαρθρώνεται σπείρα Αλβανών που διακινούσε χασίς

Ημαθία θα έχει 12 δήμους και για το 1998 δεν θα αυξηθούν τα δημοτικά τέλη.

Το πρόγραμμα ΛΙΝΤΕΡ επιδοτεί 60 με 80% την περιοχή μας με έργα, άλλη εξαγγελία από τον κ Αρσένη για την Μαθητική Εστία και η κίνηση στην αγορά μας για τα Χριστούγεννα πολύ μικρή.

Τον Γενάρη του 1998 ένα ζευγάρι Ναουσαίων σκοτώνεται στην Χαλκιδική και βγαίνει στο σφυρί η πάλαι ποτέ σπουδαία ΒΕΡΜΙΟΝ_ΝΑΟΥΣΑ

Έχουν αρχίσει οι ζυμώσεις για τις δημοτικές εκλογές, τα κόμματα ορίζουν τους υποψηφίους που θα στηρίξουν και οπωροκηπευτικά μας πάνε προς την Μόσχα, μια φτωχή γενικά αγορά.

Τα "κανόνια" στην ΒΕΤΛΑΝΣ συνεχίζονται με όποια μορφή αυτή υπολειπυργεί και παρόλο που η Νάουσα είναι στις φθίνουσες περιοχές, οι ενισχύσεις πάνε αλλού, γράφει στις 30-5-1998 η ΦΩΝΗ και στις 26 Νοεμβρίου αλβανοί ληστεύουν και σκοτώνουν βενζινοπώλη.

Τον Οκτώβρη η Νάουσα βγάζει για πρώτη φορά νομάρχη τον συμπολίτη Γιάννη Σπάρτη δίδοντάς του 75% η πόλη και επανέρχεται δήμαρχος μετά μια αποχή τετραετίας ο Δημήτρης

Βλάχος σημειώνοντας ρεκόρ επανεκλογής.

Τον Μάη του 99 έρχεται ο Οικουμενικός Πατριάρχης, γίνονται ευρωεκλογές και ανακοινώνεται ίδρυση σχολής αστυφυλάκων, μαζί με την σχολή των συνοριακών φυλάκων που θα αρχίσει τον Οκτώβρη.

Τον Γενάρη του 2000 η Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ παρουσιάζει το βιβλίο της νεώτερης ιστορίας της πόλης μας με τίτλο ΝΑΟΥΣΑ 19ος-20ος ΑΙΩ. ΝΑΣ με χορηγούς τον Χρήστο, Αντώνη και Δημήτρη Δούδο.

Η Παναγπούλα δεν οικοπεδοποιείται, λειο δήμαρχος Δημήτρης Βλάχος, και το ΒΕΡΜΙΟΝ_ΝΑΟΥΣΑ πωλείται για να ξαναπτωχεύσει.

Ο Χρήστος Λαναράς χρηματοδοτεί τον δήμο της Νάουσας να αγοράσει την ΒΕΤΛΑΝΣ_ΝΑΟΥΣΑ και ζητά να δημιουργήσει κολυμβητήριο και χώρους αναψυχής για την νεολαία.

Η διοίκηση του νοσοκομείου αντιδρά στην δωρεά, ζητώντας στον χώρο επέκταση κλινών και οι μηνύσεις διαδέχονται η μία την άλλη, ενώ στην πολύπαθη πλατεία φυτρώνει νέος οβελίσκος και η Νάουσα "τρώγεται" από το Ηράκλειο της Κρήτης στην ένταξή της στα Ευρωπαϊκά προγράμματα.

Η συμπολίτευση κατά συμπολίτευσης για τις "θέσεις" (έμμισθες) του δημοτικού συμβουλίου και πάλι η αντιπολίτευση γίνεται από τους της συμπολίτευσης, ενώ στην θέση του παλαιού Παρθεναγωγείου στον Άγια-Σωτήρη υψώνεται σε έναν χρόνο, ένα θαυμάσιο παραδοσιακό-νέο σχολείο, στολίδι για την πόλη, αλλά το αναμενόμενο κολυμβητήριο που χαρίζει ο Χρήστος Λαναράς στους Ναουσαίους δεν παίρνει σάρκα και οστά, ακολουθώντας ίσως, τον δρόμο του γηροκομείου, γιατί όλες οι ιστορίες δυστυχώς επαναλαμβάνονται, όπως και η ιστορία της μικρής μας πόλης από τα πρωτοσέλιδα της "Φωνής της Ναούσης".

Μνήμες Ιστορίας του τόπου μας

Του Κώστα Γκιουλέκα

Από πολύ καιρό είχα την πρόθεση να κάνω παρέμβαση δημόσια για αποκατάσταση της ιστορικής μνήμης του τόπου μας, της Νάουσάς μας, σχετικά με τους Συλλόγους Σπουδαστών και Αποφοίτων.

Διαβάζοντας το πανηγυρικό τεύχος για τα πενήνταχρονα της "Φωνής της Νάουσας" σελίδα Α8 Αφήγηση ("Μετά την καταστροφή δίψα για ζωή"), πήρα την απόφαση να κάνω αυτό το βήμα πληροφόρησης για αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας"

Στην πόλη μας πρωτοιδρύθηκε Σύλλογος Σπουδαστών και Αποφοίτων το φθινόπωρο του 1943, ο "Αριστοτέλης"

Εμπνευστής και ψυχή της προσπάθειας ήταν η παράνομη αντιστασιακή οργάνωση Ε.Π.Ο.Ν. Στην επιδίωξή της να κινητοποιήσει όσο το δυνατό περισσότερους νέους σε κάθε πολιτιστική μαζική εκδήλωση για την εποχή, που ήταν και εκδήλωση αντίστασης κατά της φασιστικής γερμανοϊταλικής και βουλγαρικής κατοχής.

Δράττομαι της ευκαιρίας να υπογραμμίσω α-περίφραστα, πως Εθνική Αντίσταση δεν έκανε μόνο όσοι ήταν μέλη των οργανώσεων Εθνικής Αντίστασης, αλλά και κάθε πατριώτης που με τον τρόπο του και τις δυνατότητές του ηθικές και ψυχικές, πήρε μέρος σε εκδηλώσεις που οργάνωσαν και καθοδήγησαν οι οργανώσεις αυτές. Πρέπει να είναι περήφανοι όσοι στην περίοδο της κατοχής είχαν πάρει μέρος σε εκδηλώσεις και δραστηριότητες όπως οι παραπάνω. Ναι και αυτοί έκαναν Εθνική Αντίσταση. Να θεωρούν τους εαυτούς τους ότι έκαναν Εθνική Αντίσταση, ανεξάρτητα αν μετά την Απελευθέρωση και σήμερα, πολιτικά, ιδεολογικά, βρίσκονται και δρουν

σε χώρους ΜΗ αριστερούς. Μπορεί η αριστερά να πρωτοστάτησε στην οργάνωση και διεξαγωγή της Εθνικής Αντίστασης και να πρόσφερε τις πιο πολλές θυσίες, υλικές και ανθρώπινες, αυτό δεν μπορεί και δεν έχει το δικαίωμα να της το αμφισβητήσει κανένας, δεν έχει όμως και αυτή το δικαίωμα να μονοπωλήσει την Εθνική Αντίσταση. Το Έπος, η τιμή και η δόξα της Εθνικής Αντίστασης ανήκουν στον ελληνικό λαό που έκανε καθολική αντίσταση, ανεξάρτητα από κόμματα, πρόσωπα, οργανώσεις κλπ.

* * *

Ο Σύλλογος Σπουδαστών και Αποφοίτων "Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ" ιδρύθηκε το φθινόπωρο του 1943 στην αίθουσα τελετών και εκδηλώσεων του Βου δημοτικού σχολείου (2ος όροφος)

Ήταν απόγευμα. Είχαμε συγκεντρωθεί γύρω στους τριάντα νέοι. Δεν αναφέρω ονόματα γιατί η μνήμη δεν με βοηθάει να παραθέσω τα ονόματα όλων των παραβρεθέντων. Και προκειμένου να αδικήσω κάποιους, αποφεύγω να "α μ α ρ τ ή σ ω"

Την ώρα που θα αρχίζαμε να συζητάμε, κατέφθασε λαχανιασμένος από το τρέξιμο και το ανέβασμα στις μεγάλες σκάλες του σχολείου, ο μακαρίτης, καρδιακός φίλος και συμμαθητής μου, Περικλής Χατζηπαράσχης και μας ανακοίνωσε το ευχάριστο γεγονός της απόβασης των συμμάχων στη Σικελία και την συνθηκολόγηση της Ιταλίας. Ξέφρενος ενθουσιασμός από όλους μας και αυθόρμητα αρχίσαμε να τραγουδάμε τον Εθνικό μας Ύμνο.

Όταν κόπασε ο νεανικός πατριωτικός ενθουσιασμός, προχωρήσαμε στα "δια ταύτα". Αφού έγινε σύντομη εισήγηση, και ακολούθησαν "πα-

ρεμβάσεις" και προτάσεις για τους σκοπούς και τρόπους οργάνωσης και δράσης του νέου Συλλόγου, ομόφωνα αποφασίσαμε τη σύσταση Συλλόγου Σπουδαστών και Αποφοίτων της Νάουσας. Και το όνομα αυτού "ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ"

Στη συνέχεια εκλέξαμε το πρώτο και προσωρινό Διοικητικό Συμβούλιο. Ζητώ συγγνώμη και θέλω να μην παρεξηγηθώ που θα αναφέρω όσα ονόματα θυμάμαι του πρώτου Διοικητικού Συμβουλίου.

-Πρόεδρος: Νικηφόρος Σιάτρης

- Μέλη: Παπαδόπουλος Γιώργος, Διαμάντης Αντώνης, Ρίζος Χαράλαμπος, Γκούντας Γιάννης, Χατζηπαράσχης Περικλής, Γκιουλέκας Κώστας κλπ.

Γραφείο και Λέσχη του νεοσύστατου Συλλόγου, το καφενείο του μπάρμπα-Γιώργη Δάρη στο κιάσκι. Ο μακαρίτης μπάρμπα-Γιώργης έβαλε τον όρο " σας δίνω τον χώρο δωρεάν αλλά να με γράψετε "επίτιμο" μέλος του Συλλόγου, γιατί και γω έχω "απολυτήριο" τρίτης Δημοτικού" Η "εγγραφή" του εγκρίθηκε παμπηφεί.

Σύντομα ο μακαρίτης ζωγράφος Τάκης Χαισιούρας, μεγάλος φίλος της νεολαίας, φιλοτέχνησε τους εσωτερικούς τοίχους της Λέσχης μας με σκηνές από διάφορα αθλήματα.

Λεπτομέρειες για τις δραστηριότητες και εκδηλώσεις του Συλλόγου "ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ" σε άλλο σημείωμα και με την βοήθεια των επιζώντων απαραίτητα.

Η "Νιάουστα"

στηρίζεται

στην αγάπη σας.

Παρακαλούμε να μεριμνήσετε

για την τακτοποίηση

της συνδρομής σας

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Νάουσας

Το παλιό Ρουμλουκιώτικο σπίτι.

του Δημήτρη Πανταζόπουλου

Κατά την διάρκεια της θεμελίωσης και της οικοδόμησης του Ρουμλουκιώτικου σπιτιού τηρούνταν αρκετά έθιμα, ενώ σχετιζονταν με αυτές τις εργασίες και κάποιες προλήψεις- δεισιδαιμονίες.

Πριν την έναρξη των εργασιών της θεμελίωσης, ο νοικοκύρης του σπιτιού, προσκαλούσε τον ιερέα του χωριού του για να τελέσει το μυστήριο του Αγιασμού επάνω στο θεμέλιο, την τετράγωνη δηλαδή τετρα στην οποία χάραζαν με το σκεπάρνι ένα σταυρό, για να φύγουν τα "κακά δαιμόνια" όπως έλεγαν και να είναι στέρεο. Εκτός από τους ιερείους και τους μαστόρους, παρευρισκόνταν

και αρκετοί συγγενείς και φίλοι της οικογένειας.

Ο ιερέας ράντιζε με τον Αγιασμό όλους τους παρευρισκόμενους για να έχουν φώτιση, όπως επίσης και όλες τις γωνιές των θεμελίων, για να διωχθούν τα "κακά δαιμόνια", κάθε σκοτεινή δύναμη που πιθανόν θα έβρισκε καταφύγιο στο σπίτι που θα οικοδομούνταν. Το ίδιο άλλωστε τυπικό επαναλαμβάνονταν και μετά το χτίσιμο του σπιτιού, την ημέρα που η οικογένεια θα εγκαθίσταντο σ' αυτό. Όλοι οι παρευρισκόμενοι στην θεμελίωση έριχναν κέρματα στο θεμέλιο λίθο, "για να στεριώσει" το σπίτι. Πρόσεχαν όμως να μην πέσει επάνω στην σκιά τους κάποια από

Ο ιερέας Διονύσιος Παπαδόπουλος τελεί Αγιασμό σε θεμέλια σπιτιού στον Γιδά

τις πέτρες του θεμελίου, διότι διαφορετικά σε όποιον συνέβαινε αυτό, θα πέθαινε μέσα σε 40 ημέρες.

Ταυτόχρονα, ο νοικοκύρης έσφαζε ένα αρνί ή πετεινό, ανάλογα με την οικονομική του κατάσταση και το αίμα του το έριχνε επάνω στο θεμέλιο, διότι καθώς πίστευαν, αν δεν χυθεί αίμα δεν στεριώνει κάποιο οικοδόμημα.

Όταν τελείωνε η οικοδόμηση του κυρίως σπιτιού και οι εργασίες βρίσκονταν στο στάδιο της σκεπής, τότε οι χτίστες με επικεφαλής τον πρωτομάστορα κάθονταν επάνω στις αγκριντιές, τους μεγάλους δηλαδή κορμούς που θα συγκρατούσαν το βάρος της σκεπής και ο νοικοκύρης με τους συγγενείς του, τους πρόσφεραν δώρα. Ο πρωτομάστορας, τα παραλάμβανε χτυπώντας με το σκεπάρι του στην αγκριντιά και φώναζε δυνατά: "Ο τάδε μας έφερε αυτό το δώρο, π.χ. μία

πετσέτα. Τον καλωσορίζουμε και τον ευχαριστούμε. Να ζήσει χίλια χρόνια. Ευχαριστούμε τον νοικοκύρη που μας προτίμησε". Κάποιος άλλος μάστορας φώναζε τα εξείς:

Καλουσόρισι του αφιντικό μας,
εφιλουδώρησι τους μαστόρους
κι ου θιός να φιλουδουρήσ' την αφιντιά τ',
να ζήσ'ν τα παιδιά τ'.

Καλουσόρισι ου φιλουδουρητής,
προυτίμησι του αφιντικό μας
και εφιλουδώρησι τους μαστόρους,
ου θιός να φιλουδουρήσ' τα πιδιά τ',
Να ζήσ'ν τα πιδιά τ',
μαζί και η κυρά τ'.

Όσα άστρα έχ' ου ουρανός

Ραγαζόσπιτο στον Γιδά το 1924. (I. SCHULTZE JENA, MAKEDONIEN VERLAG von CUSTAY FISCHER IN JENA).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κι ου άμμους της θαλάσσης,
τώσα καλά κι αγαθά
να του δώσ' ου θιός.

‘Όπως τρέχ’ η γουμάρα στου ‘ρμάν’ ,
κι του νιρό στου πουτάμ’ ,
έτσ’ να τρέχ’ ν κι τα καλά
στου σπít’ του τάδε που χτιζουμι.

Ο νοικοκύρης δε με την σειρά του στερέωνε
καρφώνοντάς τον στην κεντρική αγκρινιτιά έναν
ξύλινο σταυρό, στις άκρες του οποίου είχε δέσει
μαντήλια ή πετσέτες, ένα για κάθε μάστορα, για
να φύγουν ευχαριστημένοι από το σπίτι του και
να βαστήξει αυτό γερό για χρόνια.

Όταν τελείωνε και η κατασκευή της οροφής,
παρατίθονταν τραπέζι στους μάστορες, που συχ-
νά εξελίσσονταν σε μεγάλο γλέντι, ενώ καθ’ όλο
το διάστημα της οικοδόμησης του σπιτιού ο ιδιο-
κτήτης τους σίτιζε.

Το είδος και τα υλικά προς οικοδόμηση των
σπιτιών, ποικίλαν στα Ρουμλουκιώτικα χωριά.
Εξαρτώνταν κυρίως από την τοποθεσία που βρι-
σκονταν ο κάθε οικισμός, τον περιβάλλοντα χώρο
του και τις γεωφυσικές
συνθήκες.

Έτσι στα χωριά που
ήταν πέρα από τον Α-
λιάκμονα, προς τα βό-
ρεια υψίπεδα των Πιε-
ρίων ή σε αυτά που βρί-
σκονταν σε υψηλές τοπο-
θεσίες και δεν πλημμύρι-
ζαν από τα νερά του Βάλ-
του και του Αλιάκμονα,
τα σπίτια οικοδομούνταν
με πλιθιά ή πέτρες και
ήταν μονόοροφα ή διό-
ροφα, ανάλογα με την οι-
κονομική κατάσταση της
κάθε οικογένειας. Πολ-
λά μάλιστα από τα διό-
ροφα, που ανήκαν στον

γνωστό τύπο των Μακεδονικών σπιτιών χωρίς
ιδιαίτερα καλλιτεχνικά χαρακτηριστικά και στο-
λίσματα, είχαν και αρκετά στοιχεία φρουριακού
οικοδομήματος, όπως για παράδειγμα μία κύρια
ξύλινη πόρτα ενισχυμένη και με σιδερένια αμπά-
ρα, μικρά παράθυρα στον επάνω όροφο που
προστατεύονταν με παράλληλες σειρές χοντρών
σιδερόβεργων και μικρό και αρκετά υπερυψω-
μένο μπαλκόνι, το χαγιάτι, για να παρέχεται
στους ενοίκους η απαραίτητη ασφάλεια από τυ-
χόν ανεπιθύμητες επισκέψεις ληστών.

Τα σπίτια αυτά τα έχιζαν κυρίως Καταφυώ-
τες μάστορες που κατάγονταν από το χωριό Κα-
ταφύγι της Κατερίνης ή οι γκέκηδες κεχαγιάδες
(νομάδες), που ξεχείμαζαν τα κοπάδια τους στην
περιοχή του Ρουμλουκιού και κατάγονταν από
την περιοχή των Σκοπίων και τις Σερβίας. Οι
τελευταίοι εκτός από κτηνοτρόφοι και οικοδό-
μοι, ήταν και καλοί ραφτάδες, ράβοντας κυρίως
τα χοντρά μάλλινα ρούχα των Ρουμλουκιωτών
και μικροπωλητές, όπως π.χ. χαλβατζήδες, σαλε-
πιτζήδες κ.τ.λ.

Στα χωριά που γειτνιάζαν με τον Αλιάκμονα
και τον Βάλτο και ήταν εκτεθειμένα στις συχνές
πλημμύρες που ταλαιπωρούσαν την περιοχή κυ-

Γιδάς 1943. Ο Αλόστολος Μπογιατζής με την σύζυγό του Ελένη, τον γιό του Μιχάλη
και δύο Γερμανούς στρατιώτες, κάθονται στα μπρόστια του ραγοζόσπιτιού του.

ρίως την άνοιξη και τον χειμώνα, χρησιμοποιούνταν για την οικοδόμηση των οικιών πιό προχειρα υλικά, διότι ανά πάσα στιγμή υπήρχε ο κίνδυνος να πληγούν από μία πλημμύρα και να εγκαταλειφθούν τα σπίτια και τα παραρτήματά τους. Άλλωστε, οι μετακινήσεις, οι συγχωνεύσεις και η οριστική εγκατάλειψη οικισμών στο Ρουμλούκι λόγω πλημμυρών ήταν συχνό φαινόμενο μέχρι και την αποξήρανση της Λίμνης των Γιαννιτσών και την κατασκευή των αντιπλημμυρικών έργων και του βόρειου αναχώματος στο ποταμό Αλιάκμονα.

Τα υλικά που χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή των πιό πάνω σπιτιών ήταν εντόπιας προελεύσεως. Πιό συγκεκριμένα, η ξυλεία για τους αρμούς και την σκεπή ξυλούνταν από τα γειτονικά ουρμάνια (δάση) του Σταυρού και των Παλαπιτοίων, ενώ οι τοίχοι, τα τείχια όπως ονομάζονται στο Ρουμλούκι, κατασκευάζονταν από πλοκό (πλέγμα) ρακίτας (είδος αυτοφυούς ευλίγιστου θάμνου που υπήρχε άφθονο στον Βάλτο και κυρίως στα βαθιά νερά και στα σημεία που περνούσε ο Λουδίας) και "χριούνταν" (επιχρίονταν) με λάσπη από βαρκό (βαρύ-αργιλώδες) χώμα, βουνιά και άχυρο.

Για την κάλυψη της σκεπής χρησιμοποιούνταν το ραγάζι, ένα είδος αυτοφυούς και αυτούψιλου καλάμιού του Βάλτου, που τοποθετούνταν κατά διαδοχικές στρώσεις, η

Ρουμλουκιώτικο σπίτι με μπρόστια, χτισμένο στα μέσα της δεκαετίας του 1920.

Το δάπεδο ήταν χωμάτινο, καλά πατημένο και καλυμμένο συνήθως με ψάθες από ραγάζι για περισσότερη προστασία από την υγρασία. εκτός απ' αυτό στον νοντά (οντάς) που ήταν στρωμένο με ξύλινες σανίδες. Οι τοίχοι στο εσωτερικό του σπιτιού καλύπτονταν μέχρι και 1-1,5 μέτρα επάνω από το έδαφος με τα τοιχοψάθια (ψάθες από ραγάζι), για να προστατεύονται και αυτοί από την υγρασία και επιχρίονταν (χριού-

Ρουμλουκιώτικο σπίτι στο Κανιοχώρι, χτισμένο γύρω στα 1935. γωρίς μπρόστια.

ναν) τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική τους πλευρά από το μείγμα της λάσπης που ανέφερα πιο επάνω σχεδόν κάθε χρόνο, για να συντηρούνται και κατόπιν ασβεστοώνονταν, ενώ ανανεώνονταν κάθε καλοκαίρι και το ραγάζι της σκεπής.

Τα σπίτια αυτής της κατασκευής ονομάζονταν ραγαζόσπιτα και αποτελούσαν τον χαρακτηριστικό τύπο και τον πιο συνήθη του Ρουμλουκιώτικου σπιτιού, διατηρώντας τα κύρια χαρακτηριστικά του Ελληνικού και δη του πρωτόγονου Μακεδονικού σπιτιού.

Τα ραγαζόσπιτα είχαν σχέδιο ορθογωνίου παραλληλόγραμμου. Η είσοδος σ' αυτά ήταν από τα μπρόστια (πρόστος) προς την Ανατολή. Στα μπρόστια κάθονταν η οικογένεια κατά το θέρος και υπήρχε ο καθιστός αργαλειός. Απ' αυτά εισέρχονταν μέσω μίας χαμηλής πόρτας στο "καλό δωμάτιο", τον νοντά (οντάς), όπου ήταν και ο χώρος υποδοχής και φιλοξενίας των επισκε-

πτών.

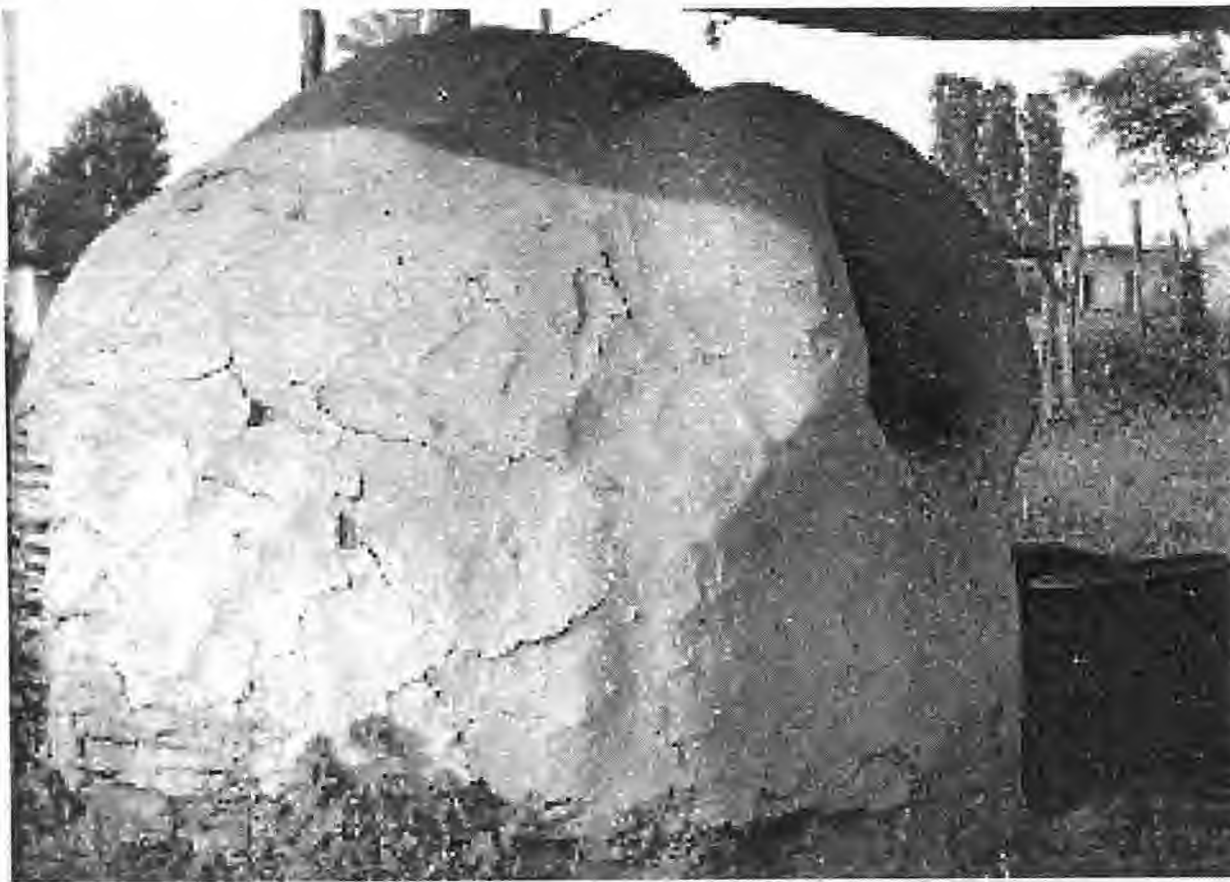
Στον νοντά υπήρχε μόνο ένα παράθυρο με τζάμι στον ανατολικό τοίχο και για ασφάλεια το κανάτι (ξύλινα πατζούρια). Δίπλα στο παράθυρο και στο μέσο του τοίχου ήταν χτισμένο το τζάκι. Στα περισσότερα σπίτια το δάπεδο στον νοντά ήταν στρωμένο με ξύλινες σανίδες, σε αντίθεση με τα άλλα δωμάτια που ήταν χωμάτινο. Το πάτωμα καλύπτονταν από ψάθες και στρώονταν από επάνω τους κουρελούδες και φλοκάτες και τις επίσημες ημέρες κιλίμια πλουμιστά. Ψάθες, όπως ανέφερα και πιο πάνω υπήρχαν και στους τοίχους, για να απορροφούν την υγρασία. Στο δάπεδο επίσης ήταν τοποθετημένα αχυρένια στρώματα και πάνω τους έστρωναν υφαντές κουβέρτες, ενώ είχαν και μεγάλα μαξιλάρια, τις μαξιλαρίνες, για να κάθονται και να ακουμπούν οι επισκέπτες.

Το μεσαίο δωμάτιο, το μισιό ή πιρταλόσπιτο όπως το έλεγαν, λειτουργούσε κυρίως ως αποθή-

Τοινάφορο (Πλάτανος) 1924. Το αρχοντικό της οικογένειας του Χρήστου Αλεξόπουλου (I. SCHULTZE JENA, MAKEDONIEN VERLAG von CUSTAY FISCHER IN JENA 1924).

κη, όπου φυλάσσονταν τα τρόφιμα και τα σκεύη του σπιτιού. Η είσοδος σ' αυτό ήταν από τα μπρόστια, ενώ αργότερα σε πολλά σπίτια προστέθηκε και ένα χαμηλό πορτάκι, το παραπόρτι, από την πλευρά του υπνοδωματίου. Προς τον δυτικό τοίχο υπήρχε ένα μεγάλο ντουλάπι με δύο ράφια, όπου τοποθετούσαν τις τροφές και δίπλα του ηλιατοθήκη και η χλιαρομάθρα (κουταλοθήκη). Στον βόρειο τοίχο υπήρχε μία μεγάλη ξύλινη κάσα χωρισμένη σε δύο μέρη, για την αποθήκευση αλευριού, χώρια του σιταριού από του αραποσίτου. Στον ανατολικό τοίχο βρίσκονταν ένας μεγάλος πάγκος, που είχε τα οικιακά και μαγειρικά σκεύη και τις στάμνες με τον νερό. Στον νότιο τοίχο υπήρχε ένα ράφι, το γκιλβί, όπου φυλάσσονταν διάφορα μικροαντικείμενα και δίπλα του η τσεργοθήκη, μία σανίδα πλατιά, πάνω στην οποία είχαν διπλωμένα τα σκεπάσματα, τα στρωσίδια όπως τα έλεγαν. Τέλος, σε μία γωνία υπήρχαν και τα σεντούκια ή οι κασέλες με το ρουχισμό των ενοίκων του σπιτιού και τα προ-

Παλιού τύπου φούρνος, με βάση από βεργιά (πλοκός με βέργες ρακίτας)

κιά των ανύπαντρων κοριτσιών. Στα παλαιότερα σπίτια, στο παραταλόσπιτο δεν είχε τζάκι, ενώ αργότερα προστέθηκε στα περισσότερα απ' αυτά.

Δίπλα στο παραταλόσπιτο υπήρχε το υπνοδωμάτιο. Η πρόσβαση σ' αυτό γινόταν και πάλι από πόρτα που υπήρχε στα μπρόστια. Στον βόρειο τοίχο είχε ένα μικρό παράθυρο, που συνήθως δεν είχε τζάμι, αλλά μόνο τα κανάτια. Σ' αυτόν τον τοίχο υπήρχε ένα μεγάλο ξύλινο κρεβάτι απ' άκρη σ' άκρη, όπου κοιμούνταν όλα τα μέλη της οικογένειας. Στον ανατολικό τοίχο είχε τζάκι, το δεύτερο του σπιτιού, πιο μεγάλο και προσεγμένο απ' αυτό του νοτιά. Παλαιότερα, στο υπνοδωμάτιο δεν υπήρχε τζάκι, αλλά μία εστία στο μέσον του και ο καπνός έβγαινε έξω από τον αμπατζιά ή τον αφαίν'ς, μία τρύπα δηλαδή που υπήρχε στην οροφή. Η αφόρητη ατμόσφαιρα που δημιουργούσε ο διάχυτος καπνός, οδήγησε στην σταδιακή κατάργηση της χρήσης της εστίας και

στην κατασκευή τζακιού στο υπνοδωμάτιο.

Στον δυτικό τοίχο υπήρχε μία μικρή πόρτα (παραπόρτι), που οδηγούσε στον χτισμένο δίπλα στο υπνοδωμάτιο στάβλο (αχούρι), για να είναι άμεση και εύκολη η πρόσβαση σ' αυτόν όταν υπήρχε ανάγκη, όπως π.χ. η γέννα κάποιου ζώου. Σ' όλους τους τοίχους του υπνοδωματίου, όπως και στον νοτιά και το μισιό, υπήρχαν ξύλινα ράφια (γκιλβιά), όπου τοποθετούνταν διάφορα μικροαντικείμενα.

Ο στάβλος, που αποτελούσε συνέχεια του ραγαζόσπιτου προς δυσμάς, είχε απ' άκρη σ' άκρη σε όλους τους τοίχους του τα παχιά, όπου ήταν δεμένα σε σιδερένιους κρίκους (καρκέλια) τα ζώα. Σε μία γωνιά υπήρχε και ένα ξύλινο κρεβάτι, καθώς κάθε βράδυ κοιμούνταν σ' αυτόν κάποιος μέλος της οικογένειας, για να προσέχει τα ζώα. Η είσοδος ήταν στον νότιο τοίχο, από μία μεγάλη πόρτα που έκλεινε και από το εσωτερικό με μία αμπάρα (το παραστατό) για μεγαλύτερη ασφάλεια. Στον στάβλο σταυλιζόνταν μόνο τα μεγάλα ζώα (αγελάδες και βουβάλια), που ήταν οικόσιτα και χρησιμοποιούνταν για γαλακτοπαραγωγή, όπως επίσης και όσα χρησιμοποιούνταν ως μεταγωγικά ή στα ζευγάρια, καθώς και τα άλογα, τα μουλάρια και τα γαϊδουράκια. Ταυτόχρονα, τα μεγάλα ζώα, αγελάδες και βουβάλια, που αποτελούσαν και τον ζωικό πλούτο και την έκφραση της οικονομικής επιφάνειας της οικογένειας, σταβλιζόνταν σε υπαίθριες μάντρες, τους νουβουρούς.

Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1920 και τις αρχές αυτής του 1930, άρχισαν να οικοδομούνται σχεδόν σε όλα τα χωριά του Ρουμλουκιού από τις πιο εύπορες οικογένειες διόροφα σπίτια με ψημμένα τούβλα και σκεπές από κεραμύδια. Και οι δύο όροφοι χρησιμοποιούνταν ως κατοικίες και παρά το γεγονός ότι τουλάχιστον τα εξωτερικά χαρακτηριστικά τους είχαν πολλά στοιχεία του νεοκλασικού τύπου σπιτιού, εντούτις όμως διατήρησαν και αρκετά

από αυτά των παλαιών Ρουμλουκιώτικων διόροφων και μονοόροφων σπιτιών, όπως επίσης και από τα κονάκια των Οθωμανών μπέηδων ιδιοκτητών της γης που υπήρχαν μέσα στους οικισμούς της περιοχής.

Έτσι, διατηρήθηκε η βασική διαρύθμιση των δωματίων του σπιτιού στον νοτιά, το παραταλόσπιτο και το υπνοδωμάτιο και προστέθηκε ακόμη ένα υπνοδωμάτιο.

Τα τζάκια ήταν όμοια μ' αυτά που υπήρχαν στα υπνοδωμάτια των παλαιών σπιτιών και παρέμειναν τα μπρόστια στα περισσότερα απ' αυτά και το μικρό μπαλκόνι στον επάνω όροφο. Επίσης, τα παράθυρα του κάτω ορόφου ήταν πιο μεγάλα. Τέλος, οι τοίχοι του κάτω ορόφου ήταν πιο ενισχυμένοι, έχοντας αρκετό πλάτος έως και πάνω από 50 εκατοστά για μεγαλύτερη ασφάλεια. Η πρόσβαση στον άνω όροφο γινόταν είτε από εσωτερική ξύλινη σκάλα, όπως στα κονάκια των μπέηδων, είτε από χτιστή εξωτερική επάνω από τα μπρόστια.

Στον περιβάλλοντα χώρο του σπιτιού υπήρχαν

Κωνοειδούς σχήματος φούρνος, με βάση από πέτρα.

διάφορα άλλα κτίσματα, βοηθητικά αυτού. Ανέναντί του ήταν το διόροφο αμπάρι, κτιστό στον κάτω όροφο για να φυλάσσονται μέσα στα κοφινναριά τα γεννήματα και ανοικτό στον επάνω με σκεπή από ραγάζι, για να κάθονται κατά το θέρος οι ένοικοι ή οι επισκέπτες, χωρίς την ενοχλητική παρουσία των κουνουπιών. Πλησίον του ήταν ο μεγάλος κτιστός φούρνος σκεπασμένος με σκεπή και πιο πέρα ο μικρός κωνοειδούς σχήματος. Πιο μακριά ήταν οι αποθήκες-ξηρανήτρια των αραποσίτων, οι κουτσεροί ή κουτσερώνες όπως τις έλεγαν, κατασκευασμένοι με πλοκό (πλέγμα) ρακίτας ή καλαμωτού (πλέγμα καλαμιών το ένα δίπλα στο άλλο) και κοντά τους ο αχυρώνας κατασκευασμένος και αυτός από τα ίδια υλικά. Εκτός των παραπάνω παραρημάτων υπήρχε και το μαντρί, το κοτέτσι (κουτάρι) για τα πτηνά και το κουμάσι (στάβλος) για τους χοίρους. Σε μία γωνιά ήταν το οικογενειακό αλώνι και κοντά στο σπίτι ο κήπος με τα λουλούδια και ο μπαχτσές με τα κηπευτικά. Απαραίτητη σε

κάθε σπίτι ήταν και η κλιματαργιά. Όλοι οι σπιτότοποι ήταν περιφραγμένοι με τις ζίγρες, ένα είδος αυτοφυούς βότρυ ή με πουρνάρια και δίπλα τους προς την έξω πλευρά ήταν ανοιγμένος βαθύς τάφρος, ο "τράφος" όπως ονομάζεται στην περιοχή, για αντιπλημμυρική προστασία.

Η είσοδος στον αυλόγυρο γινόταν από μεγάλα αυλόπορτα. Τέλος, χαρακτηριστικό του Ρουμλουκιώτικου σπιτότοπου ήταν το μεγάλο εύρος του, που έφτανε έως και τα 10-20 στρέμματα. Για τον λόγο αυτό τα χωριά ήταν αρκετά αραιοκατοικημένα, εικόνα που διατηρείται μέχρι και σήμερα σε πολλά απ'αυτά, από τους ιδιοκτήτες που έχουν αγοράσει από τους μπέηδες τα οικόπεδα και τα χωράφια τους και είναι κτηματίες.

Κουτσερός κατασκευασμένος με πλοκό από βέργες ρακίτας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας